

ભજનમંત્રગ્રહ ભાગ ૫ પાંચમો, અને

જ્ઞાનદીપિકા

પ્રસ્તાવના.

ભગતમાં જીવનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ છે કે આત્માની માનિત્વે
ગુણવટે ઉન્નતિ કરવી. આત્મા, કાયા, મન, એ ત્રણ વસ્તુનું
પરિપૂર્ણ સ્વરૂપ સમજવાથી આત્માની શુદ્ધિશા સમજાય છે.
જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર વીર્ય આદિ અનન્ત ગુણમય આત્મા છે.
આત્મા અનન્ત ગુણમય છે પણ કર્મ દોષોનો નાશ કર્યા વિના
તે તે ગુણો પ્રકટભાવે થતા નથી. આત્માના જ્ઞાનાદિ ગુણો પ્રકટ
કરવાને યેરાન્ય ભાવના, આત્મભાવના, સમતાઆદિ ગુણોની
વૃદ્ધિ કરવી જોઈએ, આત્માના યેરાન્યાદિ ગુણોને ખીલવવા માટે
તે તે ગુણોનું સ્વરૂપ જાણુ જોઈએ, મનન કરવું જોઈએ, ધ્યાન
ધરવું જોઈએ ભજન પદ સંગ્રહ પાત્રમા ભગમા યેરાન્ય, સમતા
ધ્યાન, આત્મજ્ઞાન વિગેરેના સ્વરૂપનાં પદો સ્ફુરણાચોગે સ્વરૂપમાં
આવ્યાં છે. એમાં કેવું સ્વરૂપ છે તેનો જવાબ, વાચકવગ પાત્રાની
મેળે કરી લેશે -નવા જમાનાને અનુસરી આત્મજ્ઞાન, આત્માની
અનેક પ્રસંગોમાં થતી સ્ફુરણાઓ, પ્રસંગોપાત્રતા ઉપયોગી પદો
વગેરેનું ગત્રતમા મેયન કર્યું છે. છે. ત્રા ભજનમા અનારા અગરૂપ
ધર્મ ભાષણોની ગત્રત સ્વરૂપમા સ્પષ્ટ છે, તેમ. નાનદયેની
સામે સ્પષ્ટાસંસ્કૃતિ; નયોને પ. પર્વત અન નાંકું છે. પદ-
દર્શન જન અંગ ભાગી જે પદ, ભજન, જનન. અંગ છે. જેમ
નમિત્તાથના સત્વનમા આત્મજ્ઞાનદયનજ દરે છે આત્મજ્ઞાન-સમાં
થી યશોનિજ્ય ઉપાધ્યાય ભગવાન ૧૫ કહે છે કે-જનુ નવ

નયથી જોદ્દર્શન થયું—સંગ્રહ નયથી વેદાન્ત અને સાંખ્ય દર્શન થયું. નેગમ નયનથી યોગ અને વૈશેષિક દર્શન થયું. શબ્દ નયથી શબ્દદર્શન પ્રગટ્યું. એમ એકેકનય માનીને જગતમાં જુદાં જુદાં દર્શન ઉત્પન્ન થયાં છે, તેથી અપેક્ષાએ તે દર્શનને માનનારાએ। ધર્મજાણુઓ કહેવામાં આવ્યા છે. સ્વાદ્દર્શનના સાતનયની પરસ્પરની સાપેક્ષતાએ એકેક નયના ભાવને ધર્મનું અંગ માનીને તેઓને અનેકાન્તનયજ્ઞાની ધર્મજાણુઓ કહે તો તે જનવા રોગ્ય છે—એકેકનયના ભાવને નિરપેક્ષાએ એકાંતે સ્વીકારી અન્યદર્શનો જુદાં પડી લડી મરે છે તેથી તે કુતચગતભિધ્યાતના પાથમાં સપડાય છે—જેન-સ્વાદ્દર્શન સાતનયોમાંથી એકેકનયે પ્રગટેલાં દર્શનને સાપેક્ષતાએ પાતાના ધર્મનાં અંગ કહે તો તે રોગ્ય છે, પણ એકેક નયને એકાન્ત માનનારાએ। તથાવિધાજ્ઞાનના અભાવે મિથ્યા જ્વદશામાં એકાન્તનયવાદના હુકથી પડે છે તેથી તેઓની દૃષ્ટિનો વિકાર સમજવો. શ્રીઆનંદધનજી તથા શ્રીમદ્ વયોવિજય ઉપાધ્યાયની સાતનયની શૈલીના આધારે જ્ઞાન સાતનય પૂર્વક સ્વાદ્દર્શન ધર્મનાં અંગ તરીકે અન્યને કહી જે સાપેક્ષતા બતાવી છે તે પંડિતો મમજી શકશે. જાણીએને નયોની ગભીરતાને લીધે બસબસ આશય ન સમજી શકાય તેથી તેઓને ચતુર્કિંચિત્ વિપર્યયતા સમજાવ તો નાત્રનયેજ્ઞા જાતા ચિદ્વાત્ પુરુષોને પુછી તત્ત્વ નિર્ણય કરવો।

" જ્ઞાનત્રીપિકા. "

આ અર્થે ૧૬૫૬ના આઠમા વિશ્વપુરમાં રચાયો છે. તેમા ઉત્તમસ્થાને શ્રીમદ્ વયોવિજય ઉપાધ્યાય તો પંડિત પુરુષો તુલાન્વ. જુષાં કરશે. પરં ૧૯૬ માં સાતમા ચુલ્લ સભાએ કંઈકેટલો કાલ અન્નમુદ્રાને લખવામાં આવેલ છે. પ્રકરણ નાનિં પ્રગલ્ભિના આધારે તેનાં કથાનાં આશ્યું છે

પણ ભગવતી સૂત્ર છાપેલું' પણ રહ્યું મૂળ તથા દીકા જોતાં
 ફેરફાર લાગે છે. સારાંશ કે સાતમા ગુણગણના વિશેષ કાલ
 સંભવી શકે. તત્ત્વકેવલીગમ્ય, સત્ત્વનોએ જ્ઞાનીઓને પુછી નિ-
 ર્ણય કરવો. બુદ્ધો રહી હોય તો તે સંબંધી મિત્તિમિદુષ્કર્મ. પંડિત
 પુરૂષો આ અંથને મુધારશે.

શ્રીજીનાગમના આધારે બંને અંથ લખવામાં આવ્યા છે.
 યથાશક્તિ પ્રયત્નથી જેન તત્ત્વોને ગમે તે રીતે ફેલાવો કરવાનો
 મુખ્ય ઉદ્દેશ છે. એ ઉદ્દેશનું ફળ સર્વને પ્રાપ્ત થાઓ. સર્વનું
 કલ્યાણ થાઓ. શ્રીમદ્દાવીર પ્રભુનો સાતનયની સાપેક્ષતાવાળો
 અપૂર્વ મહારો ધર્મ જગત્માં ફેલાઓ. સર્વ જીવો તેનો રસ આપી
 મુક્તિમાર્ગના સાધક બનો એજ દિત્તાકાંક્ષા.

મુ. મુરત,—ગોપીપુરા.

શ્રીમદ્દાવીર દીવાળી=સં. ૧૬૬૭

લેખક—મુનિ બુદ્ધિસાગર.

ઓ શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

ભજન પદ સમ્રત પાંચમા ગામની પ્રસ્તાવના.

જાગૃતિના મહાન્યે અજ્ઞાન પદ મનદંતે પાંગરે જાગૃતિ
જગદ પદે છે. મહાન્યા ધી જુદિના નજીએ વિના કાળે માત્ર
પરોપકારાણે જે જે મહુપદેગમવ પ્રથ જાગૃતામા કટીનદના
પૂર્વક પ્રયત્ન કર્યો છે તે આજ્યને નજી છે કેટલાક મને
પરોપકાર અને કેટલાક મહામા ન્યા છે પદના કથા જેજ આ
જગત પદ ન મહાન્યા પાંચે જગતે જે જાગૃત માનવ મનિને
કેટલે અમે જ્યાનોદાર છે. કેટલાક ન્યા છે કેટલાક વિદ્યા
માં જેવા મનુષ્યો કવચિત્તે જગતે ન્યા છે કેટલાક પદ
સંગીત સ્વરૂપ દેવતાના કાલ ન્યા પદ ન્યા છે.

[illegible]

પોતાની કાવ્ય કથનતા કુદરી જાણીતી ચાહે છે. જેમ જેમ સમાજને અધિક હિત થાય તે તે માર્ગે ઉપાયો યોજે છે. સમાજને સિધ્ધે માર્ગે સમીપે છે, એજ મહાત્માઓનું મહાત્મ્ય છે.

ગુજરાતી મિશ્ર ભાષા.

ગુર્જર ભાષા અનેક ખીણ ભાષાઓમાંથી ઉદ્ભવી છે, એમ અનેક મુખે ઉચ્ચારણ થાય છે. તે ભણે, પણ ગુર્જર દેશ સ્વતન્ત્ર હોવાથી ભાષા પણ સ્વતન્ત્ર હોય, એ સ્વભાવિક પ્રથમ તિલ્લાંત છે. પ્રાચિન ગ્રંથોમાં ઉત્પત્તિની પણ જ્ઞાણ બહારના કચ્છ, ગુર્જર, મહાશયટ, દ્રાવીડ આદિ આદિ દેશો દ્રષ્ટિગોચર થાય છે, તેઓમાં ગુર્જર પણ સ્વતન્ત્ર મુખ્ય દેશ હોવાથી ભાષા સ્વતન્ત્ર સંભવે છતાં એટલું ખરું કે અનેક હરનિવાસીઓનું આવાગમન ગુર્જર દેશમાં અધિકતર હોવાથી તેઓની ભાષાઓનો રંજ ગુર્જર ભાષાપર રંજીત થાય. ગુજરાતથી ઉત્તરમાં હિમાલય પર્વતના દેશરથ માળસોને દક્ષિણ હિંદમાં જતાં ગુજરાત મધ્ય પ્રવાસ ભૂમિ છે. ગુજરાતથી દક્ષિણમાં નિંદલદિપ પર્વતના માનવોને ઉત્તર હિંદ તરફ જતાં પણ ગુજરાત મધ્ય પ્રવાસ વિદ્યામળુમિ છે તેમાં પણ ગિરનાર, મતુંજય, અર્જુનાચળ આદિ મહાન તીર્થ ભૂમિઓ નેઓનાં દર્શનાર્થે આખા હિંદ પ્રવાસીઓનું વારંવાર આવાગમન આદિ આદિ જન મંડળી ભાષામાં મિશ્રણતા થાય ને સ્વાભાવીક છે. ઉર્દુ ભાષા, વૃજ ભાષા, દ્રાવિડી ભાષા, દક્ષણી ભાષા એ વિગેરે ભાષાઓના શબ્દો ગુર્જર ભાષા સાથે મળ્યા છે. અરે અંગ્રેજી ભાષાના પણ કેટલાક શબ્દો રૂઢ તરીકે સ્વરૂપ સમય છતાં પણ આપણી ભાષામાં આવી ગયા. અને યાદ છે કે દીવાસડીની પેટી જેને દંમેજીના બોધ કેદવાય છે તેને તાપુતમ ગામડાના લોકો બાકશ તરીકે બોલે છે. અને જ્ઞાન છે કે અનાદિ મિત્ર ગુર્જર ભાષાનો મળદ દિવાસડીની પેટીનું નામ બાકશજ છે. જેમ જેમ શબ્દોમાં મિશ્રણ થતું નયુ નેમ નેમ સંજિતના રાગોમાં પણ દેરદાર થતાં ગયો. એટલે ગાયનેા, ભજનેા

પાંચમા ભાગમાં બનાવેલી ગજલો કંઈ અતિશય નથી તેમ
 માત્ર એ ચાર એમ અદ્ય પણ નથી. તેમાં-અર્ધની
 ગૌરવતા અદભૂત છે. આ પાંચમા ભામાંથીજ ધણું કીર્તનો પણ
 છે. પણ ગજલોની ધનવૃદ્ધિની દૃઢાધિક્યતા છે. આ કવિતા
 કાર મહાનુભાવના કીર્તનોએ લબ્યજનોનાં હૃદય રંજન કરી
 નાખ્યા છે અતઃ મનોરંજની ગજલો આનંદદાયી થઈ પડે એમાં
 શું આશ્ચર્ય ? અર્થાત્ કંઈજ નહીં. આ મહાત્માએ પોતાની કવિતા
 કૃતિમાં બહુ તરફથી 'સાચવ્યું' છે સ્વપક્ષ સખજ થતો જાય.
 અન્ય પક્ષવાળાઓનાં હૃદય પ્રકુલ થતાં જાય. પોતાના ધર્મના
 અને અન્ય ધર્મના માણસોને ઉપદેશ મળે અને કવિતામાં ભાવ રહે
 તેમજશબ્દ સ્પષ્ટ સચવાય અને સત્ય-પ્રીય-હિત-ત્રણ વાણીના વિભાગ
 સંપૂર્ણ રીતે. વિકાસમાં સુકાય. એવી સંપૂર્ણદશામાં રહી કવિતા
 શ્રેષ્ઠ કરી છે. મહાત્માશ્રી છુદ્ધિસાગરજીની કવિતામાં એ ગર્વ
 વિષયો સચવાયા છે. આ કવિનાઓ ખરેખર ધર્મતત્ત્વની મંજુષાઓ છે.
 આ પંચમવિભાગ પ્રાયઃ વિદ્વાન્ જનોને અધિક આનંદ આપે
 તેમ લાગે છે. કારણ તેમાં ગૂઢ સદુપદેશમય-સ્વાત્માનંદની
 રસુર્ણાક્રમે એવી આંતરોર્મીઓ છે કે તેમાં સામાન્ય જનનું કામ નથી
 તેમ માત્ર પંડિતનું પણ કામ નથી. કદાચ પંડિત સમજી શકે.
 પણ સ્વાત્માનંદ નિમગ્નતાના અનુભવીપેઠે આનંદ અનુભવી શકે
 નહીં. સ્વાત્મઅનુભવ રસની જેને સમજ છે તેવા તથા
 પાંડિત્યના ભરેલ પંડિતો હોય એમને આમાં અપૂર્વ
 પ્રેમ વધાય એ સ્પષ્ટ છે. એમ છતાં વાંચવાથી આનંદ
 સર્વને ઉપજે છે. જેને જેમ જેમ એ તેમ અત્રથી પ્રાપ્ત
 થાય તેમ છે. ભાવપ્રાદ એવો છે કે જેમ જેમ પુનઃપુનઃ એનું
 મનન તેમ તેમ એમાંથી અધિક જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે આશા છે કે
 કોઈપણ અનુભવી પંડિત પુરૂષ એનાપર ટીકા લખશે તો તેને
 એક ગુજરાતી ભાષામાં સમજવા જેવો અપૂર્વ ગ્રંથ થશે.

આ પ્રયત્નમાં કવિતાની સત્તિ-ચત્તા મનને બ્યાનાદાય છે. પ્રામાણ્યપ્રામાણિ પણ ગમ્યગમ્યના અનુભવ છે. કેટલીક ગમ્યો માત્ર ઉત્તરી માફક અને લાગતી પરિપાટીની માફક સખાવણી છે એટલે પ્રાચીન કવિઓને વખાણનાર અને આધુનિકપર પ્રેમ રાખનાર એ બંનેને સમારપાદ પડે તેમ છે. રાજ્યોત્તરી સુંદર પુષ્પપત્ર વિખળિત મટી છે હજુ પણ સમયે સમયે ગિણત્ર મચ્યું છે. જ્ઞાનક્રિયાઓ મોટા જાન અને ક્રિયા એ ઉભય શિવાય સ્વા-નપરાઉઠ પવાનું નથી ન પણ સરને વિરિત છે. તે એ ઉભય વિખળ ન હોય ન સ્વા-નપરાઉઠ પવાનું આપ્યા છે કે બહુના જ્ઞાનપદાનમાંથી પન્નાવના જ્ઞાનના અવાજ પ્રવૃત્તિ માથી નિવૃત્તિ ન હોય તેવા કેટલાક જ્ઞાનના શિક્ષકો માની શકાય. અહીં મત બેદના ન હોય નથી, જ્ઞાન દર્શની પાનનાથી નથી. ધંતરપર આદ્ય નથી પાનના સખાવ નથી, નનાર પાષણાપ્ય નથી. જે છે તે અપૂર્વ છે જ્ઞાનજાન અનુભવના વિના ન હોય છે. આનંદ પ્રદેશે જવા કેટલાક આવ છે જ્ઞાનદ દૃશની જાવા નહીં પ્રવૃત્તિના તાપે આપ દેવાય છે.

શ્રીમદ રામદોનુ અત્ર નમવજેકન કનાવાય છે

પત્ર ૧૧૦. અલખ ફર્કારીની મલ્તાની.

‘અમો ઉરનાના સેજા, ફર્કારી પેના નના.
નથી દુનિયાતની પડવા, અલખની પાનના નેજા.
‘જાપીશું હૃદય નેજા, જાપીશું વિકરખાને,
જાપીશું ચિદાનખાને. નથી દેવ નથી દેવ.
હસીશું હસીજાને. જાપીશું બરા સિધના,
જાપીશું બરી મેવા, ક્રિયાયોગી સ્વપચ માટે.

મગ્નાંતમનસંયેનં યોગિનઃ મુલમુત્તમમ્

ઉપતિ ગાંતરજસં વ્રત્યમૃતમ કલ્મષમ્,

પ્રશાંતમનવાળા યોગીને અપૂર્વ મુખ પ્રાપ્ત થાય છે. તે
વે જોઈએ કે શાંત રજોગુણવાળો તથા નિષ્પાપ અને પ્રભુભૂત.

બધાનું મૂળ-મન છે. મન જીત્યું તોણે સર્વ જીત્યું—માટે
હારાજશ્રી લખે છે કે ‘હરાવીશું હરીલાને, એક એક વાક્યમાં
જીતી જાય છે. કે ‘હરાવીશું’ ખરી સ્થિરતા, એ વાક્યપર પત-
લિટ્ટા યોગસૂત્રનો આદેશ સૂચવાઈ જાય છે.

યોગશ્ચિત્તવૃત્તિનિરોધઃ

ચિત્તવૃત્તિની અચળતા મટી એટલે ખરી સ્થિરતા થઈ કહે-
ાય. એ પરજ પતજલિનો ખાસ ઉદ્દેશ છે અને તે ઉદ્દેશ તો
રાવીશું ખરી સ્થિરતા, ત્યાં સમાઈ જાય છે. છતાં ‘જાતવીશું’
ખરી સેવા, ક્રિયાયોગી થઈને પારકાનું હિત સાધવા માટેજ. જુઓ

યદ્યદાચરતિશ્રેષ્ઠસ્તત્તદેવેતરોજનઃ

સયત્પ્રમાણંકુરુને યેકસ્તદનુવર્તતે

આરા પુરૂષો જે પ્રમાણે આચરણ કરે છે તે પ્રમાણેજ બી-
જાઓ વર્તે છે. તે જેણે પ્રમાણ કરે છે લોકો ને રીતે અનુસરે છે.
અહિંયાં જ્ઞાનની પરાકાષ્ઠા ન હોવાની સાચતા દર્શાવતાં અને
‘હલય વિવચનું’ સૂચન કરતાં જણાવાય છે કે,

ક્રિયાયોગી સ્વપર માટે,

હવે પરાપકાર પરાયણતા આદેશવામાં આવે છે. પોતેજ પોતા-
નું કરીશું નહિ પણ ઇતરનું હિત સાધીશું.

ભણીશું ને ભણાવીશું, ગરીબને ગરીબીશું,

કરીશું ને કરાવીશું, અમારું સાધ્યું સાધીશું.

અત્ર વ્યાકરણ ન્યાય ભણવાનું નથી. એ કરતાં ઉચ્ચ દશાની વાર્તા છે. પરમાત્મપદપ્રાપ્તિનાં સાધનો ભણીશું, અને સાથીયોને ભણાવીશું. એજ સાધનમાં પ્રવૃત્તિ કરીશું અને ઇંતરને તે માર્ગ વાળીશું. અમારું સાધ્ય સાધના જઈશું.

આગળપર ચાલો.

‘બધાના દુઃખમાં ભાગો’ લઈશું દુઃખ ટાળીશું,

બીજાનાં દુઃખ ટાળવા પ્રયત્ન કરવો તે ખરેખર મહાન પુરુષથી બની શકે તેમ છે.

આર્હિસાર્પ્મ તૌ સંપૂર્ણ ભાવાર્થપૂર્વક સિદ્ધાંત આજ છે કે બીજાના દુઃખમાં ભાગ લેવો. ધ્યાનનો વિષય પણ એ વાક્યમાંજ સમાય છે. ખરેખર માનવકર્તવ્ય તેથી અધિકતર ફજવાળું કંઈજ નથી.

જ્ઞાનતરંગ.

શુભામો વૃત્તિઓના જે, -બધામાં ભાગ શું લેશે!

ખરેખર જેમણે પાનાનું મન કબજે કીધું નથી તેના હૃદયમાં સ્વાભાવિકતા જિંદુ નથી, તે બીજાને સુખે સુખી દુઃખે દુઃખી અમર સ્વાત્મોત્તતિના કાર્યમાં ભાગ શું લેઈ શકે ? કંઈ જ નહિ.

બગી— વિકરંપાવૃત્તિના ચેત્તા, નચાવે છે જગતને તે,
કુદે છે ને કુદાવે છે, જીવે છે ને જીવાડે છે.
જગત્ સમયાનમાં ચિતા. રહે છે ને રચાવે છે,
કુદે છે ગાળ ફેડોની, બચે તે ચોગીનો ચેત્તો.

+

।

+

મનોવૃત્તિ વિકરંપાના, બન્યા જે ઠામ મરવાના,

+

+

+

પરમ ધન પામ પાનાને. નથી ન્યાં વૃત્તિનો દાવો.

મનોવૃત્તિના દાસોજ જગતમાં જન્મીને જગતનાટકને ભજવે છે, કંમલતામાં નાચે છે મનોવૃત્તિ નચાવે છે. ફરી જન્મી એવા જન્મે કુદે પણ છે. જગત રૂપ સ્મશાનમાં એમનીજ ચિતાઓ વારંવાર રચાય છે ને પોતાના સંસર્ગીઓની ચિતાઓ ખડકે છે. અર્થાત જન્મ મરણ ભોગવી જન્મે છે, મરે છે, અને ચિતાઓ ખડકાવે છે.

દેહોની ખાખ કરી દે છે, પણ તે કાળ પ્રવાહથી જે ન અંતય તેજ ખરા ઉસ્તાદ ગુરૂનો શિષ્ય છે. એ બધું ક્યાં મુખી થાય છે કે ‘પરમ ધન પ્રાપ્ત થયું’ નથી, ત્યાં મુખી શિયાળવાં જ્ઞાનને ત્યાં મુખી ગજવી મૂકે છે કે ત્યાં મુખી સિંહનાદ દિશાઓને ગજવતો થયો નથી. તેમ ત્યાં મુખી હૃદયધન પ્રાપ્ત થયું નથી ત્યાં મુખીજ વૃત્તિઓ પોત પોતાના ધર્મ ચલવે છે, પણ પછી (જ્ઞાનપ્રાપ્તિ—સ્વાત્મધન પ્રાપ્તિ) પછી તેમની અપીલ પણ ચાલતી નથી.

પત્ર ૫૬, હવે સ્વાત્મદશા વર્ણવે છે.

ફકીરી વેશ લીધો મેં, નિવૃત્તિ મુદ્દિને વરવા.

નિવૃત્તિ મુદ્દિની સાધ્યસાધન દશાએ વેષનો મહિમા છે એમ ત્યાં મુખી સમજવામાં આવે નહિ ત્યાં મુખી ફકીરી વેશ શા કામનો છે ? મુદ્દિના માટે સાધુપાતું દેવાનું છે અને યતિવેષ ધારણ કરવાનો છે એમ મુખ્ય ઉદ્દેશ સમજવો જોઈએ.

મુક્તિનાં સાધન હવે જણાવે છે.

વિકલ્પોને સમાવાને, અખંડાનંદમાં રહેવા,
નથી વિશ્વાસ બહાલાનો, નથી મિત્રાઈ મિત્રોની.
નથી શિષ્યોત્તરી સેવા, નથી પ્રેમી તલો પ્યારી.

એમ હોવાનું કારણ ?

જગતના ખેલને જોતાં, કદાપિ પાર નહિ આવે.

બધા રૂવે તો એજ કે,

‘મદીશું’ ને ‘મદાવીશું’, અસખની મોજ મસ્નાની.

‘તણશું’ ને ‘તળપીશું’, જગતના ફેંદની જમણા.

‘અસખની જ્યોતિમાં જગી, પહીશું’ દેશ સ્થિરનાનો.

શું અધિક લખવાથી!!! ખરેખર આ નવું ‘ગદ્યાનંદના ઉબગાજ’ છે. આ પુસ્તક અમને લાગે છે કે જ્ઞાનીઓનો સન્નિવ્રત, અજ્ઞાનીઓનો ઉપદેશક, બાળકનો પિતારૂપ, સ્ત્રીઓનો દિનરૂપીરૂપ અને મુમુક્ષુને અધ્યાત્મામૃત પાનાર ચઢું પડશે.

પ્રસંગ આવે આ ગમણો નિરાર્ગી કાઢી તે પર જે ટીકા લખવામાં આવે તો વિશેષ આનંદ આવશે. એક અદ્વિતીય પુસ્તક થશે. આ બધા પરિજનને માટે મહાશાજ શ્રી જુહિસાગરજીનો જનોપકારક ઉપકાર માની વિરમીએ છીએ. વાંચનારને પ્રમુખક પ્રાપ્તિનો માર્ગ સૂઝવારૂપ મહુદ્ જાલ થાઓ.

મુદ્રન—પી. બી. આર. રામા.

ફકીરીનું કારણ ?

કંવાલી

- જગત્ ઉદ્ધાર કરવાને, વિપત્તિ સર્વ હરવાને;
અખંડાનન્દ વરવાને, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૧
- બધાંનાં દુઃખડાં હરવા, બધાંની ઉત્તતિ કરવા;
ભવાંભોધિ સ્વયં તરવા, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૨
- હજારોની નિરાશામાં, ખરું એ તત્ત્વ જોવામાં;
બજોલાને લજાવામાં, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૩
- પ્રભુના પન્થમાં વહેવા, વિકરપોને તણ દેવા;
પ્રભુનાં તત્ત્વ કહેવાને, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૪
- સકલ પાપો પરિહરવા, પ્રભુની રીત અનુસરવા;
પ્રભુ મહાવીર સમ થાવા, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૫
- ગાળી કુકુળ દુનિયાને, જાગનાં પાપ ધોવાને;
બધાંની ઐક્યતા કરવા, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૬
- નયોના માર્ગને બોધી, અપેક્ષાએ ખરું શોધી;
જણાવા ધર્મ અવિરોધી, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૭
- ખરી સેવા બજાવાને, જગત્ સમગ્રું ગજાવાને;
હરખીને હરવાને, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૮
- તણ મમતા તણ સમતા, ધરી એ ચિત્ત ઉત્તમતા;
હૃદય ધરવા પરં પ્રહાતા, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૯
- જગતની ઉત્તતિ માટે, બહાં સદુ કાર્ય શિરસાટે
પ્રતિજ્ઞાઓ નિભાવાને, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૧૦
- ધર્યાં પર્ય મનો માર્યાં, તત્ત્વો કુદૃષ્ટ નહુ કાચ્યાં;
જગાવાને અણખ જોયો, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૧૧
- જગત્ સમગ્રું જગાવાને, બધા જેનો બનાવાને;
ખરી શાન્તિ ઇલાવાને, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૧૨
- બધા કલેશો સમાવાને, મદજનો યોગી થાવાને;
જુદાવળિ નિદ્ર થાવાને, ફકીરી વેપ લીધો મહેં. ૧૩

“ નુતન વર્ષે નવા આશા: ”

કન્વાલી.

- સદા આનન્દની ચડતી, સદા મંગલ સહુ હોજો,
જગતમાં શાન્તિ સહુ પામે, નુતન વર્ષે નવી આશી: ૧
વિચારો ધર્મના થાજો, ભલામાં ભાગ લેવાજો.
બધાંની એકયતા થાજો, નુતન વર્ષે નવી આશી: ૨
સમાગમ સન્તનો થાજો, ચિરંજીવો ભલા સન્તો.
ચિરંજીવો ગુરૂવર્યાં, નુતન વર્ષે નવી આશી; ૩
સર્વો બધાં વર્ષો મેત્રી, દયાનુ' સત્ય વર્તાજો.
વર્ષોને જ્ઞાનની જ્યોતિ, નુતન વર્ષે નવી આશી: ૪
હના પૂર્વે યથા દેવો, મદાનીયંકરો ગોગી.
તથા થાજો સ્વયંશૂલ્યા, નુતન વર્ષે નવી આશી: ૫
ગુખી રાજ ગુખી દુનિયા, ગુખી મન્તો કળા ચડતી.
ઉગેલા ભાનુની પેઠે, નુતન વર્ષે નવી આશી: ૬
ગુખી થાજો કરો કાર્યો, ભલાં જે ધર્મના ઉચાં.
છવાજો સત્ય સર્વત્ર, નુતન વર્ષે નવી આશી: ૭
ચિરંજીવો સદા વક્તા, ચિરંજીવો સદા ધ્યાની.
ચિરંજીવોજ ઉપકારી. નુતન વર્ષે નવી આશી: ૮
જનો મહારા થકી સાઈ, થજો ઉપકારનાં કાર્યો.
કલુપતા નાશજો સર્વે, નુતન વર્ષે નવી આશી: ૯
ચતુર્વિધસંઘની સેવા, સદા થાજો અમારાથી.
ભલાં બાપજી ભલા લેજો, નુતન વર્ષે નવી આશી: ૧૦
પ્રભુની ભક્તિ બહુ થાજો, અનંતા સદ્ગુણો પ્રગટો.
ટંગો સહુ દોષ કમોના, નુતન વર્ષે નવી આશી: ૧૧
નુતન શક્તિ નુતન ભક્તિ, નુતન મેવા નુતન શોધો.
ભક્તી દીપ્તિ ભક્તી વિદ્યા, નુતન વર્ષે નવી આશી: ૧૨

મદા તરની વંધા મારી, મંગોને મંગલો મયજ
જુદ્ધવશિષ્ઠ ગુરુ ગિરંજીવો, ગુગન વરે નવી આશી; ૧૩

ગુગન.

સનાતન જૈન બંધુઓ.

કવ્યાલી.

- ઉડો જાગો કરો કાવો, બની જાગંઠાશને જોડો;
હૃદયમાં ધીર્યતા રાખો, સનાતન જૈન બંધુઓ. ૧
- ખરી બહિન ખરી કિયા, ખરી નીતિ ખરી રીતિ;
ખરાનો ખ્યાલ મંગોને, સનાતન જૈન બંધુઓ. ૨
- લટો ના ભેદના ભેદે, પચ્ચપર એકયતા રાખો;
કરોને ઉત્તાનિ આવી, સનાતન જૈન બંધુઓ. ૩
- જિતામમમાં પડયા બેઠો, તથાપિ મન્યને શોચો;
ધરો માધ્યસ્થતા મનમાં, સનાતન જૈન બંધુઓ. ૪
- ધરો આધ્યાત્મમાં નિશ્ચ, કરો વ્યવહારની મુદ્ધિ;
કિયાઓ ધર્મની ધારો, સનાતન જૈન બંધુઓ. ૫
- જુઝાવો દૂલેશની દોળી, મજોને માધનો માયા,
જુકાવોને કરી પાહોમ, સનાતન જૈન બંધુઓ. ૬
- કિયાના ભેદ જે જુદા, થયા છે દષ્ટિના ભેદે,
લટો નહિ મચ્છના ભેદે, સનાતન જૈન બંધુઓ. ૭
- અરે મહાવીરના બેઠા, જાના નહિ મોદમાં અધા,
રંગોરમમાં ધરો ઉત્તાદ, સનાતન જૈન બંધુઓ. ૮
- બનો નહિ જાયજા બુદ્ધજ, મુગતનને રત્નરાવીઓ;
ખરેખર દાત્રિતા પુજા, સનાતન જૈન બંધુઓ. ૯
- કરી આકાશ શિર તૂટે, કદી બાનુ દિશા બદલે;
તથાપિ ના દહો બદાલા સનાતન જૈન બંધુઓ. ૧૦

જધાને કેળવેા જ્ઞાને, ધરેને જ્ઞાનમાં પ્રીતિ;
 પ્રતિજ્ઞાઓ ખરી ધરજે, સનાતન જેન બંધુઓ. ૧૧
 તજે નહિ ધર્મ પોતાનો, પડતાં પ્રાણ પણુ ધારે;
 કશેને ધર્મ ફેલાવે, સનાતન જેન બંધુઓ. ૧૨
 બનાવેા સર્વને જેનો, ખરા તન મનને ધનથી;
 જુદથગ્ધિ ધર્મ સાધીધેા, સનાતન જેન બંધુઓ. ૧૩

સુત.

“તથાપિ સત્ય નહિ છોડું:”

કવ્યાલી.

મહને સાચું જણાયું છે. જિનાગમ વાંચતા ગણજી.
 કદાપિ ઇન્દ્ર મુંઝાવે, તથાપિ સત્ય નહિ છોડું; ૧
 ચળે તારા ચળે પૃથ્વી, ચળે ભાનુ ચળે મેરૂ.
 ચળે ઉદયિ ચળે ધ્રુવજે, તથાપિ સત્ય નહિ છોડું; ૨
 ચળે બ્રહ્માંડ જે સઘળું, પડે જે દુઃખના દરિયા.
 પ્રતિપક્ષી બને બહાણા, તથાપિ સત્ય નહિ છોડું; ૩
 મળે નહિ ભાખરી ખાવા, મળે નહિ પાણીનો છાંયો.
 મળે નહિ પહેરવા વસ્ત્રો, તથાપિ સત્ય નહિ છોડું ૪
 કદાપિ દેવતા કોપે, કદા રૂઠે અહો સઘળા.
 બધા શિષ્યો ફરી જાવે, તથાપિ સત્ય નહિ છોડું; ૫
 મળે નહિ છાપરૂ રહેવા, મળે સન્માન નહિ કોનું.
 કડાકા બુખના ધારે. તથાપિ સત્ય નહિ છોડું; ૬
 રૂઠે સજા રૂઠે સનેવી, રૂઠે મિત્રો રૂઠે પૂંડા
 રૂઠે બંધુ રૂઠે ભાતા, તથાપિ સત્ય નહિ છોડું. ૭
 બધા ધિક્કારશે હોકો, વનોમાં વાન જોંધારો.
 પશુ પલ્લુ પાણુ જો નાકે, તથાપિ સત્ય નહિ છોડું.

- કહે ગાંડો કહે ગાંડો, કહે નાગો દડીસો એ.
 કહેજો મૂર્ખને રાગ, તથાપિ મન્ય નહિ છેડું; ૬
- બધું મસ્તક કહે લોકો, કહે જો ધૂનું કાંગી એ
 કહે પાખંડનો સ્વામી, તથાપિ મન્ય નહિ છેડું; ૧૦
- કહે સ્વાર્થી પ્રપંચીને, પૃથાગરી કહે દુનિયા.
 કહે ખોટું કહે મનિયો, તથાપિ મન્ય નહિ છેડું; ૧૧
- પટે વાદ્ય વિપત્તિનું, પટે દુઃખો ગધાં તનમાં
 રહે આરો નદી' એકે, તથાપિ નત્ય નદી' છેડું; ૧૨
- નયોની બહુ અપેક્ષાએ, અધાધર્મોવિષે નાયું,
 જિનેન્દ્રાનું જાણવેકું, કદાપિ નત્ય નહિ છેડું. ૧૩
- ગધાનું સત્ય તે મ્હાડું, નયોની બહુ અપેક્ષાથી,
 જિનેન્દ્રાનું કહેકું નહુ, કદાપિ નત્ય નહિ છેડું. ૧૪
- કિયાને જ્ઞાન એ નયથી, કરીશું ધર્મની મેવા,
 છુદ્ધચમિ ધર્મ ઉપદેશે, કદાપિ નત્ય નહિ છેડું. ૧૫
- ગુરુત.

“ ખરોએ પ્રેમ પ્રેમીના. ”

કુવાલી

- અમીની આંખ જોવાથી, હૃદય તગથી રહે મગવા;
સમર્પણ સર્વનું જેમાં, ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૧
- ગુણે ગુણી દુઃખે દુઃખી, વિપત્તિમાં રહે સાથી;
નથી જ્યાં સ્વાર્થનો છાંયો, ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૨
- રંગોરંગમાં વસે પ્રેમી, હૃદયનો ભેદ નહિ ક્યારે;
ખડાં રોમો દિઠે યાવં, ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૩
- કરેઃનિષ્કામથીઃસઘનું, ગળે નહિ મ્હારું કે ત્હારું;
ભલામાં ભાગ લેવાનો, ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૪
- દગાખાજી નથી કિંચિત, નથી પરવા નથી દગલ;
અભેદોપાસના વર્તે, ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૫
- જળવાવાનું ખરું નહીં, ત્યજવાનું છુટું બાધી;
ભજવાની પ્રભુ ભક્તિ, ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૬
- ગળે તે સંપીને ખાતું, વપુથી ભેદ નહિ મનમા;
વિચારોનાં સુધારો જ્યાં, ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૭
- ફરે પ્રહાંડ જે ગપનું, તથાપિ રનેદ નહીં છુટે.
છુટે જે પ્રાપ્ત શી પરવા, ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૮
- નથી ન્દાના નથી ખોટા, નહા જ્યાં એકયના છાંયે,
દીનાવાનું ગયું રચનું. ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૯
- મરીરો ખાખ જે યાવં, અવેગતા પ્રેમની વૃદ્ધિ.
બધુ પરમાર્થનું કનનું, ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૧૦
- મુખનાંદોષના દનડા. ગુણોનો યાવ ફેલાવા.
અનુપમ મુખનું જગત, ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૧૧
- વિષય બિડા દગે છંદા, નથી જ્યાં વાનનાં દેવડી.
નદા નાવિકતા પ્રજાં ખર્ચે એ દન પ્રેમીના. ૧૨
- મગ્યું કે ના મગ્યું તે મુ નથી નન નની છંદા,
જુદાપદિ નમનીમ્તિ ખરો એ પ્રેમ પ્રેમીના. ૧૩

“ જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ”

ક્રમવાસી.

- મળે સન્માનની શ્રેણિ, મળે અપમાન અન્યાયી;
અરે શાના અશાનામાં, જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ૧
- કદી વાદ વાદથી કીર્તિ, કદી તોડો કોટો ખોડો.
સદા આગ નશારમાં, જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ૨
- મળે મિષ્ટાન્ન જો ખાવા, મળે નહિ ભાખરી માંગ.
મળે કે ના મળે વસ્ત્રો, જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ૩
- વધાવી લે અધા વાળી, કદી પિછારતા કોઈ;
કહે જ્ઞાની કે અજ્ઞાની, જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ૪
- કહે ભોટો કહે ન્હાનો, કહે ભાગી કહે જોગી;
કહે સાધુ કહે પાપી, જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ૫
- વિધુને કઈ કહે કંટો, કહે ઉન્હો તો તુંને ગું ?
યથા કમે ભલું બહું, જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ૬
- સદા ઉપકારનાં કાર્યો, જ્યાં નિષ્કામથી કરવાં;
સદાની ફરજ એ મહારી, જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ૭
- ભણામાં ભાગ લેવાનો, થયો ગું ? તે નથી જોયું;
પ્રતિકૂળની નથી ઇચ્છા, જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ૮
- કહે દુનિયા મદને ગું ગું ? નથી એની જરા પરવા;
જગતમાં આહં તે ખોટો, જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ૯
- અધિકારે મજબુતેને, નદા કર્યું પ્રતિજ્ઞાએ;
રહી ન્યાયો કહૂં બહિષ્, જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ૧૦
- સ્વભાવે સર્વના સહુ છે, અમારો ધર્મ ચેતનનો;
બુદ્ધચરિત્ર ધર્મ ઉપયોગે, જરા નહિ હર્ષ કે ચિન્તા. ૧૧

ચુરતા.

અમારી એ ખરી સેવા.

કન્દાલી

- સદા તન મન બુદ્ધિથી, અમારો ધર્મ ફેલાવા;
કરીશું સર્વે ઉપાયો, અમારી એ ખરી સેવા. ૧
- કરીશું ભાષણો જ્યાં ત્યાં, હૃદય ખુલ્લું કરીનેરે;
દયાનાં તત્ત્વ આપીશું, અમારી એ ખરી સેવા. ૨
- ગણીને સર્વને સરખા, બધાંને બોધ આપીશું;
બધાંની ઉન્નત કરવી, અમારી એ ખરી સેવા. ૩
- બન્યો હું વીરનો આધુ, બધાને વીર કરવાને;
ધર્યું તે કાચ કરવાનું, અમારી એ ખરી સેવા. ૪
- જીતીશું મોહની બાજી, જિનેન્દ્રોની અડી રીતિ;
બનાવીશું બધા ધર્મી, અમારી એ ખરી સેવા. ૫
- નસોનસમાં ઘુમીશું લોહી, જિનોને ધર્મ ફેલાવા;
દઈશું પ્રાણ આહુતિ, અમારી એ ખરી સેવા. ૬
- પડું નહિ મચ્છના ભેદે, ભલે છે તો નથી ચિન્તા;
મહુને સત્ય આપીશું, અમારી એ ખરી સેવા. ૭
- સ્વદેશી કે વિદેશીને, જાણાવીશું ખરાં તત્ત્વો;
કર્યું અર્પણ જિનોને સદુ, અમારી એ ખરી સેવા. ૮
- જિનોના ગુણથી રાગી, ગુણોનો રાગ મહેં ધાર્યો;
જિનોના સદ્ગુણો લેવા, અમારી એ ખરી સેવા. ૯
- અમારો ધર્મ ફેલાવા, પટે બે પ્રાણ તો પણ શું?
બધા દોષો પરિત્યજવા. અમારી એ ખરી સેવા. ૧૦
- અમારો ધર્મ દુનિયામાં. જિગરથી પૂર્ણ ફેલાયે;
નથી ત્યાં મૃત્યુની પડવા, અમારી એ ખરી સેવા. ૧૧
- હણું જે રાગની કામી, બુઝાવે કોષની હાગી;
ખસ તે જિન કવવામા. અમારી એ ખરી સેવા. ૧૨
- હજારો વિપ્ન કીનાગ, તજીશું નહીં કદી બાસુ;
જાણાવીશું અપેશાઓ. અમારી એ ખરી સેવા. ૧૩

- નયોના માર્ગે દેખાડી, વિષયો માર્ગે દાખીશું;
 ખરી એ ધર્મની કુશી, અમારી એ ખરી નેવા. ૧૪
 જરા નહિ વર્ણનો વાંધા, ખરી જાનો અને ઝેનો;
 પડે નહિ બેઠ ઉપરેમે, અમારી એ ખરી નેવા. ૧૫
 જિનામમના અનુમાટે, ગરીબ ને વધારીશું.
 કરીશું સંધની વૃદ્ધિ, અમારી એ ખરી નેવા. ૧૬
 પ્રમરશે આશયોંનાં, અમારો ધર્મ જિન ભાખ્યો;
 જિવોપર માખ્યતા ધરવી, અમારી એ ખરી નેવા. ૧૭
 બધાંનાં દુઃખ દાખીશું, બધાંને મુખ આપીશું.
 કરીશું સામ્યતાવાળા, અમારી એ ખરી નેવા. ૧૮
 ઉમંગકાને મરજ કરવા, અને તે માર્ગે આદરશું.
 ઇચ્છીશું સર્વનું માર્ગ, અમારી એ ખરી નેવા. ૧૯
 અદંતા બીજ બાળીશું, કરીશું નિનમરો નહું.
 ખરી બ્યવહારની મુદ્ધિ, અમારી એ ખરી નેવા. ૨૦
 મનુષ્યો સહુ પશુ પંખી, ગાળીને પ્રાણી આરાં.
 દહાં નહિને દણાનું નદી, અમારી એ ખરી નેવા. ૨૧
 કર્યું કિંચિત્ ધાતું બાકી, યશે મહુ બાપીનું ધાતુ;
 બની સાશી ધરૂં મમતા, અમારી એ ખરી નેવા. ૨૨
 અરો ઉદમ દિટોડીનો, ઉલ્લેચે વારિયિ વાને.
 અંબા તેવોજ ઉત્સાહી, અમારી એ ખરી નેવા. ૨૩
 જીવન પરમાર્થમાં મધજું, નથી કઈ સ્વાયંમે માટે.
 રૂથે તો સર્વ આદરજેત, અમારી એ ખરી નેવા. ૨૪
 જગત કુંકુંબ મળવાનું, બધાંનું સુખ તે મહારૂં
 જુદયજિધ ધર્મ ફેલાઓ, અમારી એ ખરી નેવા. ૨૫
નુરન

અન્યો અધ્યાત્મનો પ્રેમી.

કવ્યાલી.

- જિનાગમ તત્ત્વને વાંચ્યું, મનન કીધું અહ્યું સાચું;
સદાનું મુખ જેમાં છે, અન્યો અધ્યાત્મનો પ્રેમી. ૧
- નથી જ્યાં કલેશની હોળી, નથી વ્યવહારનો અધડો;
નથી જ્યાં ગચ્છતા કજીયા, અન્યો અધ્યાત્મનો પ્રેમી. ૨
- ખુમારીની વહે ધારા, વિકરપો જ્યાં સમાતા મહુ
નથી રૂદાડું નથી તૂટાડું, અન્યો અધ્યાત્મનો પ્રેમી
રહે વ્યવહારની શુદ્ધિ. રહે મોત્રી જીવે સાથે;
- સદા ચેરાગ્યની વૃદ્ધિ, અન્યો અધ્યાત્મનો પ્રેમી. ૪
- રહે સમતા દળે મમતા, જીવે મહુ આત્મવત્ ભાવે;
વિષયના પેગની શાન્તિ, અન્યો અધ્યાત્મનો પ્રેમી ૫
- રૂપહાની દૈન્યતા નમતી, કપાયો મહુ શમે જેથી,
કુટુંબી નર્વે જીવે જ્યાં, અન્યો અધ્યાત્મનો પ્રેમી. ૬
- કિયા ભેદે નર્થો અધડા, કિયાની શુદ્ધતા થાતી.
પ્રગટતી આત્મની જ્યોતિ, અન્યો અધ્યાત્મનો પ્રેમી ૭
- ધુટે નદિ તે ધુટાવ્યાથી થયા કમજો રજાં જડાં,
ગકોરી ચન્દ્રપર પ્રીતિ અન્યો અધ્યાત્મનો પ્રેમી. ૮
- યદિ દુનિયા ફો જામે, ઉમે પદિઃમમાં ભાનુ;
તથાપિ એક નદિ ફોટું, અન્યો અધ્યાત્મનો પ્રેમી. ૯
- કિયાએ ધર્મની કરમું. રૂદાએ નન્ય બોધીમું,
કિયા વ્યવહાર રથાવીમું. ગની અધ્યાત્મનો પ્રેમી ૧૦
- સદા વ્યવહાર્યા ચડતી જિનેના ધર્મની જગમાં,
કરીમું ને કરાવીમું, ગની અધ્યાત્મનો પ્રેમી. ૧૧
- કિયાએ ધર્મની મધળી. ગરીને સાધુતા ભેદે,
અડી કે, ને ગરાવીમું. ગની અ. ધાનનો પ્રેમી ૧૨
- કિયાએ ગચ્છતા ભેદે પદે જુદો ગરી મું નદી.

૧૧. ને મુનિની કાંઈ વા, અન્યો અપામનો પ્રેમી. ૧૧
 કિંતુ, અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી,
 ૧૨. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી. ૧૨
 ૧૩. અન્યો, અપામનો, અન્યો અપામનો પ્રેમી,
 ૧૪. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી. ૧૪
 ૧૫. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી,
 ૧૬. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી. ૧૬
 ૧૭. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી,
 ૧૮. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી. ૧૮
 ૧૯. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી,
 ૨૦. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી. ૨૦
 ૨૧. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી,
 ૨૨. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી. ૨૨
 ૨૩. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી,
 ૨૪. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી. ૨૪
 ૨૫. અન્યો અપામનો પ્રેમી, અન્યો અપામનો પ્રેમી. ૨૫

“નથી મહાઈ નથી તહાઈ.”

કવ્યાસા.

- જગતમાં જન્મીને દેખ્યું, અહંતાપી કયું લેયું;
વિવેકે જાણનાં સપયું, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૧
- “ ગળીને લક્ષ્મીને બહાલી, કર્યાં કુકર્મનાં કાર્યો;
જાધું અન્તે ફના ધાશે, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૨
- મળે તે સ્વાર્થના માટે, ઉઠાવે દુઃખના દગલા;
જરા નહિ સાથ ઉવટનું, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૩
- અરે કરશે ઘણા કલેશો, વિપત્તિયો ઘણી વેઠા;
જાગૃતશે અંતમાં જાણ, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૪
- પ્રપંચો પાપથી કરશે, તણાઓ લોભના વેગે;
અરે નહિ શાન્તિનો છાંટે, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૫
- મળ્યું તે ભાગ્યના યોગે, જવાનું ભાગ્ય પરવારે;
નથી ત્યાં હર્ય કે ચિન્તા, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૬
- મળેહું તે જાણાનું છે, સકળ લે ભાગ પોતાનો;
ભલે લેલો ભલે દેલો, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૭
- કર્યા ઉપકાર જે જેને, કરશે ફરજથી સર્વે;
નથી ફાળની જરા ઇચ્છા, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૮
- સ્વભાવે મર્યતા નહુ છે, નથી આરોપ અન્યોમાં;
પરસ્પરયોગ વ્યવહારે, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૯
- ભાગ્યાની કે કર્યાનીરે, અહંતા વ્યથે મુ કરવી;
કરો વ્યવહાર રહીન્યારા, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૧૦
- કદી નહિ નામ મેળાનું, ક્ષણિકત્વ ઉપની જગના;
મુંજાવું નહિ ભાગી નયો, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૧૧
- દૂષણના નહિ કરો કિંમત મધાની કિંમતિ કરશે.
ધરોને આશ્રયતા મનની, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૧૨
- ક્રિયા યોગી કરે મધ્યમ મનીને જાનના યોગી.
ભુલપણિ પૂજના પાને, નથી મહાઈ નથી તહાઈ. ૧૩

“ કહે ઉપકારનાં કામો. ”

કન્યાગી.

મળીને મળેને મરણા, દરેક મનુ કુળ જીવના,
 બધાનું બધવ ને મળાડ, કહે ઉપકારના કામો ૧
 બાપાનથી મળી મળેને જીવે, દેહ ન માટે
 પરસ્પર નામવ દેશન, કહે ઉપકારના કામો ૨
 પ્રત્યક્ષ જીવે, નમન નામથી મળે, મળે
 પરસ્પર આપણુ કોઈ, કહે ઉપકારના કામો ૩
 પરસ્પર નામવ જીવે મળે, મળે મળે
 ઉદયને ને મળે મળી ને, કહે ઉપકારના કામો ૪
 મિત્રને મળે મળી, નમન મળે, મળે
 નવી મળે મળે, કહે ઉપકારના કામો ૫
 પરસ્પર નામવને બધે, મળે મળે મળે
 માનવને નમન એ, કહે ઉપકારના કામો ૬
 જના પાણુ મળે મળે, મળે મળે
 બધા પ્રકારનાં મળે, કહે ઉપકારના કામો ૭
 લીધુ મળે મળે, મળે મળે મળે
 ચલાવેને કોઈ મળે, કહે ઉપકારના કામો ૮
 લાભારી પાન જે મળે, બધાને મળે મળે
 જિનો પાણુ દેશન દેહ, કહે ઉપકારના કામો ૯
 વધુના બધાને મળે, કહે મળે મળે મળે
 વ્યવસ્થા દેહની બધે, કહે ઉપકારના કામો ૧૦
 મળે તે મળે માટે, બધાને બધે મળે
 બધાના કહે મળે, કહે ઉપકારના કામો ૧૧
 સમર્પણ સર્વના માટે, સુખાને સહુ કહે કોઈ
 બધાને મળે મળે મળે, કહે ઉપકારના કામો ૧૨
 જરા દેશે ધાનુ લેશે, જીવે નમન પાન વધે
 જીવ્યવિધ બધે બધીને, કહે ઉપકારના કામો ૧૩

મુરત ઓ માંતિ: શાન્તિ શાન્તિ.

શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજી કૃત.

ભિન્નપદ કાવ્ય સંચય.

ભાગ પાંચમો.

આત્માનુભવ.

જૈનકા ધર્મ જાગૃત્યાજી એ રાગ.

આતમ અનુભવ પાયાજી, પરોસે પણ પરખાયાજી,
રાગ દેષને દૂર કરવા, સમતા રંગ ખુમારી.
લાગી હૃદયમાં બેહદ યદ્યને, ઉતરે નહીં ઉતારી. આતમ ૧
અનેક એક પણ મ્હારામાં છે, મુજમાં મર્ય મમાયું.
ઉપજે વિણસે સહુ મ્હારામાં, પરગટ બેપગ્યાયું. આતમ ૨
જ્ઞેય અનંતા ભાંયો મુજમાં, ભિન્નાભિન્ન વિચારે.
બાહિર કર્તા બાહિર હર્તા. તરે સ્વયને તારે આતમ ૩
કૃત્તિ ગુણરૂપ પ્રકાશ હું, વ્યયરૂપ રૂપ મુદાયો.
અનંતગુણની સ્થિરતા વિપત્તિ. ત્રિભૂતિ હું થાયો આતમ ૪
જેવો હું તેવા નહુ છવો, અન્તર કર્તા હર્તા
વ્યવહારે વ્યવહરતા જનમા, કર્મ કાર્યે સ્થિરતા આતમ ૫
જેનો વ્યય તેની છે સ્થિરતા, દ્રવ્યાધિકથી નાહી.
જેનો વ્યય તેની કૃત્તિ. પર્યાયાર્થિક વાંદી આતમ ૬

આત્માનુભવ સાપેક્ષતા

રાગ ઉપરનો.

આત્મ અનુભવ આપાજી, સંશયો મર્ય સમાપાજી.

સાપેક્ષાએ સર્વ પદાર્થો, નિરાકાર સાકારી.

સાપેક્ષાએ સદસદ ભાવો, જ્ઞેયું સર્વ વિચારી. આત્મ ૧

લિન્નાલિન્નપણું ભાવોમાં, નિત્યાનિત્ય વિચારો.

એકાનેકપણું એકત્ર, સાપેક્ષાએ ધારો. આત્મ ૨

જ્ઞાતા જ્ઞેયને જ્ઞાન ત્રિપુટી, આત્મમાંદિ સમાપી.

કર્તા કારણ કાર્ય ત્રિપુટી, એકત્ર પરખાઈ, આત્મ ૩

અસ્તિનાસ્તિમયસર્વ પદાર્થો, દેતભાવની શિદ્ધિ.

ઉત્પત્તિ વ્યય પ્રવૃત્તા સમયે, અનંત શુણ્ણી ઋદ્ધિ. આત્મ ૪

તિરોભાવને આવિર્ભાવે, અનંત શુણ્ણ સ્વભાવે.

વાચ્યાવાચ્યપણે પર્યાયો, સર્વે આવિર્ભાવે. આત્મ ૫

આત્મમાંદિ શક્તિ અનંતિ, શુદ્ધપણે તે ધાતી.

ત્યારે પરમાત્મ, વ્યક્તિથી, ચેતનતા પરખાતી. આત્મ ૬

અનંત દર્શન જ્ઞાન ચરણની, ઋદ્ધિ ઘટમાં પ્રગટે.

શુદ્ધોપયોગે ધ્યાન લગાવે, કર્મ ભર્મ સહુ વિઘટે. આત્મ ૭

સર્વ જીવો સત્તાથી સરખા, લિપ્ત, વ્યક્તિથી પરખો.

રાગ દેવ મનતા ટાળીને, હેતે હૃદયે હરખો. આત્મ ૮

સ્થિરતા સમતા રાખી સંતો, અનંત આનંદ પાવો.

ધ્યાતા ધ્યેયને ધ્યાન ઐક્યતા, લેજે એનો દહાવો. આત્મ ૯

જ્ઞાન જ્ઞાનપણે સહુ પરખે, જ્ઞાનાનન્દ રમણતા.

મિથ્યાબુદ્ધિ ભ્રમણા ભાગે, ટળતી ભવભ્રમણતા. આત્મ ૧૦

સાપેક્ષાએ ઘટતું સર્વે, અનેકાન્તથી જળણું.

બુદ્ધિસાગર અનુભવયોગે, સઘળું મનમાં આણું આત્મ ૧૧

ઓમ્ શાન્તિઃ ભાદરવા વદી. ૯.

સુ૦ રાંદેર.

મનને શિખામણ.

ચાળી રાગ.

- માન ગિઆમજી મારીડે, મૂઝખ મનચા જું,
માની નદિ કુનિચારીડે મૂઝખ મનચા જું
- જયા ન્યા મેદાડે મેદાડે કરીને મકસાપો,
પત જાને કાર્જ ન પાયોડે, મૂઝખ, માન ૧
- કાપાનો કન્મારો, પામન નુ પન્નારો
થાકુ પજુ રદાડ ન પાયોડે મૂઝખ, માન. ૨
- જુડામારિ નવાયો, જમવામા જન્માયો,
જાવવામા જવવાયોડે, મૂઝખ, માન ૩
- મિડની માજી મારો, રત ના ૧. ને. ૧
ન. ૪ ન જાવ નારોડે મૂઝખ, માન ૪
- ડેડા રજુના રજિયે કાપા મવાન નીત નાયે
જાંજાળે જડ તુવાડ મૂઝખ માન. ૫
- દેવી દેડ દાડે, એવુ જા ૧ જાડ
કાકાપી નવા જાડેડે, મૂઝખ માન. ૬
- ન. ૪ જન્મા. ન. ૪ી, નદા. ૪ જા ૧ જા
જા ૧ જા ૪ રીડ ન જા ૪ મૂઝખ માન ૭
- જા ૧ જા ૪ ને ન જા, જા ૧ જા ૪ ને જા ૧
જા ૧ જા ૪ જા ૪, મૂઝખ, માન ૮
- જા ૧ જા ૪, દેવજા ૪ જા ૪. રીડ
જા ૧ જા ૪, મૂઝખ માન ૯

યોગ પદ,

ઓધવજી સંદેશો કહેજો રયામને.

સાચા ચેગી સાધો અનુભવ યોગને,
બાળી નાખો મોહ વૃક્ષનું મૂળ જો.
તૃપ્તિ ત્યાગ્યા વળ ત્યાગી તરકટ કહ્યા,
દેગ ઘટીંગે સાધુપદ્મ અહો મૂળ જો. સાચા—૧

વિષયવાસના વિષને વેગે વા-જો,
માન મહત્તાથી રહેજો ઝટ દૂર જો.
હું ને મહાર મમતાની એ વાસના,
ટગતાં પ્રગટે શાશ્વત મુખ ભરપૂર જો. સાચા—૨

મુરતા સાધો ત્રિપુટીને શ્વેત-ધ્રુવમાં,
નાભિ કમળમાં મુરતા પહેડી રખાયજો.
મિદ્ધિયોના લોભે લેપાશે નડી,
અખંડ અશ્વરામર આનંદ મુહૂય જો. સાચા—૩

અસંખ્યપ્રદેશે દ્રષ્ટિ વાળો વેગી,
સોડડં સોડડં સમરો આતમરામ જો
શગ દેવને ત્યાગી મન મુદ્ધિ કરો,
પુણ્ય પાપની વાંછાનું નદિ કામ જો, સાચા—૪

બાકા ઉપાધિ ખટપટ લટપટ ત્યાગીને.
આત્મજ્ઞાનથી સેવો નિર્ભેગ દેવજો.
નિઃસંગતાના ભાવે નહીં પામો,
સદજ મુદ્ધ જે અનુભવ અમૃત મેવજો. સાચા—૫

સમતાભાવે સાધો મહાવનનંદને,
માનવ ભવનું કૃત એદિજ નિવારજો
બુદ્ધિમાગર અનુભવયોગે પાનીએ
રત્નવર્ષી ગિવ નગરી જન સ્વકાન્ત જો. સાચા—૬

સાધુ.

રાગ ઉપરનો.

સાધુ સમજી, મારાં સમજો માનમાં,
મમતા દરિયા, જાનથી ભરિયા બેશજો.

મુખ દુઃખ આવે મમતાવે વને સદા,
કમોદયથી કરે નર્દી કદી કલેશજો.

સાધુ. ૧

માન અને અપમાનમાનમતાવે મદા,
જાળાજાળે નમતાવે મુનિનાથજો

હીવાની દુનિયાથી દુગ્ધા નર્દી જગા,
જંડડ વ્યાવે મનની નર્દી અડગા રાજો

સાધુ. ૨

નરપદલા માદાને કદીય ન મોદના,
કપડ કપાને કમવના નર્દી કીર્તીજો

કલક કલે ક નિહે શા રજુ વ્યાવે શા,
નાથે નાથને રાદના નાથ રાજો

સાધુ. ૩

જન કિયાના ક ન ક નિય ન પુરના,
વિષયવિગ્રહનુ મળી નાથ મુગજો

વહે વહી ની રજુ મુકવ. શા નર્દી,
મનના જનનુ જાન નાનુ પુગજો,

સાધુ. ૪

નિહા. નાથના જાન નુન્યને જાનુના,
જાનુમના કિયે. ન જાને નુન્યને

જાનુના કલકવ. જાન નર્દી. ર,
જાનુના નુન્ય નુન્યને જાનુના

સાધુ. ૫

નિન્યને જાનુને નિન્યને જાનુને

સાલંબન ને સાધે સાદરભાવથી,
જ્ઞાન ધ્યાનમાં રહેતા બહુ ગુણતાનજો સાધુ ૬
ઉચ્ચમના થઈ ઉપદેશે છે ધર્મને,
સમભાવે ભોગવતા કર્મના ભોગજો.

નિંદા, લવરી ઇર્ષ્યા, ચાડી, ત્યાગતા,
શોક કદે નહિ ઉઠ્યે આવે રોગજો. સાધુ. ૭

જિન વાણીને બળુના ગણતા પ્રેમથી,
પરના અવગુણ બોલે નહીં, તલભારજો.

પ્રાણાન્તે પણ પરના દોષો નહીં કહે.
હાથ ધરે જે સમાતલું હથિયારજો. માધુ ૮

દોષીને પણ દોષી એમ ન બોલતા,
આગરપેટે ગંભીરતા ધરનારજો.

વૈરાગી ત્યાગી આભાગી યોગી છે,
મંત્ર મહંત બદંત મુનિ અણગારજો. માધુ ૯

વેશ વિરોધને ઝઘડા ટાંટા ટાળતા,
રાગ ગુણીનો. કદીય ન દેતા ગાળજો.

જુદિમાગર, ધન્ય ધન્ય તે મુનિવન.
દર્શન દીડે સેવે મંગળ ગાળજો. માધુ ૧૦

મુરુગ

સર્વધર્મસાર,

રાગ ઉપરનો

સર્વ ધર્મનો સાર કહું છું મજાજનો,
સમગ્ર રાખો રાગ તજી વળી ઢેવજો.
ક્રોધ કષ્ટ ઇર્ષ્યા અભિમાનને ત્યાગીએ,
અહમતરના દાગી નાખા કલેશજો.

સર્વ ધર્મ ૧

દોષીપર પણ કડળાદૃષ્ટિ કીજીએ,
સદ્ગુણી પર ધરીએ મદ્ગુણ રાગજો.
પક્ષપાતને ત્યાગી તરત વિચારીએ
નિંદા લપરી દેવનો કીજે ત્યાગજો
વૈર વિરોધને વિરૂદ્ધ કૃપથી વેળા.
પરની હાંમી ત્યજીએ બચીએ દેવજો
મન વચન કાયાથી દિનના ત્યાગીએ,
સાચું શ્રીકૃષ્ણ કીજે નનની નેવજો

સર્વ ધર્મ ૨

સર્વ ધર્મ ૩

પરતું જુડે પ્રાણને પણ ત્યાગીએ,
મનમા ધરીએ દયાધમ જલજાગજો
પાપાંડ વૃત્તિને પશ્ચિદરીએ જાનથી,
પરોપકારથી કીજે જન ઉદ્ધારજો

સર્વ ૪

પરહાર પરધન પન્થન સમ ત્યાગીએ,
રાખો મનની નાથે મંત્રીઆવજો
આનમ તે પરમાત્મ જાગી નેવીએ,
તજી કૃપણતા કીજે રૂકની હાવજો

સર્વ ૫

દુઃખ ન રેવું જન માત્ર પણ કોઈને
ગર્વ ન કરીએ માતા નાથે પાદજો
અવર જાગી દિનકર પોતે ને શ્રીકૃષ્ણ,
દેવતા માટે ભક્તિ ન માત્ર જીવજો

સર્વ ૬

સાચું તે મ્હારું માનીને આલીએ,
વિનય કરે મોટાનો નરને નારને.

હાનિકારક દુષ્ટ રીવાજે ત્યાગીએ,
કંઠવી વાણી બોલે નહિ તણભારને

સર્વ ૭

સહુનું આરૂ ઇન્છો સજ્જનતા ધરી,
મનની સ્થિતિ સદા ધરે સમતોલને,
ન્યાય નીતિથી જરા ન રડીએ વેરગા,
ઉચ્ચ ધર્મથી શાન્તગુણ રંગરોગ જે.

સર્વ ૮

મનની શુદ્ધિ રાખો પરભવ શુદ્ધતા,
દાન શીયજ તપ ધર્મ ખરે જયકારને,
ઉત્તમ બોધે કીજે આતમ ઉચ્ચતા,
ઉત્તમ બોધે મુક્તિ શિષ્ય થનારને.

સર્વ ૯

નિત્ય ગુણની પ્રાપ્તિ કરવા પ્રેમથી,
ઉદ્યમ કરશે ધરી ધર્મનો સારને.
બુદ્ધિસાગર, સિદ્ધિ સમતા ભાવથી,
પડ્ દર્શનમાં જોશે કરી વિચારને.

સર્વ ૧૦

મુરત.

આચુ' તે મ્હારૂં માનીને વાલીએ,
વિનય કરો મોટાનો નરને નારજો.
હાનિકારક દુષ્ટ રીવાજો ત્યાગીએ,
કડવી વાળી બોલો નરિ તણબારજો

સર્વ ૭

સહુનું સારૂં ઇચ્છો સમજનતા ધરી.
મનની સ્થિતિ સદા ધરો સમતોલજો,
ન્યાય નીતિથી જરા ન રડીએ વેંચળા,
ઉચ્ચ ધર્મથી શાશ્વતમુખ રંગરોળ જો.

સર્વ ૮

મનની શુદ્ધિ રાખો પ્રરબવ શુદ્ધતા,
દાન રીયજ તપ ધર્મ ખરો જયકારજો,
ઉત્તમ બોધે કીજો આતમ ઉચ્ચતા,
ઉત્તમ બોધે મુક્તિ શિખ થનારજો.

સર્વ ૯

નિત્ય મુખની પ્રાપ્તિ કરવા પ્રેમથી,
ઉદ્યમ કરજો ધરી ધર્મનો સારજો.
જુદિયાગર, સિદ્ધિ સમતા ભાવથી,
પદ્મ હર્ગનમાં જોશો કરી વિચારજો.

સર્વ ૧૦

સુરત.

વૈરાગ્ય.

રાગ ઉપરનો.

ધેન ધેન જાગીને અટપટ અવડા,
ભોદ ઉઘમાં આયુષ્ય એજે જાય એ.

ઉઘે ઉઘણુ જન્મ જરાના દુઃખમાં,
કાગ અનાદિથી બવમાં બટકાય એ

ધેન—૧

દેહાધ્યાસે દુઃખ અનંતા પામીયો.
દેહાધ્યાસને છોડી દે અદાદુર જે

મ્હારૂં જગમા જગ ન જાઈ જાણાય છે

ધેન—૨

મ્હારૂં મ્હારૂં કેન્તા દુઃખ અનંત જે
જે દેખે તે જડ છે તેમા તુ નહિ,
કેવળી બાંધે યત્ય વચન મુખડાન જે

મુદ્દ સ્વરૂપી આત્મ એકજ નુ ખડે.

મોહડાં પરાને ઉતરે તુ બવપાન જે

ધેન ૩

શબ્દના બુદ્ધી દુનિયાના મુ દોડનાં

બળુનું ગાળુ આ માટે કેન્તા પુગ જે

મોહવાનનાથી મુખડા નહિ ન પાશે,

પકડી લેને ધન તત્ત્વનું મુગ જે

ધેન ૪

આધિ બ્યાધિ ઉપાધિ સદુ જાગ છે,

તેથી કહે યા તુ ધરીને ધર્મ જે.

લીલાની દુનિયાથી કહે રહી ગયા,

છિડ છિડ તું ગાંધ્યાં મયમાં કર્મ જે.

ધેન--૫

કનક કાન્ધાની આધામાં દુઃખ છે,

શા માટે તું પરમાં ધરતો રાગ જો.
 સઘળું ઊડી આડીય દણ્ડમાં માનજે,
 લાવ લાવ અરે મનમાં ઝટ વૈરાગ જો.
 રતનવપીનું સ્થાનક શાધન સુખમપી,
 આતમ તું પરમાતમ ધ્યાને હોય જો.
 બુદ્ધિસાગર અવસર પામી ચેત જો,
 આતમ ધ્યાને નડે ન કોને કોય જો.

ચેત—૬

 ચેત—૭
 સુરત.

માયા,

રાગ ઉપરનો.

- માયા મદા મસ્તાનીરે. દુનિયા દીધી મર્વ દીવાની.
 બગીચાનીને પંદિન બૂંદ્યા, દાખ ન રહી દુશિયાદી. માયા ૧
 જોગી જૂંદ્યા જોગી બૂંદ્યા, નપરતી ગયા પળ લપરતી.
 વિદ્યામી ગન્યામી બૂંદ્યા, માયાની પળ ખપ શી ? માયા ૨
 જાવા બૂંદ્યા જાવી બૂંદી, સાધુ પળ મપડાયા.
 લંગોટા લંગોટા બૂંદ્યા, પરીક્ષકો પકડાયા. માયા ૩
 હડાપળના દરિયા કેઈ દુડ્યા, પુરાણી પળ પડીયા.
 કવિયોને કેઈ કાળા દીધા, સાધુ ધર્મ કેઈ સૂડીયા. માયા ૪
 રંકને રાજ્ય ન્હાના મોટા, ઇન્દ્ર ચન્દ્ર લપડાયા.
 માયાએ મુનિયોને છગીયા. જગીયાને જીવરાયા. માયા ૫
 યુવાનને અધરાયા બવમાં, જ્રમ જ્ઞાનિને ભારી,
 ખાખી જાવા જગમાં જાવા ગયા ઉમર તે હારી. માયા ૬
 ત્યાગી વેરાગી પળ પડીયા કેઈ ન રહીયા જાણી.
 ગુહવામીને ગબગયા, રચા હાડ સદુ હાલી. માયા ૭
 માયા છે મસ્તાની મોટી, વશ દીધા જન પ્રાણી.
 બુદ્ધિસાગર, ધ્યાન ધરે મુજ, માયાની ધુળધાણી. માયા ૮

મુરત.

સમતી, ૧૬

રાગ દિપરનો.

- મુંદર સમતા સાચીરે, રહેશે તેમાં ગચીરે. મુંદર ૧
 સમતાથી શાશ્વત છે. મુખડાં, મનના પાપ ખટાવે;
 નિર્મળ. મનડું સાચે, નહીં, કર્મ કલંક કટાવે. મુંદર. ૧
 સમતા રસમાં મમતા નહીં મુખને. મુક્તિ મહુને મમ્મો.
 સમતાયોગે સાધુપાતું છે, તનના તાપો ટળશે. મુંદર. ૨
 સમતા કોઈ હઠામે સધશે, મમતોએ મન છાશે.
 નીચ હિંમતો ભેદ ન નિરખે, ગગન ગદે જઈ શાશે. મુંદર. ૩
 અન્તર્મુદૂર્તમાંહિ આપું, અર્થ જન્મેને નિહિ
 મુજ સેવ્યાગી નિરંય મગશે, રનભિક્ષામિક કલિ. મુંદર. ૪
 તાન જાતના ભેદથી ન્યારી, વેગ જરને વારે.
 કષ્ટવરિહનું મૂળજ કાંચે, કુમતિ મનગી કાંચે મુંદર. ૫
 શુભાશુભ મંકજ નમાયે, મનડું મહીન મનાયે
 આશાના છેદે અ કુદો, ચકના વાહ દાંચે મુંદર. ૬
 નમતા અમૃત આયું નજરન, પાંખો પ્રમ નેને
 અલખ ખુમારી અવિચળ આંખે, કષ્ટને શોક હરેને. મુંદર. ૭
 નમતાની મુંદર ગિણામણ, મહત્ત મુનિયન માને
 નિંદા કુચલી રૂ નિવારી, મુખ નાંચે છે નાને. મુંદર. ૮
 વેરાગી ન્યાગી નૈઋગી, ગદે નમતામા નાજ
 જ્ઞાતી મનતા મહુને વિષે. યશ છે નેની નાજ મુંદર. ૯
 કષ્ટઆ કલંકાને કાંચે, જનુઆવ વધારે.
 નિર્મળ મન પ. માત્રમ નહીં, મુજ જીવાને વારે. મુંદર. ૧૦
 અનતા. શુભુતું, મનન એકજ. મુક્તિ રહ નહ મગશે.
 બુદ્ધિનાગર નમતા રહે, મુજ કેમ નહુ દાગે. મુંદર. ૧૧

વિધિવિધિસમાપ્ત

વૈકુંઠ મારગાંછે વેગગોરું—એ રાગ.

વિરૂપી વિવચનીં ચાર નારે, સ્વમામાં નંદિ મુંખે હો લાલ. ૧
 આશાં અંતરમાં ઉડી વસેરે, દાવાનજ સમ હુઝાર હો લાલ. ૨
 ઘડી ઘડીમાં રંગ ઘેણાં હુવેરે, જળત્ર ધર્યો જોરે હો લાલ. ૩
 રૂપાપણનાં દરિયામાં દેવતારે, હુઝાર વાદળ ધણી ધોરે હો લાલ. ૪
 ભમરા પેઠે મનહુ ઝાલુ લમેરે, લેડા નહિ મનમાં લાગે હો લાલ. ૫
 મેઘદાય અંકારો વેગધીરે, પ્રગટ કરેતા કાળ હો લાલ. ૬
 ઉનાળામાં બી ઉનાં હુવેરે, દુષ્ટિએ ન દેખાય હો લાલ. ૭
 પ્રિય, મેઘની વરસતાંરે, પ્રગટ અંકુર પ્રગટાય હો લાલ. ૮
 સાધુ સન્યાસીને અંતનેરે, વિવચ કરાવે વેડ હો લાલ. ૯
 કામ, ઉદયથી કાળાં કર્મોરે, ઠરે ન ઠામે ઠેક હો લાલ. ૧૦
 સમજાવ્યું મન શાહુપણુ સજેરે, શણુમાં સદકે અડાંચ હો લાલ. ૧૧
 શાહુ, જાણે લાજપતિવણીરે, સાધુ શીલ કરનાર હો લાલ. ૧૨
 યોગીને શણુમાં લોગી કરેરે, લાજ ન રાખે અંશ હો લાલ. ૧૩
 ધર્મની સમજણ નાખે ધૂળમાંરે, કુટી ચિતા કલેશ હો લાલ. ૧૪
 નર મૂરા યોગી નપુંસક હુવેરે, લાજે લલના પાય હો લાલ. ૧૫
 પ્રતિજ્ઞાઓ પડતી મૂકેતારે, કામે કર્મ કરાય હો લાલ. ૧૬
 બાચક ધૂમાડના બહુ લમેરે, પાણુ આપે નહિ દાય હો લાલ. ૧૭
 ખસને ખણતાં મુખને અંધારે, અંધારની નહિ આજ હો લાલ. ૧૮
 બળ્યું ગળડું બજાનું ભોગધીરે, તપસી તપસી જાય હો લાલ. ૧૯
 કીડા જેવા કામના કર્મથીરે, ખનાડુ ખના ખાય હો લાલ. ૨૦
 પન્ય પન્ય વિવચ થોમન દાગનારે, બદાહુર મળે મેરે હો લાલ. ૨૧
 કુદિસાગર આનમ જાનેથીરે, કામના નાહા કરેશ મો લાલ. ૨૨

જવનની અસ્થિરતા.

રાગ ઉપરનો.

- જવણઃ જટપટ જાણુરે, અંતે જટપટ થાશે ખોરી;
જાંચું સપચું નાચ ન આવે, તાજ નહિ લંગોટી. જવણઃ ૧
- કપટ કળા કેળવશે કોટી, વણ સદૃ જાણું ઊટી;
સોભે લક્ષણ તાંખા ખોટા, દુ ખા આવે દોટી. જવણઃ ૨
- આથડોડા ઉધા થઈ અવળા, પડની નંદે પંચાતો;
જટપટના ખાડાને ખોટી રીતે દુ ખડા પાતો. જવણઃ ૩
- પરજું જુદ તાર જુદથવ, પા પાતાનુ થાજ;
ઉદ નોંદે જુન નોંદે, જવળ નાકડા જાજું. જવણઃ ૪
- આખો દીવન નદુ અવડાનો, વગ નાક થાયે,
જુલું ત્રોલે જુલું તાંબે પાવ કેન દુ ન પાયે. જવણઃ ૫
- રચી પચીને નદા નાજી રવ, નવંદે અંતે ખાજી,
અનંત આજ્યા અનન આવે, રાજિક રહિ નહિ ઊજી. જવણઃ ૬
- ઝેટા ઝેટી માના મારી, મડા મડી કનંત,
મદાકે મદાકે પડી નંદે નદુ, નવનુ દોવ નો નરંત. જવણઃ ૭
- પુત પુત્રીઓને પગલાં, નાટી નંદેત નવજાં,
ખાટ ખાટલા પાટ નાટલા પડા નંદે નદુ જાંવો. જવણઃ ૮
- માલ ન અંતે કોતમનના, રડજી નંદેડો ખાજી,
રમડી નમડી મુથાં નવ નવજી માન મન મોજી. જવણઃ ૯
- ખનંધમા પીંગાણું જાણી નમના માયા ઊડો,
અનુભવ કરશે નો જુન વંશે, મુજિ માનમા દોડો. જવણઃ ૧૦
- મનની અંધજાનાં મારી, જવન અપચુ મુધારી;
જુલિસામક સાધન શાનિ, પાંખા નન્ને મારી. જવણઃ ૧૧

સ્વપ્નવત્ સૂષ્ટિ.

રાગ ઉપરનો.

સૂષ્ટિ આ સ્વપ્ના જેવીરે, જેવા પાગીના પરપોટા;
 ફાફાં મારે દોઢ કુલી, જેલ થશે સહુ ખોટા. સૂષ્ટિ ૧
 આકાશનું જલ અગપાશે ઝટ, વાર ન વાદળ ગોટો;
 ભેયું સઘળું મરૂર જાશે, થાય શું મનમાં મોટો. સૂષ્ટિ ૨
 જન્મ્યા હોને જરૂર જાવું, જરા વારમાં જોતાં;
 રાવ રંકને રાણા ચાલે, ચાલે પુણ્ય પનોતાં. સૂષ્ટિ ૩
 જેલ ફરે છે ફાળુ ફાળુમાંહિ, જોતાં વિજયી જાશે.
 મહારૂ મહારૂ શું મન માને, પાછગથી પરતાશે. સૂષ્ટિ ૪
 આણું વિજયીનું અજપાણું, વિજયે વાર ન લાગે;
 જલ જિંદુ પંકજપર જેવું, બાણી જોગી જાગે. સૂષ્ટિ ૫
 ખ્યારૂ કુંડુંબ માન્યું પ્રાણી, અંતે તે અગપાણું;
 પરભવના મારગને પટ્ટીશ, કરી કર્મનું ખાણું. સૂષ્ટિ ૬
 મન ચાહે તે માની લેતું. દુનિયામાં થઈ હાહયો;
 અલખ ખલકમાં અમર રહે નહિ, પાણીનો પડછાયો. સૂષ્ટિ ૭
 ચેલા ચેલી જાશે ચાલી, કુલ ન મનમાં ફાલી;
 પુણ્ય પાપ લોગવશે પોતે, ઠાઠ તજી દે હાલી. સૂષ્ટિ ૮
 લડતો વડતો લક્ષ્મી લોભે, પાછળ પોકો પડશે;
 સ્વાર્થતણી મારામારી સહુ, નકકી અંતે નડશે. સૂષ્ટિ ૯
 વહેતું નદીનું પાણી વહેણું, ખરખર થાશે ખાલી;
 છેલ છળીલા દોગાલા સહુ, ઉઠ્યા અંતે ચાલી. સૂષ્ટિ ૧૦
 સમજીને શિખામણ સઘળી, વળશે શિવપુર વાટે;
 શુદ્ધિરાગર અવસર પામી, ચેતો શિવશુભ મારે. સૂષ્ટિ ૧૧
 સુરત.

શિખામણ :

રાગ : ઉપરનો.

- મમજ મન જીવજ મમજુડે, મોહે શા માટે મકલાયે; -
પરનેને પ્રાતાનું માને પણ ખતા ખુમ નું ખાતો મમજ. ૧
- જડની માયા જળની છાયા, વાદળ છાયા જેવી,
ખોટાને મોઢાં માને પણ અંતે વાદજ જેવી. મમજ. ૨
- બૂટી નિજ જાતિને જૂંટા, હીન ધમ્મ કેમ ટોટો
પરખી તોટે તે નિજ જોડે, ચડશે શિવ વરધોડે. મમજ. ૩
- અડપવારમાં કાજ બપોરો, ડાગે શુ સવચાયો.
અન્તરમાંહિ મુખમાં અવિચળ, બાહિર શુ જરમાયો. ? મમજ. ૪
- બાહિર શોધે વજ્રું ન જુડયેળ, કાપન આખો દીરો;
પરખી લે ચેતનને પરગટ, સમતા મુખ તનૂરો. મમજ. ૫
- મોહધડી જવમાં છે મરણ, ત્યાગે તુલ ઉગરણ;
મનુઃ માર્યાથી રહે ન મરણ, જોડે શિવ મુખ વરુ. મમજ. ૬
- ઉલટી આંખે દેખી લો નિજ, જગદળ જગકે જ્યોતિઃ
અગ્નિ કાષ્ટલજા છે અંતર, હીપ વિષે જેમ મોતિ. મમજ. ૭
- યા નહિ ગાંડો ધડી ધડીમાં, હું છે આતમ હીરો;
જુલિયાગર અવસર પામી દીવ ન કર ધઈ ધીરો. મમજ. ૮

મુરત.

માયામાં મકલાયો. ૧૦

રાગ: ઉપરનો

માયામાં મકલાઈ મુંઝીએ, જંપિયાં નહિં હનદેવ હો લાલ-માયા.
 પેસા માટે પાપ કર્યો પુરાં, તજી ને કુંડી દેવ હો લાલ-માયા ૧
 જુકું બોલ્યો જાગું જાળીને, ચારીમાં ચતુરાઈ હો લાલ-માયા
 મેયું ન લાલ હોડી સેવીએ, ક્યારેમાં કરખાઈ હો લાલ-માયા ૨
 પરિમહાની તૃણામાં પેશીએ, કીધાં પાપ કંઈ હો લાલ-માયા
 અલક્ષ્ય લક્ષણ અવળી ચાલમાં, જડે ન જગ મોજેડ હો લાલ-માયા ૩
 નિંદા કીધી પંની નેદીએ, જોયું ન પાણું જરાય હો લાલ-માયા
 દર્શાવ્યું કીધાં દોડીને, મમતામાંહિ મરાય હો લાલ-માયા ૪
 આડો અવળો જાગું આચડ્યો, ભમિયો ભવ અનંત હો લાલ-માયા
 લક્ષ્મી લાલયમાં લયડ્યો ઘણું, કામ તણું નહિ અંત હો લાલ-માયા ૫
 કામ વિપયથી દેખી કામિની, ક્યારેમાંહિ અંધ હો લાલ-માયા
 પાર્યા નહિ પરમાત્મ ધ્યાનમાં, ટોંગ ધત્તિંગે ધ્યાન હો લાલ-માયા ૬
 ઉચ્ચ થયો નહિ જગ ઉંચો ઘણું, મેડ્યો ન માન મદાડ હો લાલ-માયા
 રન્ત સમાગમ ક્ષણ નવિ સેવિયો, કીધાં કુડાં કોડ હો લાલ-માયા ૭
 ભમતો બૂતની પેઠે ભાંતયો, અહું ન આત્મ જ્ઞાન હો લાલ-માયા
 રાગ દેખને નહિ રોકિયો, ધર્યું ન આત્મ ધ્યાન હો લાલ-માયા ૮
 પરમાત્મથી કીધી ન પ્રીતી, દયા ન કીધી દીલ હો લાલ-માયા
 લયડ્યો લાજ ચોરશી ચોનિમાં, ધર્મમાં કીધી દીલ હો લાલ-માયા ૯
 દશ દશાંતે પામી દોહડો, માનવને અવતાર હો લાલ-માયા
 પુલ્કિતગર ધર્મ ધર્યાં ધકીરે, જગમાં જયજયકાર હો લાલ-માયા ૧૦

હુરત.

કર્મના દોષો પરિહરવા.

હવેલગા ઘાટ નવા શીઠ ઘટે. એ રાગ.

કર્મના દોષો સહુ મંદરૂ, તદા હું અજરામર ઘઈ કડું.
 હું ને મહારૂ સહુ પરિહરવું, મિથ્યા મન મોટાઈઃ
 અભિમાનતોરૂ અધરાવું, ટળે વિકરૂંપો વધાઈ. તદા૦ ૧
 માગ દીધાથી ક્રોધ ન પ્રગટે, ક્રીતિ કલંકમાં સમતાઃ
 પરિવ્રજ વતવે આવે તોપણ, મન પ્રગટે નહિ મમતા તદા૦ ૨
 માન અને અપમાનની વેગા, હર્ષ શોક નવિ પ્રગટેઃ
 મુખ દુઃખ આવે મમતા આચી, શુદ્ધ વિચારો ન ઘટે. તદા૦ ૩
 કામ ન પ્રગટે જે મહાકુટો, આશા મન નહિ આવે;
 સંકટ આવે મનની શાંતિ, ઘોરો કાલ ન ધાવે. તદા૦ ૪
 કાંઈક પૂજે કાંઈક ધૂજે, નિંદા કરતા નગળા;
 રાગ દેવે રંગાવું નહિ, ધ્યાન વિચારો સગળા, તદા૦ ૫
 મિથ્યામતમાં નહિ મુંઝાવું, મનમાં નહિ મકલાવું;
 દોષીનો પણ દોષ ન ભાખું, નિંદા નહિ મન લાવું. તદા૦ ૬
 મુદ્ગલમાંહિ, પ્રેમ ન ઉપજે, દેહાધ્યાય ટળાશે;
 જપા વિકરૂંપો મનના જગશે, ભજિમાંહિ ભજાશે. તદા૦ ૭
 જ્ઞાન ધ્યાનમાં શુદ્ધ રમણતા, શુદ્ધ સમાધિ સમાવું;
 પરતે પોતાનું નહિ ભાસે, ધ્યાન ધારણા ધ્યાવું, તદા૦ ૮
 ઉચ નીચનો ભેદ રહે નહિ, એકમેકતા કડું:
 ભુદ્ધિસાગર પરમાત્મ પદ, સહેળે ક્ષણમાં વડું. તદા૦ ૯
 સુદંત.

નકામો કેમ આથડે છે.

રાગ ઉપરનો.

અરે હવે અમથો શું આથડે, લાલચું લોલધરી રીઠ લટે.
 ધમધમામાં દરી પડીને, અર્થ વગર આખડે;
 કપટકળામાં થઇને કાળો, આર ગતિ અડવટે. લાલચું ૧
 હરહમ હડકાયાની પેટે, લુપ્ત થઇ લડધડે;
 પ્રતિજિજ્ઞ દેખી દરપણમાં, ભમરા બહુ ભડભડે. લાલચું ૨
 પ્રમાદમાં પાદીને પાનર, નિજધન ખોલે ખરે;
 અજાને બનીઓ તું અંધા, જરા ન લક્ષ્મી જડે. લાલચું ૩
 મર્કટવત્ મનમાં મલકાયો, ગાજે ધનની પરે;
 અભિમાન રાવણતું આણે. ધર્મ જરા નહિ ધરે. લાલચું ૪
 છેલ્લ છળીલો બનીઓ છાત્રી, બની ડાળી ડાળુ ડોળે;
 ઉંદર ગિલાડીની ડોટે, હેલામાહિ હળે. લાલચું ૫
 મોહ મદિરા ઘોર ઘેનમાં, જ્ઞાની શિખ નહિ ગળે;
 આપ મતિલો અવગચંડ થઈ, ઉંધા દરે અણે. લાલચું ૬
 કોપે કાળા સર્પની પેટે ફાગટ શું ફળફળે;
 બારમેલ્લાની પેટે બુદ્ધલ, બાલીને બળબળે. લાલચું ૭
 મગર પેટે મહા ન મૂકે, વેરાગે નહિ વળે;
 સારૂં પરતું સદન કરે નહિ. બગતબ પેટે બળે. લાલચું ૮
 જ્ઞાંતિમાં ભરમાયો બુદ્ધ, આખખા પંથે ન ચડે;
 ગાડી વાડી લાડી ધરમાં, રાજ થઈ રડવટે. લાલચું ૯
 મનના મોજલા મૂરખડા. પાટ ધણી ચીદ ધરે;
 અણધાર્યું ભવું છે ઉડા. પાછળ પાકો પરે. લાલચું ૧૦
 ચેત ચેત હવલડા જટપટ, શાને દુઃખમાં સરે;
 બુદ્ધિસાગર યાત્રા બનીઓ, મુખમાં સમચાવટે. લાલચું ૧૧

આત્મદર્શન માટે પ્રબોધ.

જીવણ જગીનેરે જોગી, એ રાગ.

નયજો નિઃખી દ્યો નિત્ય નિર્મલ, આત્મા અવિકુલ સદા;
જાની શુભમ મેળવીને, કર્મને હાથીએ મુદા. નયજો ૧

અમંજય પ્રદેશી શુદ્ધ નિશ્ચય. અનંત શુભ આધારજી;
મેળન, જીવ, ને પુરૂષ, પ્રદાએ, નામ તેનાંધાર. નયજો ૨

દેહમાં પાત્ર દેહથી ભિન્ન, નિશ્ચયનય કર જ્યાસજી;
રાગ દેખને જીવવાથી, હોયે મંગલ માલ. નયજો ૩

મમ્યક સર્વને બાળવુંએ, જ્ઞાન લક્ષણ બેશજી;
મમ્યક સર્વને દેખવું એ, દર્શન શુભ દર્શક. નયજો ૪

મર્મ શુભની સિધરતા એ, વાગ્ધિ લક્ષણ મન્યજી;
અનંત આનન્દ આત્મામાં, મદન પ્રગટે દ્રવ્ય. નયજો ૫

મર્મ કર્મ આવરણ છેદે, નિર્મળ આનન ધાયજી.
અનંત દુઃખનો નાશ થાયે, અનંત શુભન નમાય. નયજો ૬

શુભ વિપ્લવ ગિય પાતે, મંત્રદ નયથી મનજી
આત્મદૃષ્ટિ આદર્યાથી, ગિર્યા કિતરે નવ નયજો ૭

મોહદ મોહદ જ્યાન લાગે, મન્ય નન.ધિ નાનજી.
શુદ્ધિનાગર આત્મવાયે, નિદ શુદ્ધ નિવાન નયજો ૮

જુન

શિષ્યોપદેશ.

ગઝલ.

- અરે ઓ માનવી મોટા, હજુ નહિ વાળ મન ગોટા;
થનાઈ તે થશે ત્હાઈ, વિચારી એજ નિર્ધાર્યું. ૧
- હગાતો નહિ હગોથી રે, અવિચારી થતો ના તું;
હજુ છે હેત હૈયમાં, જીગરથી જોધ લે જાગી. ૨
- “ હજુ ત્હારી હજુ મ્હારી, અમર આંશા છુપાઈ છે;
મરી એ વાત વિશ્રામી, સદાની એ છવાઈ છે. ૩”
- “ મળેલો બોધ લેજે તું, ગણી લેજે એ પોતાનો;
નહિ છાનો નહિ નાનો, હજુ એ પ્રેમ મરતાનો. ૪”
- અમારી વાત ભૂલી જા, શ્રી લે સત્ય પોતાનું;
તમારાં દીલનાં ફરો, નથી સહુ મુજથી છાનાં. ૫
- “ શબ્દો જે ગિરના રંગી, હરો તેજ નહિ સંગી;
સદા તું રાખ હુંચિયારી, તજુ દે બૂઝ પોતાની. ૬”
- વિચારી વેળેને વડવાં, સજુ લે સંગ સાશની;
મરી લે સત્ય તે મ્હાઈ, તજુ દે સંગ જોટાની. ૭
- “ કરી તું પ્રેમથી મજશે, હકીકા છોડી દે હઠને;
કુસંગી સંગ દોષોથી, કુસંગી ના કરી યાતો. ૮”
- હજુ આશા જાહુ લાંબી, હજારો દીલમાં ધારી;
વિવેકે સહુ વિચારીને, મરી લે સત્ય જે ત્હારી. ૯
- ખડું તેતો જળાંબુ મેં, અલખની વાતમાં પ્યારા;
હજુ તું મોહ મકલ્લઈ, ખરાને જૂઠું જાણે છે. ૧૦
- “ ધજા રંગો ધરીના જે, ઉઠે જે દીલમાં ખોટા.
શમાવી તું મુખી થાજે, દુવા એ દીલની મ્હારી. ૧૧”
- “ મહો એ ગાજશે ગગને, તથાપિ હું નહિ છોડું;
અમર એ પ્રેમની આશા, ધરી લે તો ધરી લે તું. ૧૨”
- “ દુઃખીનું હૈં એ દાળે, ચિખામણ પ્રેમથી ગાજે,
બુદ્ધવર્ધિ સંતની મદા, મરી લે નો મરી લેજે. ”

શિષ્યને લખેલ પત્ર.

ગઝલ.

- બજાબુ' મહેં બઝી રીતે, તથાપિ તું રજા ફરે;
 મનુષ્યરે મોહમાં મુઝયો, ખરો રસ્તો નહિ મુઝયે. ૧
 વઘો શું બહેમની વાટે, હયો નહિ તું ખરા હાટે;
 બજયો નહિ તું બઝા બાવે, હયો નહિ દુઃખના દાવે. ૨
 હજી તું ચેતી છે દાયે, સજી છે સન્યને સાથે;
 યજે તું રહેમનો રઝિયો, બઝા બાવે સદા ભરિયો. ૩
 વિચારી સન્યને વહયુ, કદી નહિ દેવથી લડવું;
 હરામી ના થયુ હોગે, ગુર ના બોલયુ રીસે. ૪
 મદાનું મુખ છે સાચું, તજી દે દુઃખ જે કાચું;
 તજી દે તું હઠીલાઈ, બજીલે ને બઝાઈ તું. ૫
 નરલાઈ મજી તારી, અદખાઈ તજી ખારી.
 તજી દે રાગની ઝંધિ, ન્વરિત તું થાવ ચિવ પંથી. ૬
 ગુરના જ્ઞાનને મદજે, ચમ્પેલા દુઃખને હલજે;
 પીરજ ને ધારી છે ધીંગ, અઢેલા દાયમા હીરા. ૭
 પટે જે દુઃખના પયંગ, તથાપિ સામ્યતા ધરજે;
 વિચારેના વમગમાલિ, વિચારી કૃત્ય નહુ કરજે. ૮
 તજીગ નહિ નન્ય પાતાનુ, કદી ના સન્ય રહે છાનું;
 અજબની ધુનને ધરજે, પ્રગટ સદુ પાપ પરિહરજે. ૯
 સદા તું પ્યાનમા રહેજે, કોઈને કોઈ ના કહેજે;
 અજમની એ નિશાની છે, પરં પ્યાને પિછાની છે. ૧૦
 જગત એ રૂપખની માયા, પટેલા પાણી પડછાયા,
 અમર તું આતમા જાની, અનંતા ગુણની ખાત્રી. ૧૧
 વિચારી રંગમા વગરે, અનનિ જ્યોતિમાં બજલે;
 "ગુદયન્ધિ નન્ય એ ગાયુ, પરાધ્યાને જે પરખાયુ". ૧૨

શિષ્યને સત્પત્ર.

ગઝલ.

- અરે ઓ તત્ત્વના ખ્યાસી, વિચારી શિષ્ય લે વહેલું;
અનુભવની કસોટીમાં, લખાયું પત્ર આ પહેલું. ૧
- “ખરી જ્યાં પ્રેમની ખૂબી, નથી ત્યાં બહેમની વધી;
ભલી ભક્તિ ભરેલી જ્યાં, નથી નિઃસ્નેહ ત્યાં નહી. ૨”
- “ખરે જ્યાં પ્રેમનો ઉભરો, છુપે નહિ તે છુપાવાનો;
પડે જો પ્રાણ તોપણ તે, જીવરથી તે જાણાવાનો. ૩”
- “અચળ ત્યાં દીલની એકી, સ્વભાવે છે દુઃખે દુઃખી;
ભલામાં ભાગ લેવાને, સહજથી છે સુખે સુખી. ૪”
- “કદાચી નહિ કદી કડવું, સહુ જ્યાં પ્રેમ ત્યાં મીઠું;
નથી ત્યાં દોષની દૃષ્ટિ, દિઢેલું પણ નથી દીકું. ૫”
- “મળીને દિલ રંગાયા, નથી ત્યાં ભેદ દુનિયાનો;
જગતનું રાજ્ય જાનહમમાં. કદી ના પ્રેમ જાવાનો. ૬”
- “ફકીરી કે અમીરના, જરા નહિ ભેદની ખાંતિ;
શરીરે ભેદ પણ શાનો, હૃદય પ્રેમે છે ઉન્કાન્તિ. ૭”
- નથી ત્યાં લોકની લગ્ન, નથી ત્યાં ભેદની ભાંતિ;
નથી ત્યાં સ્વાર્થની છાયા, મળે જ્યાં જ્ઞાનની પ્રીતિ. ૮
- “ખરી પ્રીતિ ખરી ભક્તિ, ખરી રાત્રિ ખરી નીતિ,
ખરી ત્યાં અક્યતા જાગે, વિકારી સ્નેહ તો ભાગે. ૯”
- અમારું દીલ એવું છે, નથી પ્રેમ પુછાવાનો;
વિનેયોની કસોટીમાં, ખરે પ્રેમજ જણાવાનો. ૧૦
- “નથી પૂરણ નથી ચર્ચા, સ્વયં એ ઉત્તરે આપે;
“ભુદ્ધચન્દિ” પ્રેમની ખૂબી, કસોટીની ખરી છાંપે. ૧૧”

મુદ્રત.

અમારી દૃષ્ટિ.

ગજલ.

- વિચારી બ્રાહ્મણું સાઈ, વિચારી બ્રાહ્મણું પ્યાઈ;
દયાની દૃષ્ટિને ધરવી, દયાની રીતિ અનુસરવી. ૧
- “જગત્ સમશાન જગાવીને, અલખનાં ગાન ગાવાનાં;
પરં જ્ઞાને પરં ધ્યાને, જગતનાં લોક જગાવાનાં. ૨”
- અમારા દેહનો દીવો, પ્રકાશી સર્વમાં ધારો;
અમારી દિવ્ય ચક્ષુઓ, પ્રગટતાં સર્વ પરખાશે. ૩
- અમારે એક આત્મનું, ખરૂં લક્ષ્ય લગાવાનું;
જીવોને આત્મદૃષ્ટિથી, સદા એવા સદા સરખા. ૪
- બળીશું એ બળાવીશું, કહીશું એ કહાવીશું;
અમારી આત્મની દૃષ્ટિ, કરે છે શાન્તિની વૃષ્ટિ. ૫
- બૂલીશું ને બૂલાવીશું, હમારે એજ કરવાનું;
અમર આશા ખરી શાન્તિ, હમારે એજ ધ્યાવાનું. ૬
- “બૂલીશું દોષના બારા, હમારૂં સાધ્ય છે સાચું;
હમારૂં સાધ્ય અંતરનું, સદા રાચું સદા માચું. ૭”
- “તજી ભોગોતણી આશા, ગળી આ સૃષ્ટિ સ્વપ્નાની;
સજીવમાં અત્યની આશા, તજી તે જાણનાં જ્ઞાની. ૮”
- “અમારૂં દિલ મસ્તાની, ફીરીમાં ઘૂમી શાન્તિ;
નથી સગી નથી દેખી, ખરી ખુશી ન બૂલાતી. ૯”
- “નથી લેવું નથી દેવું, સ્વભાવે સર્વના સહુ છે;
ચિદાનન્દી અમર યોગી, અમારે, વિત્ત એ બહુ છે. ૧૦”
- “બૂલેલું એ જગ્યાયું છે, હવે તો એહને લઈશું;
બુદ્ધયજ્ઞિ સત્ય સેવીશું, અમારા ધર્મમાં રહીશું. ૧૧”

સુરત.

મહારી સદજ ઉદાસીનતા

ગમત.

- “હનુ નો મું મંધો નો મું, ઘમે નો મું જયો નો મું”
 નથી એ હું જણાયું એ, મરા હું મું મદજ રૂપે. ૧
 દમે એ આત મદારે મું, દમે એ દેવ મદારે મું
 દમે વેશવ્ય મદારે મું, દમે બળિ નો મદારે મું. ૨
 મને તે માનમે દુનિયાં, તથાપિ નોય મદારે મું
 કરે માટે નો મદારે મું, કરે ઇંદ્રો નો મદારે મું. ૩
 કરે કપરી નો મદારે મું, કરે ટાંચી નો મદારે મું
 કરે બેચે નો મદારે મું, કરે કાંચો નો મદારે મું. ૪
 કરે ચોચી નો મદારે મું, કરે બેચી નો મદારે મું
 કરે જાની નો મદારે મું, કરે ક્યાની નો મદારે મું. ૫
 કરે કાચી નો મદારે મું, કરે રચાની નો મદારે મું
 “નથી તે હું ન ચાકનો, ખરો તે હું ન જાકનો.” ૬
 “દમે દૃષ્ટિ એ દૃષ્ટાની, દમે વૃત્તિ એ વચ્ચાની:
 કરે વૃત્તિધરી નેચો, તથાપિ હું ન નેચો મું” ૭
 “બલે બોલો જગત્તુ મીડું, બલે બોલો જગત્તુ બોડું.
 નથી લેવું નથી બેવું, ધરાવું તે ધમે બાવી” ૮
 “જગત્તુ ચરમે ન બેચાવું, અમતની વાત નહિ નકવે.
 ખરી ખુચી જણાવાની, અતખની પૂનવા નયમે” ૯
 બલે માનો કે નહિ માનો, નથી મદારે મનાવાવું.
 અધિકારી ધમે ત્યાં, સ્વયં તે બાસમે નામું. ૧૦
 “મનોચાળા જગત્તુની છે, બલે તે સત્ય માની લે;
 બળાયું એ ન જુહું તે, અધિકારી વિચારી લે.” ૧૧
 “વિચારીને વિચારું એ, સ્વયં દેખું ખરું તે તે.
 બુધ્ધિ અત્ય મર્ષત, જુએ તે માનમે સાવું.” ૧૨

સુરત.

મહારે! સત્યશિષ્ય

નિનકા ધમ જગ્યાયા એ, એ રાગ.

- જે મનથી ન વેળે ન્યારા, તે સાચા શિષ્ય અમારા.
 ગુરૂની વાણી મીઠી ભણી, અન્તર માંદિ ઉતારે;
 ગુરૂના ગુણ ગાવામાં ભક્તિ, કર્યું ન ભૂલે ક્યારે.   જે ૧
- કડવી શિક્ષા લાગે પ્યારી, કરી ન સામું ખોલે;
 પ્રાણ પટે પણ કરે ન નિંદા, દ્વપણ કરી ન ખોળે.   જે ૨
- મેવા સાચી નિશાદિન સારે, ગુરૂ પ્રભુ સમ ધારે;
 ભમે નદિ ભરમાયો ક્યારે, નિન્દક જનને વારે.   જે ૩
- માનવટે નમજીવ્યું નમજે, માન કપટને ત્યાગે;
 ગુરૂના મન પ્રમાણે વેળે, લગી લગી પાયે લાગે.   જે ૪
- પન્ન પ્રમથો વિનય કરીને, અણંગ તત્ત્વ વિચારી;
 નાચા મનથી ગુરૂની શ્રદ્ધા, નમતાની છે ક્યારી.   જે ૫
- કીર્તનાં નદિ ગુરૂની સાથે નામે કદી ન થાતો;
 સત્ગુણ ગુરૂની વર્ણન મનના, અપે નદિ અથડાતો.   જે ૬
- ગુરૂને વન્દે કદી ન નિન્દે, ન્યાયવ્યાવ અટુ રાગી;
 અક દેડ્યા ભને નિશાદિન, અનન્યાદિ ભાગી.   જે ૭
- મન વચન કાયાથી ગુરૂની નેવાનાદિ મેવા;
 ગુરૂ વગે પૂછે નમે ધનાચારજ દેવા.   જે ૮
- નમકિત રાજક નદગુરૂનજી, જનમા મદા ઉપકારી;
 મેમે વન્દુ પાવ પરીને, નેની છે અભિશારી.   જે ૯
- મુદ્ધ ન. રત્ન અરી ન. મ. કરીને ગુરૂનુ શરણુ;
 ગુરૂનમથ. મદુ જ ન મદાં નમતામૃત નિર્ગરણુ.   જે ૧૦
- ઉપુત. મનમા ક. સ. ને. ગુરૂ નીચાગ્ય માની;
 ગુરૂદિન. ન. મ. ન. ન. નિ. ને. ની નિમાની.   જે ૧૧

મુનમિત્રને લખેલ પત્ર

ગમક.

- અરે ઓ મિત્ર તું ખ્યાસ, મમજરે વાત આ શાળી;
દૃઢપતું સ્થાન જીવરૂપી તું, દૃઢવની વાત લે તાળી. ૧
- ખરી નીતિ ખરી રીતિ, ઘરી લે પ્રાણી ખ્યાસ;
હજી છે હાથમાં બાજી, મમયને જાણે મદાર. ૨
- “નથી જો સત્ય વ્યવહારે, વિવેકે બાજે એવું;
તથાપિ સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી, વિચારી મત્યને એવું.” ૩
- “ખરેખર દૃષ્ટિના બેઠે, પડ્યા બેઠો બહુ જગમાં;
અપેક્ષાએ વિચાર્યાથી, ખરા તે બાસશે મનમાં.” ૪
- “અપેક્ષાએ વિચાર્યાથી, જગતમાં સર્વ છે નાચું;
દોષે છે વાદના અધણ, કહ્યું તે તો નહિં કાચું.” ૫
- જીનેન્દ્રો એ જણાવે છે, બલેલા એ બલ્યાવે છે;
સનાતન જ્ઞાન છે સાચું, વિકલ્પને મભાવે છે. ૬
- “નથી વ્યવહારમાં અધણ, નથી નિશ્ચયમાં રગડા,
અપેક્ષા વાદને બલે, સહુમાં સત્ય જોવાનું.” ૭
- પ્રભુના કેવળ જ્ઞાને, સહુમાં સત્ય ભાસે છે;
વિચારી લે વિવેકે તું, ચયું તે તો મુધારી લે. ૮
- જણાવ્યું મહેં ખરા સ્નેહે, વિચારી ચાલજો બન્ધુ;
બુદ્ધયજ્ઞિ દૃષ્ટિમાં બ્રહ્મા, દૃઢ્ય સ્નેહે મુધા સિન્ધુ. ૯

ઓમ શાન્તિઃ ૩

મુરત.

પ્રભુ પ્રેમ ખુમારી

રઘુપતિ રામ હૃદયમાંહિ રહેજોરે—એ રાગ.

પ્રભુરૂપ પ્રેમથી મહેતો પરખ્યું રે હોંચે હૈયડું હવે બહુ હરખ્યું. પ્રભુ
ગપ્પાં સપ્પાંમાં પ્રેમ ન લાગેરે. વિષયો વિષ સરખાજ લાગેરે;
ધેર ઝેર ન કોઈ પર જાગે, પ્રભુ ૧

ચિદાનન્દ સ્વરૂપ વિદ્યામીરે, મરી કાલ અપાદિ ઉદ્યામીરે;
વિભુ વિમલેશ્વર વિશ્વામી પ્રભુ ૨

અજ અવિનાશી મુખકારીરે, આધિ વ્યાધિ ઉપાધિ સંહારીરે;
નિર્ભય નિશ્ચલ તપ ભારી. પ્રભુ ૩

વાત વિકથાના, ચેતન ન, રહ્યું રે, માત્ર મધકામા મુખ ન જડ્યું રે;
લાલચમા ન નવ લડ્યું રે. પ્રભુ ૪

મમતાનો લા-યો નવ નાગેરે. ડગે, કુમનિનો નવ નાગેરે;
મહારા ઘટના થયો ઉજિયારે. પ્રભુ ૫

ત્રાકારમા નેનક ત્રવાયેરે, નિરાકારમા નેક લગાયેરે;
હુંતો બહુ મટકી ધેર આયો. પ્રભુ ૬

જડ સંગત ખોટી રહ્યું રે, શુદ્ધ ચેતના સંગ મુહાપરે;
રંગોરંગ રતનામા નંગારે. પ્રભુ ૭

મહાન ખાતુ ન પોતુ ખાવેરે, મુરના પ્રભુ સંગ મુહાવેરે;
ફાંકે કુટ્યાના લેશ ન ફાંવે, પ્રભુ ૮

નિત્ય આનનમાંહિ રમ્યું રે, નહિ માફ વિષયમાંહિ રમ્યું રે;
મનના વિકારોને દમ્યું. પ્રભુ ૯

ચઢી આનન નવ ખુમારીરે, થયો અનુભવ મુરતા, ધારીરે;
બુદ્ધિમાત્ર આનદકારી પ્રભુ ૧૦

મુરત.

સાતવાર ગુરુ ગુંહણી.

રાગ ઉપરનો.

પુરવા પુરુષથી ગુરુ દીકારે; મહારા હૈયડામાં લાગ્યા મીકા. પુરવ૦
સોમવારે તે સમના આકરીએરે, પાપ કામો સહુ પરિહરીએરે;
સામાયક શુદ્ધ ઉચ્ચરીએ, પુરવ૦ ૧

મંગલવારે મોહને મારેરે, હૈયડામાંહિ હિંમત ધારેરે;
વેગે વિપય વિકારો વારે, પુરવ૦ ૨

બુધવારે સુશુદ્ધિ વધારીરે, સુગો જિનવાણી મુખકારીરે;
નકકી પામો ભવજલ પારી, પુરવ૦ ૩

શુક્રવારે શુરુ શુભ ગાયોરે, હેતે કીજે શુરનો વધાયોરે;
લીજે સદ્ગુરુ ભજિનો લહાવો, પુરવ૦ ૪

શુક્રવારે આતમ રૂપ સાચુરે, લાગ્યું પુદ્ગલનું રૂપ કાચુરે;
રંગે શુદ્ધ સ્વરૂપમાં રાચું, પુરવ૦ ૫

શનિવારે પ્રભુ ગુરુ સેવોરે, મહને નાચો પ્રભુ ગુણ મેંવારે.
લક્ષ્ય ધારી હૃદયમાંહિ લેંવા, પુરવ૦ ૬

રવિવારે તે રાગ ન ધરીએરે, વૈર ઝેર બધા પરિહરીએરે.
શુરુજ્ઞાન વિચારીને તરીએ, પુરવ૦ ૭

સાતવારો સદા એમ ગાશુરે, શુરવંદન પૂજન બાધુરે,
જ્ઞાન ધ્યાન રમણતા મહાશુ, પુરવ૦ ૮

સાચું સમકીર્ત સહેજે વરીએરે, ચિદાનન્દ ચેતન ગુણ ધરીએરે;
બુદ્ધિભાગર શુરુ અનુસરીએ. પુરવ૦ ૯

મુરન.

બારમાસ ગુંહળી.

રાગ હારે મારે આસો માસો શરદપુનમની રાતજો.

હારે મ્હારે કાર્તિક માસે કરીએ કર્મનો નાશજો,
આધિ બ્યાધિ ઉપાધિ સઘળી છાડીએદે લોલ,
હારે મ્હારે માગસર માસે મમતા કરીએ ફરજો
હું ને મ્હારું ઊડયાથી મુખ નંપજેરે લોલ. ૧

હારે મ્હારે પોષ માસમાં આતમ ધનની પુષ્ટિ જો,
આતમ અનુભવ કીજે ગુરૂગમતા ચરીરે લોલ,
હારે મ્હારે માઘ માસમા મોહમસ્તના નાશજો,
લડીએદે ખૂબ શુદ્ધ ધ્યાનના રાશ્રથીરે લોલ ૨

હારે મ્હારે ફાગણ માસે આયુ ન ગાળો ફેકજો,
ફરી ફરીને ફરસીએ નહિ મન પાશમારે લોલ,
હારે મ્હારે ચૈત્ર માસે રાખો ચિત્તની શુદ્ધિજો,
પરિહરેને ચિત્તની ચંચળતા સદુરે લોલ ૩

હારે મ્હારે વૈશાખે રાખો મનમાં વૈરાગ્યજો,
વિવેક કૃષ્ટિ રાખી કારજ સદુ કરોરે લોલ,
હારે મ્હારે જ્યેષ્ઠ માસમાં જડશે આતમ રતન જો,
જેર જીવમને વૈર ઝેરને વારીએરે લોલ. ૪

હારે મ્હારે આષાઢ અંતરમાં ઉતરો બેશજો,
પાપારબો ત્યાગી સંવર આઢરોરે લોલ;
હારે મ્હારે શ્રાવણ માસે પર્ય પશુસણુ આપજો,
સમતા રાખી કીજે કરણી ધર્મનીરે લોલ. ૫

હારે મ્હારે બાદશામાં બચુનામે સદુ ફરજો,
ખમત ખામલે જીવે સર્વ ખમાવીએરે લોલ;
હારે મ્હારે આશો માસમાં શુભ અજવાળી રાતજો,
ધર્મ ધ્યાન ભક્તિમાં દિવસ ગાળીએરે લોલ. ૬

હોરે મ્હારે બાર માથને ઘાસને મજબૂતને,
 સરવેયું કાઠો મુન આગમ ધર્મનુદે લેત;
 હોરે મ્હારે મદગુરુ વાળી મુળીએ પરી જનુ પ્રેમને,
 ગુરૂની વાળી મીલી; માકર ગેતપ્રીદે લેત. ૧

હોરે મ્હારે આગમ ધર્મને તાપ્યો રંગ મજબૂતને,
 સમકિત ધદા વામિત આગમ અનુતપદે લેત;
 હોરે મ્હારે આનંદના ઉમરા મદમાં ઉમરાયને,
 જુદિસાગર મદગુરુ વાળી નાંબનીદે લેત. ૨

ઓમ શાન્તિ: ૩
 મુરત.

પત્ર તિથીઆ ગુંદગી.

રઘુપતિ રામ હૃદયમાં એ ગગ.

મખી પડવા દિને પ્રભુ પૂજેદે, શુદ્ધ ગુરૂગમ જાનથી જુએદે
 આઠ કર્મની સાથે જુએ, મખી સુજો ધર્મની વાત નારીદે ૧
 ખીજના દિને કામને બાળોદે, જોડ કરેના વિષવને આંગોદે,
 ખુબ કામના વેગને બાળો, નખી ૨
 ત્રીજના દિન તરો ભવ દરીઓદે, જે જન્મ નનાયથી ભરીઓદે,
 આતમજાની મદગુરુ મુખ વરીઓ, મખી ૩
 ચોથે ચાર કથાયને વારોદે, વેગે વારો મનના વિકારોદે;
 આવે તેથી ભવ હુણ આરો, નખી ૪

બારમાસ ગુંહળી.

રાગ હારે મારે આસો માસો રારદપુનમની રાતજો.

હારે મહારે કાર્તિક માસે કરીએ કર્મનો નાશજો,
આધિ વ્યાધિ ઉપાધિ સધળી છાંડીએરે લોલ;
હારે મહારે માગસર માસે મમના કરીએ દૂરજો
હું ને મહારૂં છોડયાથી મુખ મંપજેરે લોલ. ૧

હારે મહારે પૌષ માસમા આતમ ધર્મની પુષ્ટિ જો,
આતમ અનુભવ ક્રીજે ગુરૂગમના થીરી લોલ,
હારે મહારે માઘ માસમા મોહમદ્દતની સાધજો,
લક્રીએરે ખૂબ શુદ્ધ ધ્યાનના રાસ્રધીરે લોલ. ૨

હારે મહારે ફાગણ માસે આયુ ન ગાળો ફેકજો,
ફરી ફરીને ફરમીએ નહિ મન પાશમારે લોલ,
હારે મહારે ચૈત્ર માસે રાખો ચિત્તની મુદ્ધિજો,
પરિહરોને ચિત્તની ચંચળતા મહુરે લોલ. ૩

હારે મહારે વૈશાખ માસે મનમા વેગવ્યજો,
વિવેક દૃષ્ટિ રાખી કાન્ધ નહુ કરોરે લોલ,
હારે મહારે જ્યેષ્ઠ માસમા જડશે આતમ રત્ન જો,
જોર જીવનને વેર જોરને વારીએરે લોલ. ૪

હારે મહારે આષાઢ માસમા ઉતરો ખેરાજો,
પાપાનનો ત્યાગી નંવર આહરોરે લોલ,
હારે મહારે શ્રાવણ માસે પપ પમુસણ આવજો,
સમના રાખી કીન્ન કનાળી ધર્મનીરે લોલ. ૫

હારે મહારે બાદરવામા બયનું નાનું તહુ દૂરજો,
ખમત ખામજો જીવે તવ ખમાયીએરે લોલ;
હારે મહારે આશ્વિન માસમા ગુબ અજવાળી રાતજો,
ધર્મ ધ્યાન બકિતમાં દિવન ગાળીએરે લોલ. ૬

ગુરુ સ્તુતિ.

વિમળાયળના વાંસી મહારા બહાલા સેવકને-એ રાગ

જ્ઞાનવંત બહંત મહંત, બહાલા ગુરુ શરણુ કરે શરણુ કરે.
 જવસાગરમાં ઝાઝ મુજ રાખો ને લાજ, તુજ બોધે તરે તરે;
 જવમાં જટકયો જ્ઞાન્તિથી બહુ, પામી દુઃખ અપાર;
 પુણ્યયોગથી નરજવ પાયો, ઉત્તમ કુળ અવતાર. બહાલા ૧
 રાગ દેવમાંહિ રંગાયો, મમતામાં મકલાઇ;
 મમાધર્મીમાં ધસી પડાયું અજ્ઞાનથી અથડાઇ. બહાલા ૨
 વિવશ વિકારે કીધો વશમાં, કીધાં કર્મ અયોર;
 જીવ હિંસાનાં કર્મો કીધાં, ચોરી કરી બન્યો ચોર. બહાલા ૩
 મિથ્યાત્વે મુજાયો મોહી, પાખંડનો નહિ પાર;
 ક્રોધ, માન, માયા, લોભે હું, અથડાયો બહુ વાર. બહાલા ૪
 મહારૂ મહારૂ મિથ્યા માની, કીધાં કર્મ કરોડ;
 કામ રાગથી કુટાયો બહુ, નહિ કોઇ માહુરી જોડ. બહાલા ૫
 ભાગ્યયોગથી ગુરુજી મળીયા, અડવડીયાં આધાર;
 રૂપ પરખાયું, પ્રતિજોધીને, કયો આતમનો ઉદાર. બહાલા ૬
 સાકર શેલડી રસ સમ મીડી, તુજ વાણી સુખકાર;
 મુજતાં મિથ્યાતમ જટ નાહું, થયો આનંદ અપાર. બહાલા ૭
 આત્મજ્ઞાન આપ્યું સુખકારી, હીરો આબો હાથ;
 સાત ધાત રંગાળી રાગે, તમે શિવપુરીના સાથ. બહાલા ૮
 જયકર સુખકર જવદુઃખ ભંજન, હૈયાના મુજ હાર;
 અંતર્યામી અલભેલા ઊ. શિવ વધુ ભનાર. બહાલા ૯
 સમકિતદાયક ગુરુની શ્રદ્ધા, ભાજનો આધાર;
 બુદ્ધિસાગર મદગુરૂ માન્વા, તાર તાર મુજ તાર. બહાલા ૧૦

મુદ્રા.

પાંચમે પાપને પરિહરીએ, પાંચ જ્ઞાન હુલસમાં ધરીએ;
પ્રભુ મહાવીર ગુણ અનુભવીએ, સખી. ૫

છડે વટકાય રક્ષણ કરીએ, ભાવ વાજિન હુલસમાંડિ ભરીએ;
સમતા આભાયક વરીએ. સખી. ૬

આતમે શુદ્ધ થઈ રાખો, સખ્ય પ્રિય વિચારીને ભાખો;
કુટ કપટને કાઢી નાખો, સખી. ૭

આડમે આડ મહને નિવારો, કરો આદ્ય કરમ સંધારો;
કરો આતમનો ઉદારો, સખી. ૮

નવમે નોકવાયને નજીએ, ભાત ભાવથી ભગવંત ભજીએ;
શીજની ગુપ્તિ નવ નજીએ, સખી. ૯

દશમે દશવિધ ધરો ધમરે, શિવ નગરીના પાનો શર્મરે;
નાસે નધગા અનાદિના કન, મખી. ૧૦

એકાદશીએ અંગ અગિયાં, નુગીએ નમકિત ગુણ સાંધરે;
તેથી થાશે નકલ અવતાર, સખી. ૧૧

બારમે બાર જ્ઞાન ધરીએ, શુદ્ધ ગુરુ મુખધા ઉચ્ચરીએ;
રાગ દ્વેષને હોતે હરીએ, સખી. ૧૨

તેરમે તેર કાઢીયા વાંટે, હીવા થઈ જનન ન દારો;
તરો ભાવે બીજાને તારો, સખી. ૧૩

ચૌદમે શુદ્ધ ચેતના ચડીએ, શુદ્ધ ચેતન ત્રણ જડીએ;
ચૌદ વિદ્યા નતમાદિ વડીએ, મખી. ૧૪

પૂનમનિ પૂણ સ્વરૂપે જાણ આતમ રૂપાડપીરે.
એવી વાતો પ્રભુએ પ્રકાશી, સખી. ૧૫

તિથી પદ્મર ગાશે તે તરજે, વેગે આતંહ મગલ વરશે;
પૂર્ણ આતમ ઉત્તર ગ કંગે, સખી. ૧૬

સહેર સુરતના ગુણદારે, તિથી પદ્મર પ્રેમથી ગાઈરે;
બુદ્ધિસાગર નન્ય વધારે, સખી. ૧૭

આમ શાન્તિઃ ૩ સુરત.

મહારી ફકીરીમાં અન્યોની ચોગ્ય પાત્રતા.

ગાંધી.

- “કહું કેને ન કહેવાનું, અધિકારી નથી મળનાં;
અજે તે ચિત્તના મેંલા, નથી લેતા વિનયથી તે.” ૧
- “પડયો દુષ્કાળ પ્રેમીનો. મજે વિશ્વાસ પાતિયો;
મજે નહિ ચિત્તમાં પ્રેમે, અધિકારી ખસ નહિ તે.” ૨
- “હૃદયનાં દર્દમાં દુઃખી, ઉપરથી બહુ બને લોકો;
ખરી વેળા ખસી જાયે, છગરથી નહીં મળ્યા તેતો.” ૩
- “ખસ શિખો નહિ તેનો, મુખેથી વાદનાં બલુમાં;
મજો કે નહિ મજો તો શું?, નથી એની કરી પાવા.” ૪
- “કંઈ તો માનના બૂખી, પુતરી કિર્તિના કેઈ;
હૃદયના સ્વાર્થમાં મળતા, નથી પારી નથી પરવા.” ૫
- “શુભામો કેઈ જોરીના, ત્યજાના રંગમાં મોહ્યા;
નથી અન્તરના પ્રેમી, નથી તે પ્રેમ મરતાની.” ૬
- “અરે દોસ્તો અરે મિત્રો, મુખી વેળા સગા સર્વે;
વિપત્તિમાં અહો અળગા, વિજલસરથી થયા પક્ષી.” ૭
- “કષ્ટના પાસમાં પડના, ઉપરના પ્રેમથી બૂખ્યા;
મહેને તો તે સહુ સ્વપ્નું, ક્ષણિકમાં સચવું સાથી.” ૮
- “જગત સ્વપ્નાનજીનાં નાજો, અહો આવે પુનઃ સ્તવે;
મનોવૃત્તિનજી દાસો, ખરો આનંદ લે ક્યાંયા.” ૯
- “મનોવૃત્તિ જગતશાળા, બણે છે ને બણાવે છે;
કદે છે ને કરાવે છે, હસે છે ને હસાવે છે.” ૧૦
- “પલકમાં મુખનાં ચટકાં, પલકમાં દુઃખનાં મટકાં;
સરિતા દહેરિયો જેવા, મનોવૃત્તિનજી રંગો.” ૧૧
- “બણું એ સહુ બૂઝાતું એ, પુનઃ મંદકારના ઉઠયે;
બણ્યા બૂધ્યા જગત સ્વપ્નું, બણેલા બૂલ નહિ ખાતા.” ૧૨
- “અમે તો એજ નિર્ધાર્યું, ફકીરી વેષમાં ગાયું;
બુદ્ધચન્ધિ સત્ય સર્વજ્ઞ, અવેશાએ વિચારી ક્યો.” ૧૩

સુરત.

મહારા સ્વરૂપની સમાલોચના.

ગદ્ય.

- “કરેલું ને નથી મનડું, કર્યાયા શું પ્રતિજ્ઞાઓ,
નથી ને શુદ્ધ ઉપયોગ, નથી શુદ્ધિ ક્રિયાઓથી.” ૧
- “નથી નિઃસંગ ને મનડું, કરે શું ન્યાય બાહિરથી,
કરે શું લોચ બાહિરનો, નથી મનથી ટળી મમતા.” ૨
- કરો કેટલી ઉપાયો પણ, હમે બારી યમે તેવું,
કરો શું કષ્ટના મિથ્યા, કરેલા કમ બોગવવા. ૩
- મળે ને બાળી તો શું, મળે મિષ્ટાન્ન તો પણ શું
મળે ને રાજ્ય તોપણ શું, મળે ને સુપડી તો શું. ૪
- “વહે પ્રારબ્ધ વાયુથી, સૂકેલું પાઠડું જ્યા ન્યા,
હવે મહારી ગતિ એવી, જવાશે તોય મ્હારે શું.” ૫
- “વહે ઉપયોગની ધારા, ફરીરી એ ખરી મહારી,
અગતી જ્યોતની આખા, ખરી આખો અમારીએ.” ૬
- “અનિષ્ટ કે નથી હંદ, જડોના ખેત્રમા જડના
અસંખ્યાન પ્રદેશી હું, ખરો યોગી નહજ રૂપે. ૭
- “નથી ઘોળા કે પોળામા, નથી ધરમા નથી વનમા,
નથી દીલાં કે ટપકામાં, ખરો સંન્યાસ અન્તરનો.” ૮
- “જટાવૃદ્ધિ કર્યાથી શું, નથી ને યોગનો યોગી;
ખરી વ્યવહારની શુદ્ધિ, અનુભવ જ્ઞાનની કુંચી.” ૯
- “નથી દુનિયાતણી પરવા, નથી લજ્જા નથી લીલિ;
પ્રભુનો પથ જોવાનો, અલખની ધુન લાવાની.” ૧૦
- “અલખ પ્યાસા ચક્રવીણ, અલખના ઘેનમાં રહીશું;
બુદ્ધયજ્ઞિની ફરીરીમાં, અનતાનન્દનો દાવો.” ૧૧

આમ્ શાન્તિ: ૩

મુરત,

મહારો કૃષ્ણીરી વેપ.

અઝઝ.

- “કૃષ્ણીરી વેપ લીધો મહેં, કૃષ્ણીરી કૃષ્ણીરી ભરવા;
નથી દુનિયાતથી પરવા, નથી આગા મનાયાની.” ૧
- “મથી વે.ગે.તથી ઇચ્છા, નથી દુઃખી પ્રીતિ;
ખરું જે સત્ય પરખાયું, ખરું તે તત્ત્વ હું પોતે.” ૨
- “અધિકારી યરો રંગે, ખરું એ શિષ્ય સમજરો;
અધિકારી વિના મૂર્ખા, લકીને લાત બહુ ખારો.” ૩
- “અધિકારી વિના કહેવું, વિના પ્રેમે મયા ખાવું;
નહિ આનન્દ એમાં તો, વિચારીને વિચારું એ” ૪
- “કદી ધુકો સૂરજ નિરખે, તથાપિ તે ન બનવાનું;
અમારાં લીલનાં તરવો, અધિકારી સહુ જાણે.” ૫
- “જીનોની વાણીમાં જે છે, અમારા કિલમાં તે છે;
જીનોની વાણી જે જાણે, અમારું દિલ ત્હેનું છે.” ૬
- “પરીક્ષાની નથી પરવા, ગમે તે રહાય તે બોલો;
અલખ મસ્તાન કૃષ્ણીરીમાં, દયા સિન્ધુ, હૃદયમાં છે.” ૭
- “ખમાવું છું પશુઓને, ખમાવું છું પશુ પખી;
અરે આ આડપાલાને, ખમાવું છું ખમું છું હું.” ૮
- “નથી દેશી વિદેશી કોઈ, જગત્ સધળું કુટુંબી છે;
જીવોપર રહેમ દ્રષ્ટિ છે, મળેલા અર્થ મેળાપી.” ૯
- “નમું છું ને નમાવું છું. નિસરણી સદ્ગુણોની છે;
ચડું છું ને ચડાવું છું, પડયા ને રહાય આપું છું.” ૧૦
- “પડું તોપણ ફરી ચડવું, ખરો નિશ્ચય કયો છે એ;
જીવજિભની કૃષ્ણીરીમાં, સહાવું જાગવું સાચું” ૧૧

આમ શાન્તિ: ૩.

જ્ઞાનતરંગ.

ગઝલ.

- “ નથી સંગત સન્ધેની, નથી મેળાપ જ્ઞાનિનો;
મળે તે ગાય પાતાનું, ઝડેય પડેને તાજો. ” ૧
- મનુની ટૂંકિયા ન્યાયી, વસા દુષ્ટિ રસો તેણા;
ગુણોના ટૂંકિયા તે બાપમા બાપ શું કોયે ? ૨
- “ જો છે ટૂંકિયા પાપના, બાપ નહિ આપાસયો;
પડે નહિ ધન વનિમ કદુ શું ને કશવું શું. ” ૩
- પણ ગિરિયા પળા નહા પડા પાણિ નય મોજ;
બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની ૪
- જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની
જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની ૫
- જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની
જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની ૬
- જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની
જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની ૭
- જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની
જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની ૮
- જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની
જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની ૯
- જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની
જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની ૧૦
- જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની
જન બાપના કાપના નાં મો રાંતના મેળાની ૧૧

જ. ભ. મ. ગિ. ૩

શિષ્ય રૂપ મુસાફરને જાગૃતિના લખેલ પત્ર.

ગઝલ.

- “ મુસાફર જાગ હુનિયાના સમય આશ્વો અરે જાતો;
જોઈ લે આત્મની જ્યોતિ ફના આ દેખીતું માત્રો. ” ૧
- ધન લે ચિત્તમાં સમતા, તજ દે પાપિણી મમતા;
કષાયોને તજ દેને, મતોને તું ઝડી લેને. ૨
- વિષયની વાસના ત્યાગી, બનીને ચિત્ત ધેરાગી;
ધમાધમને તજ દેને, મનોશુષ્કિ જજી લેને. ૩
- ખંડી સેવા સજી લેને, સકળ ચિંતા મવી લે;
જગ્યામાં જાગ લેજે તું, ખુમથી દૂર જાહુ રહેજે. ૪
- “ કહ્યું કર તું શુરંગાનું, કહી અંધમાન ના કરવું;
નકારી, શુભ વેળામાં. સદા સમસાવધી રહેવું, ” ૫
- “ વિનયમાં જડાવને ધરજે, મકુનોને અનુમરજે;
ખરી સમ્યક્ત્વની શ્રદ્ધા, હૃદયમાં ધારજે બેઢો. ” ૬
- “ ગણી મિથ્યા જગત્ જોડો તજ દેજે સકળ તૃષ્ણા;
ખુરી માયા તણી હાયા, જા રિદ્ધાન ના લેજે. ” ૭
- “ પ્રથમ કરજે તું પોતાનું, અચિત્તરી ધરે ત્યારે;
પ્રપંચોના બખેડમાં, જરા પણ ભાગ ના લેજે. ” ૮
- ખરી વેળા વિચારી લે, હૃદયથી બૃથ ના કરતો;
ચેતાબુદ્ધિ ઉદ્ધતું માની લે, લખ્યું ઉદ્ધતું હરે આતો. ૯
- ફરજ મહારી બલ્લવી મેં, જગત્તી એ ગાળી લેજે;
ખુદ્દયગ્નિ મન્નના ચરજે, રહીને મત્ત્ય મુખ વરજે. ૧૦

જી ના. નિ. ૩

૨૨૧.

મહારી આત્મ દશા

ગમ્મત્ર.

- “મહુને ગમતી નથી દુનિયા, નથી આશા અમર ઉપી;
ફકીરાઈ અમારી એ, નથી વાહ વાહમાં પ્રીતિ.” ૧
- મનુષ્યોની પ્રવૃત્તિમાં, નિવૃત્તિની નથી આશા;
પ્રવૃત્તિ ત્યાગ કીધો મહેં, નિવૃત્તિ શાન્તિને માટે. ૨
- “ફકીરી વેષ લીધો મહેં, નિવૃત્તિ મુક્તિને વરવા;
વિકલ્પોને શમાવાને અખંડાનન્દમાં રેવા,” ૩
- નથી વિશ્વામ બહાલાંનો, નથી મિત્રાઈ મિત્રોની;
નથી શિષ્યોત્તમી સેવા. નથી પ્રેમીતણે પ્યાસી. ૪
- જગતના ખેલને જોતાં, કદાપિ પાર નહિ આવે;
મહીશું ને મહાવીશું, અલખની મોજ મસ્તાની. ૫
- તજશું ને તમવીશું, જગતના ફંદની જમણા,
અલખની જ્યોતિમાં જાગી, પરીશું દેશ સ્થિરતાનો. ૬
- તજ દીધું મહું મહું. જડોના જાવમાં ક્ષોણતા,
મનું જે જે નથી હું તે, નથી હાર અને ત્હાર. ૭
- “ખરો વ્યવહાર જાનીનો, નથી તે અંધ જોવાના;
ગમે તે ચિત્તમાં પારો, અમારો પન્થ ન્યારો છે.” ૮
- હસો કે ના હસો તોપણ નથી તેમાંજ જોવાનું;
તમે મેમાન દુનિયાના, નથી મેમાનનો દાવો. ૯
- “અમારું જે નથી તેમાં, કદાપિ લક્ષ્ય નહિ હેવું;”
બુદ્ધયજ્ઞિ શુદ્ધ ઉપયોગે, અમારું તે અમારું છે. ૧૦

ઓમ શાન્તિ: ૩

સુરત.

મહારા ન્યાય વિચાર.

ગદ્ય.

- “અમોએ જે વિચાર્યું છે, કરીશું પ્રાણ પણ પડતાં;
ખરા સંકટ સિદ્ધાન્તા, કાગળના નહિ રૂએ ક્યારે.” ૧
- “યથા શુદ્ધિ તથા ભયે, જગતના લોક જોએલું;
ખરે હોમાં બરોમો શો, કરી સાચું કરી જૂઠું.” ૨
- “હૃદય ત્યાં અરત યાવાનો, કરો દોષી ઉપાયોને;
ખરું એ જન્મ ત્યાં મૃત્યુ, રાખાવે એ બન્યું જાનશે.” ૩
- “જુરો અજ્ઞાનનો પડદો, નથી જ્યાં સત્ય દેખાતું;
ચિરી અજ્ઞાનનો પડદો, પ્રકાશે સત્યને યોગી.” ૪
- “અથા જ્યાં સ્વર્ચના સંગી, ભમાયા જે ભમે શણમાં;
નથી તે ન્યાયના કન્યા, સજા તે ભરમ મંકુ જેવી.” ૫
- “મજ્યા પણ તે મજ્યા જૂઠા, નથી જે રીઝથી મજના;
ખરા પ્રેમી વિના મજવું, પુવડને કાગડ જેવું.” ૬
- “હૃદયને વાળીધી જુડું, નથી વિશ્વાસનો છારો;
ખરા પ્રેમી વિના વસવું, જીવંતા હાલજીમિ એ.” ૭
- “નથી જો રનેડ ચમુમાં, બહુ દેખે વળે ત્યાં શું;
દયા શુષ્ક હૃદય જ્યાં છે, વળે નહિ ત્યાં ગરીબોનું.” ૮
- “ નથી જ્યાં લાજની પરવા, ખરૂં કહેવા થકી ત્યાં શું;
નથી જ્યાં યોગ્યતા આવી, કહે સાચું વળે ત્યાં શું ” ૯
- “નમેલાને સદા નમવું, હિનસ્વીથી મદા હજવું;
કુસંગી મંગમાં કાળુ, મળેલું પાન ટગી જશે.” ૧૦
- ગમે છે સાનિની વાનો, ખરા છે આનમના જ્ઞાની;
જુદ્ધયજ્ઞિ સત્ય લેવાનું, લાલ્ય નેણે છુપાવ્યું છે. ૧૧

સુસ્વ.

મહારી દીક્ષાની પ્રતિજ્ઞા.

ગાઝલ.

- “ અહીં દીક્ષા ધનિની મેડે, જગત્ ઉદાર કરવાને;
અકળ કમો પરિહરવા, સકળની શાન્તિ વરવાને. ” ૧
- સકળ જીવોત્તરી રક્ષા, કરી જીવું નહિ ઓતું;
કરી નહિ ચોરીની વૃત્તિ, અમારું મન એ ત્રીમું. ૨
- તજી લોભોત્તરી ઇચ્છા, કરી નવી નવ નમળીનો;
અવરમા જન્મથી સાચી, મનુષ્ય પદ તરંગની. ૩
- પરિમલની તજી ક્ષામી, જગ નામે નિવન. ઇચ્છા,
નથી ભુજિત રજનીલા તજી હું મન કોને ૪
- ધર્મો અપરાધ ચેતે મેડે, વધ. જ. ને નવ નહિ,
નથી એ સર્વ કહેવાનું, કરીશું નહિ નવ નહિ. ૫
- ધરી આશા જિનેન્દોની, ધરી નવ. ર. ર. ની હું
કરીશું સત્ય ધારેલું, નથી અધન હું. ૬
- “ જાણુનોની ગતિ નમના, ગતિ નાન. ધન. ચેતે,
નથી આશા અમીરોની, રજી. નહિ ત્રેતિ હું. ૭
- ‘ હરજી’ ન હંદ્રની પદરી, રજી. નહિ નકરવાની.
“ કરું છું ધર્મ દેવાયો નામીને નવને નહિ. ૮
- “ મજે તે મિત્ર મહાન છે, જાત કુટુંબ નવ. નહિ
તજી દીધું અહીં દીધું નથી ધાનું નથી જાત. ૯

- “ જગત્ શાળા કલ્પસો જાતુ, અનુભવ શિશુકો સારા;
ભગ્યાને એ ભણાવીશું, અગ્યાને ત્યાં અગ્રાવીશું. ” ૧૦
- “ મતિધી લાજનાં ભેદો, જગતની ધર્મશાળામાં;
કરે અભ્યાસ તે ચક્રતા, મુદુ ગિર્યો જાન્યા તેમાં. ” ૧૧
- “ અધિકારી થયેલાને, અમારો ભેદ આપીશું;
અમારી સાથ જોડાશે, થશે તે સિદ્ધતા હુપ્તા. ” ૧૨
- “ ગમે તે માનજો દુનિયા, અમારું સાધ્ય સાધીશું;
અમે શુરૂ અમે ચેત્તા, અમારો પન્થ ન્યારો છે. ” ૧૩
- “ અખંડાનન્દની પદવી, પરમ શ્રદ્ધ પરં પોતે;
બુદ્ધચળિષ સાધુ સમતામાં, અનંતાં મુખ ઘટમાં છે. ” ૧૪

સુરત.

અવ તું પેતે વિચાર.

અવનશ આરોગે મત જાહેરે એ રાગ.

અવશ્ય વિનમાં રમે વિચારીરે, દયા કેવી મગે મરે નારી. અવ
મગી મરને રંગાયો છે બારીરે, લીધો પાખંડ વિવેક નારીરે;

પ્રમદા વેગવા મન ખડકી, અવશ્યક ૧

પ્રભુ બહિન ન લીધી જરાયરે, શુરૂ જ્યન કરવા ન જાયરે;

જાપા મજામાં બહુ રહ્યાય, અવશ્યક ૨

પાપાદંબરી દિનિ અપારેરે, જુડું જાત્યો રહ્યો પારેરે;

સારી કરવામાં નેવારે, અવશ્યક ૩

મૃગુન ઈન્દ્ર મહારાયેરે, વેદાદ્યથી બહુ વાયેરે;

ધિક કુતર પેકે ધાયે, અવશ્યક ૪

ભક્તીની લાલચ લાગીરે, પીધી નમના મહિન નારીરે;

રાત્ર દિવસ ધનનો રાગી, અવશ્યક ૫

જેયું પાછળ નહિ પૂંદ વાગીરે, જાન વ્યવનાની દેવ ન દાગીરે;

લીધી કજયા કલેશથી ગાળી, અવશ્યક ૬

પાંચ ઇન્દ્રિના બોગમાં રાગીરે, બીજ વિવચની બહુ માગીરે;

પામરને પાયે લાગી, અવશ્યક ૭

દયા દાન ન કોઈને લીધુરે, પાપ કર્મ અનન્ય કાપુરે.

હજાહજ દરખે પીધું, અવશ્યક ૮

લીલમાં દેવ શુરૂ ન ધરીયારે, પાપ કરના પોટલા ભરિયારે,

હુણી અંધાને ન ઉદ્ધરિયા. અવશ્યક ૯

શુરૂ વાળી ન મુખી કાનેરે, નકલગો જગના નાનેરે;

શરૂયો હુનિયાના નાશને, અવશ્યક ૧૦

કવે અવસર લેજો મુધારીરે, નનશ લીલમા નરનારીરે;

જુદિસાગર શુરૂ મુખકારી, અવશ્યક ૧૧

મુરત,

મહારે. ધર્મ.

ગાંધી.

- “ અમારા આત્મના ધર્મે, નથી બેઠો નથી અવશ;
નથી ગરબડ ગરબોની, નથી લુટા કરી કોઈ ” ૧
- ખડૂં રૂપ પરખવાનું, વિકરૂંપો ચિત્તાના સમતા;
રૂઢજ રૂપે સદા રહેવું, નથી વ્યવહારના કજીઆ. ૨
- “ અમારા આત્મની જ્યોતિ, સદજ તે ધર્મ પોતાનો;
નથી ત્યાં જાગની ચિન્તા, ઉપાધિ સર્વ જાવાની ” ૩
- “ યનિનો વેગ વ્યવહારે, ક્રિયાઓ મર્મ વ્યવહારે;
કરીશું તે ક્રિયાઓને, ધરીશું માધ્યમાં દિ. ” ૪
- “ ઘણા બેઠો પડ્યા જાણ્યા, પ્રભુનો ધર્મ ટાળાયો;
તથાપિ સત્ય જોઈયું મેં, મળ્યું તે તત્ત્વ સાચું છે, ” ૫
- “ કરીશું ધર્મ વ્યવહારે, લરીશું નદિ ક્રિયા બેઠે;
મરણને બોધીશું સાચું, ખરો નિશ્ચય દેહને એ. ” ૬
- “ ખરી દૃષ્ટિ પ્રગટવાથી, સદજ રૂપે ખડૂં જોયું;
જનાગમમાં ખડૂં ગાયું, ગમજશે જાનિયો સાચું. ” ૭
- “ ખરો વ્યવહાર ગાયો છે, ક્રિયાઓ પાત્રના બેઠે;
ખડૂં સમજી કરે ત્યારે, પટ નદિ બેઠો નડકો ” ૮
- મડને તો સત્ય પરખાયું, યથાશક્તિ વિચાર્યાથી;
“વરીશું વાંચીશું કંઈ, મહા નિર્લેપતા ધડડું. ” ૯
- “પ્રભુનો માર્ગ રાખીશું, પ્રભુનું સત્ય આખીશું,
પ્રભુનો પન્થ ફેલાવા, ઉપાયો સર્વ આદરશું. ” ૧૦
- ધરીને આત્મની સુરતા, અડખ દોરો જગાવીશું;
જુદ્ધયગ્ધિ સત્ય નિશ્ચયમાં, અખંડાનંદ પરવાનો. ૧૧

સુરત.

જીવને વૈરાગ્યના ઉપદેશ.

અરે તું શીકને કહવાના કહે—ઔ ૨.૫.

જાણના અરવડમાં શીરૂ વડે, ગોડના નાંચેનાં કેમ નાંચે.

કચ્છના નેપાળમાર્ગે, ૨૫.૧૩' કાંઈ ન વળે;

ଆମର ଆଗର ମନର ଉପରେ, ଗାଳି ହିଁ ନ ଥିବେ. ଭାବେ ୧

વખત વખતની આવડી છે. બની કોઈ ન કાઢે;

ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ

ଅନୁମୋଦିତ, ଡି. ପି. ମି. ବିଭାଗ, ଡି. ପି. ମି. ବିଭାଗ, ଡି. ପି. ମି. ବିଭାଗ

મનની યાજ્ઞ - ૧ ૧૦મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૧. મે: ૫૭ ૩

$$2\sqrt{2}n^2 \leq \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \frac{1}{i+j} \leq 4n^2$$

કે. ૧૩ કે. ૧૩ સુધી નીચે ૧ ની સુધી સુધી સુધી. ૧૩ ૪

शुक्रवर्गः १० ५ ४ ३ २ १ ॥ अङ्कः शतैः,

८५।३) वायु गुण २.८२ ३.८२ न भोगो भवे. मेः ४५

ઉચ્ચ શાળાઓમાંથી ૧૦૦ જેટલા વિદ્યાર્થીઓની સહાયતા માટે નીકળે;

ਧਨ ਸੰਤੋਸ਼ ਨਾਲ ਹੋਵੇ, ਅਨੁਸਾਰੀ ਚਲੇ, ਮੋੜੇ ।

આણંદના નાગરિકોના નિવેદન પર આધારિત ગુપ્ત સૂત્રો;

પ્રુદ્ધિસાગરે નામ અનન્ય, પદ્મ કલોતિ કમલજે. મોડુ

આમ ગ્રાન્થિઃ ૩ મુરત.

મહારો. ધર્મ.

ગજલ.

- “ અમારા આત્મના ધર્મે, નથી લેહો નથી ઝપડા;
નથી ગરબડ ગરબોની, નથી જુદા કદી કોઈ ” ૧
- ખરૂં રૂપ પરખવાનું, વિકરૂપો ચિત્તના સમતા;
રહજ રૂપે સદા રહેવું, નથી વ્યવહારના કલુષા. ૨
- “ અમારા આત્મની જ્યોતિ, સહજ તે ધર્મ પોતાનો;
નથી ત્યાં જાણની ચિન્તા, ઉપાધિ સર્વ જવાની ” ૩
- “ યતિનો વેષ વ્યવહારે, ક્રિયાઓ સર્વ વ્યવહારે;
કરીશું તે ક્રિયાઓને, ધરીશું સાધ્યમાં દૃષ્ટિ. ” ૪
- “ ઘણા લેહો પડ્યા જાણ્યા, પ્રભુનો ધર્મ ટોળાયો;
તથાપિ સત્ય શોધ્યું મહેં, મળ્યું તે તત્ત્વ સાચું છે, ” ૫
- “ કરીશું ધર્મ વ્યવહારો, લડીશું નહિ ક્રિયા લેહે;
સાલને બોધીશું સાચું, ખરો નિશ્ચય હૃદયનો એ. ” ૬
- “ ખરી દૃષ્ટિ પ્રગટવાથી, સહજ રૂપે ખરું ભેયું;
જનાગમમાં ખરું ગાયું, સમજશે જ્ઞાનિયો સાચું. ” ૭
- “ ખરો વ્યવહાર ગાયો છે, ક્રિયાઓ પાત્રના લેહે;
ખરૂં સમજી કરે ત્યારે, પડ નહિ લેહનો મડકો ” ૮
- મહેને તો સત્ય પરખાયું, યથાશક્તિ વિચાર્યાથી;
“ લડીશું વાંચીશું કરશું, મદા નિર્લેપતા ધરશું ” ૯
- “ પ્રભુનો માર્ગ સખીશું, પ્રભુનું સન્ય સાખીશું;
પ્રભુનો પન્થ ફેલાયા, ઉપાયો નર્વ આદરશું. ” ૧૦
- ધરીને આત્મની મુરતા, અડળ દેને જાણીશું;
બુદ્ધયધિ સત્ય નિશ્ચયમાં, અખંડનન્દ પરવાનો ૧૧

મોહના વરઘોડે ચડ નહીં.

જીવસણ ઘાટ નવા શીદ ઘડે. એ રાગ.

મોહના વરઘોડે શીદ ચડે, મુક્તિની નિરસરણીથી પડે.

પ્રભુ લજ્જનમાં તાવ આવે, રમતમાં આથડે;

ધર્મનું વ્યાખ્યાન મુણ્ણા, વદતાં બહુ લડથડે. મુક્તિ ૦ ૧

ધર્માધર્મીમાં ધર્મ માની, ફેલેશી ધણે લડે;

સમતાથી છેદું ધણું તુંજ, ધ્યાન વાત ન જડે, મુક્તિ ૦ ૨

કુરાગ કપટી દાવપેચે, ઘાટ બહુલા ઘડે;

પરનું ઉંધુ વાળવામાં, બહાદુર ઘઈ લડલડે. મુક્તિ ૦ ૩

અબાવલો ઘઈ ચતુર મુકી, કર્મ અનન્તાં કરે;

આત્મની ઓગળાણ કાચી, કારજ કયાંથી સરે. મુક્તિ ૦ ૪

સત્ય ભૂલી ભૂડ પકડી, અંધારે અડવડે;

જ્ઞાનવાતો જરા ન ગમતી, કુપણે જટ ઢળે. મુક્તિ ૦ ૫

મનડું મર્કટ કરે ન વશમાં, ઉદ્ધત ઘઈ ઉછળે;

સાચી શિશા ઝેર લેવી, હેતાં મન બડબડે. મુક્તિ ૦ ૬

પાપ કમો પ્રેમે કરતો, ઇર્ષ્યાથી બહુ બળે;

સત્જનોનો દ્રેષ કરતો, ફાગટ જમથી ફરે. મુક્તિ ૦ ૭

આત્મજ્ઞાનથી ચિત્ત આડું, બાહ્યકૃષ્ટિમાં ભળે;

બુદ્ધિસાગર આત્મજ્ઞાને, અનન્ત મુખડાં વરે. મુક્તિ ૦ ૮

ઓમ શાન્તિઃ રૂ. ચુરત.

મહારી હૃદય સ્ફુરણા.

ગણત.

- “નથી મનિર રહેવાને, નથી મિશ્રિત નથી સત્તા; . :
 તથાપિ સત્ય આનંદી, ઉપાધિવળ ખડું જાને” . ૧
 “ઉપાધિ જો નથી મનમાં, નથી ત્યાં ત્યાગ કે ભ્રમયું; . :
 દયા એ ઉચ્ચયોગિની, નથી ત્યાં બાળ અધિકારી.” ૨
 “મહન્તોની મહત્તાય, અરે અત્પત્ત શું જાણે; .
 ક્ષાના કેડકાથી તો, સમુદ્ર માન શું લાગે. ૩
 અધિકા જ્ઞાનથી સનો, નથી પંચાનમાં પડ્યા;
 અધિકારી થએલાને, બતાવે જ્ઞાનની કુંચી. ૪
 હશે તો યોગ્યતા મહારી, અધિકાર્ય થશે સહેજે;
 ગમે ત્યાંથી મળે પાર્યું, નથી આશ્ચર્ય ત્યાં નહીં. ૫
 જલામાં ને નજારામાં, નથી આનંદ ને ભયંતા;
 ખરો એ યોગ જ્ઞાનીનો, પટે નહિં લેઈ ઘર વનનો. ૬
 તથાપિ રૂઢ વ્યવહારે, ઉપાધિ ત્યાગની હીક્ષા;
 મહી છે ને શકાવીશું, ખરા એ યોગના માટે. ૭
 ખરો ઉદ્ધાર કરવાને, કરીશું બાપી કૃત્યોને;
 મનોવૃત્તિ કરી વશમાં, વિચરશું મુદ્ધિના પંથે. ૮
 બધી પરતંત્રતા ત્યજવી, સકળ સંગત તજીને રે;
 હૃદય નિષ્કામથી કાચે, કરીશું ધર્મનાં બાકી. ૯
 ખરી સ્વતંત્રતા મહારી, મહીશ નહીં અચળ શ્રદ્ધા;
 બુદ્ધચિંતિની ફકીરીમાં, ખરી શાનિતળી બીક્ષા. ૧૦

ઓમ શાન્તિઃ ૩

સુરત.

મહારી ભવિષ્યની પરીક્ષામાં, અન્ન્યેની દશાશા?

ગચ્છ.

“ યોગે બ્રહ્મ રહ્યું ને, નથી એની જગા મિલ્યા,
સ્વરૂપ નહિ અન્નની રિધિન, નથી નન્દેશ નથી પ્રિયો. ” ૧

“ ભલે તે દુનિયા આને, અમરી દિશી અવનું,
એને તે ચિન્તમાં આને, ખાને મું મન્યવાનું ” ૨

“ અરુ તે આજોગે ગચ્છને, મુખે નહિ તે જીવાન્મુક્તી.
રવિનું નેશ અવંત. રવણ અકન્યા મહા જગમા ” ૩

સ્વચ્છે જે હશે તે છે, પરીક્ષા એ કદા કોટી,
નથી ન્યાં ન્યાય દુનિયાને, અરુ અવંતને જામે. ” ૪

“ અપુરાની પરીક્ષા શી ? અપુરાને પરીક્ષા શી !
પરીક્ષાની નથી પદવી, અટા અવંતવળ ખીજે ” ૫

નથી નિવૃત્તિ વળ શાન્તિ, મનેવૃત્તિ પ્રવૃત્તિ, ન્યાં.
ધડોપે જગનુ ગાંડું, એને છે ને બનપે છે. ” ૬

“ બહુ ઘણે અરે પોશું. અરુ નકકુર નહીં વાગે.
કેટલોપે ભયંકરતા, જગનુમાં ચાલતું એવું ” ૭

“ ધયો નહિને ધવાનો નહિ. જગનુમાં એક મન કયારે.
મનેવૃત્તિનણાં વાલો, પ્રકાશે સુખથી નાના. ” ૮

“ જગનુમાં ઉતરી ઉડા. જુઓ જાણે ધણા નાટયો.
સહુના એક છે જુદા, ધયું એવું યોગે એવું ” ૯

હૃદય એકો અનંતા છે, લખ્યાથી પાર ના આંખ,
જુઓ ગાવો લખો લેખો, જીવન સઘળું જશે એમાં. ” ૧૦

હૃદયમાં ઉતરી ઉડા, વિચારે યોગિના ચેલા,
જુદયગ્ધિ સત્ય હૃદયદમાં, પ્રવેશીને થડો સાચું, ” ૧૧

એમ શાન્તિ: ૩

મુરલ.

સાધુ શિષ્યને શિક્ષા પત્રમ.

ગઝલ.

- તમારા હીલમાં જેવું, અમારા હીલમાં તેવું;
તમારા હીલના ઉમરા, અમારા હીલમાં બામે. ૧
- તમારી બહાદુરી મપણી, જરા નહિ મુજબી છાની;
છુપે નહિ તે મુપાગ્યાથી, કર્યા કમો સદુ જાનું. ૨
- યવાનું તે ઘરો કમો, કરી ને પારણા જુડી;
હજી હાથે મુધારી લે, નજીદે માનની મમના. ૩
- બમાગ્યાથી જામિન યાતા, કમું ને શિષ્ય વિષ મરણી;
ઉપરના સ્વાર્થ માધુજી, બગ મિત્રો નહીં અન્તે. ૪
- મનોવૃત્તિનણા મેળે, કદારિ તે ખરા લાગે;
પછીથી લાગશે મુઝા, મનોવૃત્તિ ફરે ન્યારે. ૫
- અમી પણ જો સમ દનજી, પડીથી બામરો સાચું;
ફરે જેની પ્રતિજ્ઞાઓ. અરે જેવાન નેકો મું. ૬
- મધુરતા પ્રાણ લેનારી, અરે કિંપાકના ફગની;
પરિણામે જાનુગે એ, અનુભવ, એ ગુરુ ન્હારો. ૭
- ગમે ન્યા જા સ્વચ્છંદે તુ, યનાડ તે ઘરો ભાવી,
નથી તેથી જગ ચિન્તા, મને છે કમથી એવું. ૮
- શિખામણ આપવી નારી, અગતવી ફરજ એ મહારી;
ભણું યાગે દવા મહારી, જીવરથી એ અસર કરજો. ૯
- કરૂણા દૃષ્ટિથી પ્રીયુ, ગમે તો વાત માની લે;
ગુરૂઓના વચન કડવા, રૂચે તો નિષ્ઠ માની લે. ૧૦
- ખરું તું સાધ્ય નાધી લે, ખરું ચારિત્ર પાળીલે;
ખુદયગ્રિધ સત્ય દૃષ્ટિથી, વિચારી લે મુધારીલે. ૧૧

સ્વસાધ્યલક્ષ્યદત્તચિત્રવૃત્તિ

પ્રતિજ્ઞાપ્રવાહ.

ગઝલ.

- કરી મહે જે પ્રતિજ્ઞાઓ, કદાપિ તે ન ટળવાની;
અડગ હું આત્મચક્ષુમાં, વિવેકે સાધ્ય સાધીશું. ૧
- અમારૂં સત્ય સાધીશું, મનોવૃત્તિ કરી કબજે;
મહાજ આનન્દ પામીશું, ખરો નિશ્ચય થયો તહેનો. ૩
- પ્રભુના પન્થમાં વડીશું, વહાવીશું જગત્તનને;
કમાણી ધર્મની કરશું, અહંતા બીજ બાળીને. ૩
- અપેશાએ કર્યું કરશું, કડ્ડું એ અપેશાએ;
નયોના માર્ગની વાણી, ગ્રહે તે સત્ય જેચી લે. ૪
- જીવન આનન્દનું મહારૂ, પ્રકાશે સર્વ આનન્દી;
સ્વયં આનન્દ લેવાનો, નથી ત્યાં અન્ય આકાંક્ષા. ૫
- “ભણો ભાષા, ભણો, બ્યાસિ, વિચારો શબ્દના કોષો;
કરો ઝંખડા અહંતાથી, નથી ત્યાં શાન્તિની આશા.” ૬
- “સ્વયં” તરફ અહંતામાં, ખરૂં કટપાય શું જગમાં;
જગતમાં એવું સર્વજ, ભુલાયું છે પરીજ્ઞામાં.” ૭
- “મનોવૃત્તિજ્ઞાન”દે, જગત્તણે જીવે છે બહુ;
મનોવૃત્તિ રમકડાં બહુ, પદાર્થો દુશ્વ દેખાતા.” ૮
- “પદાર્થોના રહી કબજે, મનોવૃત્તિ મઝા લેતી;
કહો ત્યાં આત્મનું શું છે? નથી ત્યાં ચેન જ્ઞાનિને.” ૯
- “તથાપિ લોગ્ય પ્રારબ્ધે, પ્રવૃત્તિ જો થરો તહેમાં;
તથાપિ ત્યાં ન આનન્દી, ગણીને વેક વેડી શું.” ૧૦
- જીવોની બુદ્ધિયો જેવી, વિચારે તે સ્વયં તેવું;
મુદ્ધયજિથ સત્ય શોધાયું, અનુભવ જ્ઞાનના યોગે. ૧૧

મુ. સુરત.

હવે હું જાગ્યો.

ગઝલ.

- ‘હવે જાગ્યો જાગ્યો હું, ચિદાનંદી અવિનાશી;
સહજ દૃષ્ટિ મુકાયો હું, પરબ્રહ્મ સ્વયંબોધી. ૧
- “વિકલ્પોના સમાવાશી, નથી આધિ નથી વ્યાધિ;
પરીણ એ કરી મહેતા, ખરું એ મુખ પરખાયું.” ૨
- “પદાર્થોમાં નહીં જાણે, પ્રિયત્વ કે અનિષ્ટત્વ;
તદા આનંદની જાંખી, ખરી એ જાણતી નહી. ૩
- “અનુભવ એ કયો જ્યાં, તદા આવી ખરી ખૂબી;
દશા એ જો મદા રહેવે, તદા તો મુખનો દરિયો.” ૪
- ખરો એ માર્ગ સાધીશું, અમારે એજ કરવાનું;
જીવન એ સાધ્યને મારે, વહેછે ને વહાવીશું. ૫
- “અમારૂં તે અમારૂં છે, અમારે એજ વરવાનું;
નથી એમાં જરા જાનિ, ખરી એ વાનગી મુખની.” ૬
- “હજી એનેજ સાધીશું, સધાવીશું મુખાંગને;
જીવોની પાસ એ વસ્તુ, જીવે તે પાનચે લેને.” ૭
- ઉલટ ચમુ થકી દેખે, મુને તે સત્ય દેખાયું;
તથાપિ અંધતાપેશા, પરિપૂર્ણ જણાયે એ. ૮
- “બહિર્વૃત્તિ તજીનેરે, ધરીશુ આનંદનાં વૃત્તિ;
મુધારીશુ જીવન રેખા, પડયું પાનું પતાવીશું.” ૯
- “અનંતાકાશમાં હીંગો, અહો હું સર્વનો કૃષ્ણ;
સ્વપરજ્ઞાતા હું સવત્ર, અપેક્ષાએજ ન્યારો છું. ૧૦
- મુને જાણે દોષે નહિ, સકલ દોષો, અનાદિના;
નથી નામી નથી રૂપી, તથાપિ સર્વ વ્યવહારે. ૧૧
- “અપેક્ષાએ મુને જાણે, નમું લેને સ્વયં તે હું;
અપેક્ષાએ અહો હું તે, નથી હું ને નથી તું એ. ૧૨
- અનુભવ, ક્ષિત જ્ઞાનીનો, નથી ત્યાં ભેદ પડવાનો;
ગુણવર્ધિ સત્ય તમાગયું, ચિદાનંદ સ્વયં જોયો. ૧૩

મુનિ મિત્ર પ્રતિ સ્મર્તવ્ય સત્પત્ર.

મંગલ.

- દૃઢપના મિત્ર આશાદે, સંમગ્નતું રીતમાં સાચું;
 ખરો સાક્ષી દૃઢપને તું, દૃઢપને સૂર્ય ને ચંદ્ર. ૧
- જગત્તે પુદ્ગિથી જાણે, તટસ્થ મર્મમાં રહીને;
 જગત્તે આક્ષી રહેજે તું, મદ્યે દૃષ્ટિ રો, ત્હારી. ૨
- વિકારો રાગના ભારી, જાણેલાને જુતાવે ઉં;
 મને તે પક્ષમાં પાડે, મુઝાડે રાગ ત્યાં સાચું. ૩
- મતિ વ્યાં પુદ્ગિત ત્યાં તાણે, અને છવ. દૃષ્ટિથી રાગી
 વિકારો દેવના વસમાં, દૃઢપને ખૂબ બાળે છે. ૪
- કરાવે પાપનાં કૃત્યો, જગાવે કલેશની લેખી;
 અરે તું ખુબ જોઈ લે, પરીશના દેવના પડજે. ૫
- જગત્તમાં રાગને દેવ, ખરો જો બાવ બવનો છે;
 વિભાવિક વૃત્તિયોને તે, ખસેડી દે ખરા જાને. ૬
- વિના રાગે વિના દેવે, ખરી દૃષ્ટિ પ્રગટવાની.
 રહીને ધર્મ બ્યવહારે, ખરો નિશ્ચય, દૃઢપ ધરજે. ૭
- જગત્તના ખેલ છે જુદા, સદા લેનો રહી સાક્ષી,
 વિચરજે દેખજે કરજે, પરિહરજેજ આદરજે ૮
- મુસાફર તું જગત્તનોરે, વિચારી લે ખરી વસ્તુ.
 જગત્તનો સૂર્ય તું બનજે, જગત્તનો ચંદ્ર તું બનજે. ૯
- જગત્તનો મેરૂ બનજે તું, જગત્તમાં ઉદ્ધિ બનજે
 જમર તું પૃથ્વીનો બનજે, ક્ષમા તું પૃથ્વીવત્ ધરજે. ૧૦
- અનન્તાકાશનો રીવો, સ્વભાવિક દૃષ્ટિથી બનજે;
 સહજની સિદ્ધિ સાધી લે, પ્રયત્ને પૂર્ણતા યારો. ૧૧
- પરીશ નહિ બાહ્ય જાણે, અધિકારીને ઉદ્ધરજે;
 ખરો યોગી ખરો ભોગી, સહજના ભાવથી બનજે. ૧૨
- કહું છું હું ખરું ત્હાર, ભલામાં ભાગ લેવાનો,
 જુદયન્ધિ મિત્ર વિશ્વામો, જગત્તમાં ધર્મનો સાથી. ૧૩

भारो साध्यदृष्टि

317/34.

“મગમે તે દુનીઆ બોલે, ખડૂં જોડું કરે મુખધી;
નધી પરવા જરા તોની, ખરો માણી કૃપાનો હું.” ૧

“વિચારો ચિત્ર છે જગના, વિચારે પાર ના આયે;
મુકુતમ સખ્ય વિજાને, ખરા પન્થે અમે વરીમું.” ૨

“વિચારના વખતમાંદિ, અપુરુષો પટે છે બહુ;
ભરે છે ખુબ ભરમાયા, હડીની ચાત ગેશમી.” ૩

“अग्निं न्यांधी मद्रो ग्रायुः, अनुभव शास्त्र अवतर्णी;
निना जाने अरुद्रवाधी, पवन मम आगते वरुः.” ४

“મુકુતમ માથે સેઝને, વિચારાણી ખડે” જુદો;
જિનંથર વાણી વિચારાણી, મન માંગેજ ને ચડો.” ૫

“અરે અર-પગકૃપિયા, પંચિત્રુનુ યુ પચ-મારે,
અમતનં ન-પ માની શુ. નજની પ્રાપ્તિ, કીયામાં,”

“અંકે અંક, નિની ક્ષત્ર નથા નામી કરાવિ ને;
કહે ને રવના પિયાદની, નથી નય મેનની માનિ.” ૭

“કર્કશુ ગા.નની ભવા. ધર્મશુ મેલનની ધાવા;
ભજુશુ ભ.ભવા. મનની, અધિકારી તથા મનની.”

"विंशति नक्षत्राणि सन्ति, तेषामुक्तानि चत्वारिमास्येभ्यः
अथर्ववेदे वर्णितानि विद्वद्भिर्ब्रह्मविद्यायां चतुर्विंशत्युक्तानि"

[illegible]

ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ;
ਅਸੀਂ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਲਈ

੧੧

[illegible][illegible]

ક્ષમાપના.

શ્રાવણ રાગ.

- છેડું જટ મમતા માયારે, અન્તરમાં જાગી;
 નથી મ્હારી આ કાયારે અન્તરમાં જાગી.
 વૈરવિરોધ ખમાયું, સમતાને મનમાં લાવું;
 આતમ એકીસો ધ્યાવુંદે. અન્તરમાં ૧
 કુંડુંબ કબીસો ન્યારો, તે ધાય કદીય ન મ્હારો;
 હવે કરું આતમ ઉદ્ધારોદે. અન્તરમાં ૨
 દીકરી દીકરા ડાહ્યા, પાણીના પડછાયા;
 એક આતમ સત્ય જણાયારે. અન્તરમાં ૩
 ચેલી ચેલા ચાવા, મ્હારા એ ખોટા દાવા;
 હવે પ્રભુને પ્રેમથી ગાવારે. અન્તરમાં ૪
 હિંસા જુડને ત્યાગુ, એક આનમભાવે જાગું,
 એવું હું જાને માગુંદે. અન્તરમાં ૫
 જીવો સર્વ ખમાયું ઇચ્છાઓ સર્વ હડાયું.
 તૃણામાં નહીં તણાયુંદે. અન્તરમાં ૬
 નથી મ્હારું કે ત્હારું, આ માયાનું અંધારું.
 રેખું આનમ ઉઝિયારુંદે. અન્તરમાં ૭
 અદીન મનથી લાવું, અદીન મનથી ધ્યાવું.
 આશ્રવને ચોસિરાવુંદે. અન્તરમાં ૮
 અજરામર આનંદ દરિયો, અનંતા ગુણધી બરિયો.
 એત્યો તે શિવગુણ વરિયોદે, અન્તરમાં ૯
 બુદ્ધિઆગર મુખકારી, ચિરંજીવો જયકારી.
 સન્તોષી બસિદારીદે. અન્તરમાં ૧૦

એમ ગાનિ રૂ મુગ્ધ.

પ્રેક્ષકને પ્રબોધ.

ગઝલ.

- અમારી ફરજ બજાવવામાં, જરા ખામી ન રાખી છે.
 મહેને સુઝ્યું કર્યું તે સહુ, હશે ભાવી થશે તેવું. ૧
- “યથાશક્તિ પુરૂષાર્થે, યદા જો કાર્ય નહિ થાતું;
 તદા ભાવી સમજવાનું, નહિ ત્યાં શોક હરખાવું” ૨
- સમવાધી મળે પાંચે, તદા છે કાર્ય નિષ્પત્તિ;
 ખરે મિથ્યાત્વ એકાન્તે, સમજતા જાનિયો સાચું. ૩
- પુરૂષાર્થ કર્યો મહેં એ, પ્રસંગે ખાકીનાં મળશે;
 થશે તે કાર્યની સિદ્ધિ, ઉતાવળ લેશ નહિ કરવી. ૪
- “તદ્વચ રહી બને તહેને, નિહાળો પ્રેક્ષકો પેઠે;
 જુઓ નાટકિયાઓને, રહો સાક્ષી પટો નહિ ત્યાં.” ૫
- ખરી શિક્ષા એ માની લે, લખ્યું મેં એ ભણા માટે;
 સમય ખાકી હજુછેરે, ખરી હે સાધ્યમાં વૃત્તિ. ૬
- “ભૂલાબ્યું તે ભૂલિશ ના તું, ત્યજ્યું તે તજીશ ના તું;
 અનન્તાનન્દની કુંચી, દશા છે જ્ઞાનથી ઉચી.” ૭
- “અમિત ના થા ભમાઓ તું, અરિજન પાડશે પહેલો;
 ઉપરના મિત્ર પણ શત્રુ, ખરો વિશ્વાસ નહિ તહેનો.” ૮
- “બુરી ઇચ્છા ભણી લાગે, હૃદયમાં શત્રુ છે એ તો;
 ઉખેડી શત્રુઓ નાંખો, હૃદયના સાનમાં ચેતો.” ૯
- “ભણો જાણી જણાવ્યું મહેં, ભણા માટે ભણી રીતિ;
 ભણાનું ભવ્ય કરવામાં, અમારૂં ભવ્ય થાવાનું.” ૧૦
- ખરી ખુબી ખરી રીતે, ખરા જ્ઞાને પરખવાની;
 બુદ્ધચળિય સત્ય અન્તરમાં, સમજશે તો મુખી ધારો. ૧૧

શાન્તિ: ૩

શુરત.

મહારે શું ?

ગાઝલ.

- કહો કાલો તો શું મહારે, કહો ગાડો તો શું ? મહારે; ૧
 કહો વિદાન મારે શું ? કહો મૂર્ખ, અમારે શું? ૧
 કહો સાધુ અમારે શું, કહો કપટી અમારે શું; ૨
 કહો ઉપકારી શું મહારે, કહો દુશ્મન અમારે શું. ૨
 કહો ગાડો તો મહારે શું ? કહો મદદર મહારે શું ૩
 ભલેને નેક પાકારો, નથી આનન્દ રેડગીરી. ૩
 કહો શાલો કે પાખડી, કહો નો પોનો કે મોઢી; ૪
 " નથી ત્હેમા નથી એ કુ મયા એ મથલનો માણી. " ૪
 " મથાકુદિ તથા કહેગો, કયાને પા ના આવે; ૫
 પરીક્ષાની કનોડીમા, નથી કહે નથી પડા " ૫
 કહો ખોટો તો શું મહારે, કહો નાચો તો શું મહારે; ૬
 ખરો ન્યાય મુકાવાને, અમારે તો નથી ઉઠેડા ૬
 મતિ જેવી તથા ખાલો, નથી યા ન્યાય કન્વાનો; ૭
 ખરો સાક્ષી હૃદયનો હુ, ભલે માનો કે નાકે માનો. ૭
 " મનાવાનું નથી મહારે, નથી જીવું મનવાનું ૮
 હશે તે બાસશે સર્વે, ખરૂં વીનરાનકુદિમા " ૮
 ગમે તેવો તથાપિ છું, ખરેખર મોક્ષનો પન્થી ૯
 જજાતા હોખને તજવા, અવિચલ ધમ આદરનો ૯
 કહ્યું તે આદરીશું રે, અમારી એ પ્રતિજ્ઞા છે. ૧૦
 કહ્યું તે કેમ કહેવાનું, પ્રતિજ્ઞાની નથી ઈચ્છા ૧૦
 ઉપરની કુદિથી હોડો, કહે તે ન પરદા છે. ૧૧
 ખુદખર્ચિ સત્ય શોધ્યામાં, ખરી સાલ જિનાગમની. ૧૧
 એમ શાન્તિઃ રૂ મુરત.

પ્રેક્ષકને પ્રબોધ.

ગમત.

- અમારી ફરજ બદલવામાં, જરા ખામી ન રાખી છે. ૧
- મહેને સુખયું કર્યું તે સહુ, હશે ભાવી થશે તેવું. ૧
- “યથાશક્તિ પુરૂષાર્થે, યદા જો કાર્ય નહિ થાતું; ૨
- તદા ભાવી સમજવાનું, નહિ ત્યાં શોક હરખાવું” ૨
- સમવાયી મળે પાંચે, તદા છે કાર્ય નિષ્પત્તિ; ૩
- ખરે મિથ્યાત્વ એકાન્તે, સમજતા જ્ઞાનિયો સાધુ. ૩
- પુરૂષાર્થ કયો મહે એ, પ્રસંગે બાકીનાં મગશે; ૪
- થશે તે કાર્યની સિદ્ધિ, ઉતાવળ લેશ નહિ કરવી. ૪
- “તટસ્થ રહી બને તહેને, નિહાળો પ્રેક્ષકો પેઠે; ૫
- જુઓ નાટકિયાઓને, રહો સાક્ષી પડો નહિ ત્યાં.” ૫
- ખરી શિક્ષા એ માની લે, લખ્યું મેં એ લલા માટે; ૬
- સમય બાકી હજી છે, ખરી દે સાધ્યમાં વૃત્તિ. ૬
- “ભૂલાંબુ” તે ભૂલિશ ના તું, સ્વચ્છંદ્યુ” તે તજીશ ના તું; ૭
- અનન્તાનન્દની કુંચી, દશા છે જ્ઞાનથી ઉચી.” ૭
- “અમિત ના થા ભમાઓ તું, અરિજન પાડશે પહેલું; ૮
- ઉપરના મિત્ર પણ શત્રુ, ખરો વિશ્વાસ નહિ દેને.” ૮
- “બુરી ઇચ્છા ભલી લાગે, હૃદયમાં શત્રુ છે એને; ૯
- ઉખેડી શત્રુઓ નાંખો, હૃદયના સાનમાં એને.” ૯
- “ભલો ભાણી જણાંબુ” મહે, ભલા માટે જઈ ૧૦
- ભલાનું ભવ્ય કરવામાં, અમારૂં ભવ્ય શરૂનું. ૧૦
- ખરી ખુબી ખરી રીતે, ખરા જ્ઞાને પડખરું. ૧૧
- ખુદ્ધચિંધિ સત્ય અન્તરમાં, સમજશે ૧૨
- શાન્તિ: ૧૨

પ્રભુપાર્થના.

ગઝલ.

- નમું પ્યાગ પ્રભુ મદાણ, અનન્નિ શન્નિ આધાગ;
જાધા યદ્દાઝના રવામી, અનંતુ જાન, નિઝામી. ૧
- વિમુ તું નયને રાગ, મદજન ધર્મને શુભ;
દરય મને તુ મદાણ, જરા નદિ તુજમી ન્યાણ. ૨
- મળી જાગકે મદને ન્યાણે, બચાનિધિ થકી તારા;
ઉમાણે દેવના દેવા, ખગ બાંધે કર મેવા. ૩
- કયો મેલે પા નદિ પાણે, મળે નદિ આવનાં આણે;
કમલે દોષ નન બારી, ખનેતું પૂવે મરહારી. ૪
- નચાકયો નાચનાં બચના, ખગે એ કમંચી દરમા;
ઉતરતુ કાચના ન્યાણ, તુમુદિ આપમેં પ્યાણ. ૫
- ખગ બાગા ખગ રાગા, શન્નુ કામુજ તું માગા;
ખગે આશ્રય મંદા બદાણા, તાતું નદિ વાચનાં બાણા. ૬
- ઉમગકે બનિને બાગે, ઉમેલો તુદિ અનુનાગે;
ચતુ તેમી વચાવીને, શિરે આગા ચકાવીને. ૭
- જંદાને તવે ન તાપો, જ્વનિ છેલો મદુ પાપો;
કમે નિમંગ મદને નક્કી, ખગ આશ્રયગળી વક્કી. ૮
- અખચકાની દૃષા વાતું, પ્રમો તુજ ધર્મમા રામું;
કહું થાકું ખદુ માંગે, નથી કું તુજમી છાનો. ૯
- મર્મ તેવા તમાગે છું, ખગ બાંધે ન ન્યાણે છું;
ચિનનિ એ પ્રમો ચન્નું, ઉમાગે આવિયો શરૂ. ૧૦
- નદી તારે મર્મ કાની, રૂઝે શુ, તારે ગાગાશી;
જુદયજિધ સન્ય બકિતમા, મનદરે તવ વ્યજિમા. ૧૧

આમ શાન્તિ ૧

ગુરૂપ્રાર્થના.

મહત્ત.

- મહા બ્રહ્મા ગુરૂ મહાત્મા, નમું પ્રેમે મુદા સારા;
મહા ઉપકારના દરિયા, સમાધિ સદ્ગુણે બરિયા. ૧
- મહા સેવક બન્યો ત્હારો, નથી આરો ગુરૂ તારો;
દ્વંદ્વની વાન સદુ બલ્લો, દયા દૃષ્ટિ પ્રભો આજો. ૨
- ખમાવું મર્મ અપરાધો, બધું મેહાડું બહુ સાધો;
ગુરૂતાં બેઠી તારો, ગળીને રીતમાં મારો. ૩
- ખરી બલ્લિ ખરી નીતિ, ખરી શક્તિ ખરી રીતિ;
ગુરો તે સર્વ આપોને. બધાં કરોને કાપોને. ૪
- વિનયની રીતિ રેખારો, દ્વંદ્વનો શય સદુ કારો;
બેઠેલાને ગુપ્તારો, સેવકનાં કાર્ય આરો. ૫
- ગુરૂ શરણે રહ્યાશીરો, ગુરૂ આસાં વહ્યાશીરો;
નથી ચિંતા દવે મુજને. બધાની લાજ ઉ મુજને. ૬
- તમારો હું રાદા મારો, તણું નહિ મુજ શિર સારો;
પટે ભે પ્રાણ નહિ ઉડું, ધારું મનમાં કમું યોડું. ૭
- ખાં રોગી ખરા જાની, ખરા જગમાં અભયદાની;
ખરા ધ્યાનીજ મસ્તાની. ખરા મારો ખરા બલ્લી. ૮
- દવે મેહાડું બધું કરવું. દવે ને મુજથી નરવું.
જાનો હું તમારો મું, દ્વંદ્વથી હું ન ન્યારો મું. ૯
- ખરી બલ્લિ મહા મગજો. દ્વંદ્વનો પાપ સદુ દગજો;
ખરી ભે અવન શીખી. ગુરૂવાળી મુખારીખી. ૧૦
- ખમો અપરાધ બહુ મહાત્મા, દરિયાં પ્રાણથી ખ્યાત;
ગુરૂવિધિ મરજી કરો. અમર તું રેહમાં રીવે. ૧૧
- સે.મ. ર.નિ: ૩. મુગ્ધ

વિચિત્રકર્મરંગમાં મહારી સાધ્યદશા.

ગણત.

- “યજે કર્મ યવાનું તે, ઉપાયો જો કરે કોડી;
મજે કજી બીજવાખ્યાનું, નથી ત્યાં અન્ય કજી આશા. ૧
- “ન ધાર્યું હેખવું પડશે, વિચારેલું કના યાશે;
પલકમાં ખેલ પલટાશે, કર્યાથી કર્મની ચાવી.” ચાવી. ૨
- ખરા પાપ: પડે ઉધા, સગાંનો સાથ પલટાતા.
અવિતેલું વિતેછેદે, કર્યાથી કર્મની રેખા. ચાવી. ૩
- “ઘણા રંગો યતા મનમાં, કજે કર્મો તથા ભુદિ;
ઘડીમાં રંગના રાગ, ઘડીમાં રાય લીખારી;” ૪
- ઘડીમાં રોકના દાસો, ઘડીમાં નોકરો યેષ્ઠો;
વખતની છાંયડી ભુદી, કજે છે ઋતુઓ જેવી. ૫
- ઘડીમાં માન આહિરાથી, ઘડીમાં અશ્રુઓ આંખે;
ઘડીમાં હાસ્યના રંગો, ઘડીમાં હાવની હોળી. ૬
- ઘડીમાં દિલગીરી આત્રી, ઘડીમાં હૃદયની વાતો.
ઘડીમાં દુઃખનાં ગારાં, ઘડીમાં મુખના રંગો. ૭
- ઘડીમાં રોગથી પીડા, ઘડીમાં શાંતિની છાયા.
ઘડીમાં ચિત્ત અંચળના. ઘડીમાં પ્રેમની સ્ફુરણા. ૮
- ઘડીમાં રંગનું ચટકું, ઘડીમાં ભંગનો ભડકો.
ઘડીમાં દેવની મૂર્તી, હૃદય સંતાપથી પ્રગટે. ૯
- ઘડીમાં રાગ રંગાવું, પલક વેરાગ્યના વેગો.
ઘડીમાં આર્નને રોડ, ઘડીમાં ધર્મની ધારા. ૧૦
- સ્પૃહાની બેડીમાં રહેવું, નગારાં કીર્તિનાં ગાજે,
અવસ્થા એક નહિ ક્યારે, ગતિ છે કર્મની વસમી. ૧૧
- “ન્યાયે કર્મ જીવેને, અનંતાં દુઃખ આપે છે.
ભરીશું કર્મની સાથે, અમારાં શબ્દ ભુકાં છે.” ૧૨
- “હળીશું રાગને દેવ, મઠો સન્યાસ એ મારે.
ભુદયગ્નિ સાધ્યની સિદ્ધિ, કરીશું કશય રાખીને.” ૧૩

મહારા બાદ્ય અને અન્તરંગ શિષ્યો.

મઝલ

- “ હૃદયપદનાં બધાં શિષ્યો. રમ્પેટાને જણાવે મોઢા
વિવેકે મોડવા દેખી. જન્મનું શિષ્ય તુજને હું.” ૧
- “ ઉપદેશી કથારેના મોઢે, પળા શિષ્યો ગળાવાના.
નથી તપજ શિષ્યોનાં, બંધે ને માની હો શિષ્યો.” ૨
- “ મૂને નદિ શિષ્યની મમતા, અદા કરી હૃદય મહારી.
પ્રજ્ઞે પન્થ વ્યવહારે, મહારીશું થરી મમતા.” ૩
- “ કિયા જ્યાં પૂજની જેણી, ખરો ઉદય નદિ બંધો.
નથી આજા, કમજવાનું, હૃદયને શિષ્ય એ કયાંથી ? ” ૪
- “ શુભનાં યંત્ર જડ જેવા, વરે છે બાપજી મહારો,
વિના અવગોષ કરાઉંરી, શુક્રનો શિષ્ય એ કયાંથી.” ૫
- નથી વેરામની પદવા, નથી મૂન જાનની દમગા;
મોઢે તે ચિત્તમાં આમુ, કરે ને શિષ્ય છે કોન્યા. ? ૬
- નથી બલ્લિ નથી નીતિ, હસાતો મોદન્ય પામે;
નથી શુભિ નથી મુખનિ, અરે એ શિષ્ય છે કોને ? ૭
- સદા આજા અનુસારે, પડે જો પ્રાણ પળ આલે,
હૃદયનું દાર્દ જે લેતા. ખરા શિષ્યો અમારા ને. ૮
- જિનાગમ જાણવા મંચા, કદે ઉદારની કિરિયા;
ખપી ઉદયના જાને, બંધે જે સાર ખેલી લે. ૯
- “ નથી જે ચિત્તથી ન્યાન, ખન જાને ખરી બલ્લિ;
મોઢે જે મોક્ષના પન્થે, ખરા શિષ્યો ગળાવાના ” ૧૦
- “ મોઢે ને જાપ ખડુ આપે, મનોટુનિ બમાયેલા;
ખરા નદિ માધકો શિષ્યો, મોઢો કે ના મોઢો તોં મું ” ? ૧૧
- “ કદે નિષ્કામની બલ્લિ, ખડુ મુખ માધવા દૃષ્ટિ.
વિવેકે ધર્મમાં વર્તે, મમયના જાણ તે શિષ્યો.” ૧૨
- “ અમરાને નમારાએ, કર્યો વ્યવહાર નદી હું એ.
શુદ્ધચન્દ્રિ મુદ્દ ઉપયોગે, ખરા નિષ્ઠય થરી થલો ” ૧૩

જોમ શાન્તિ: ૩. મુન્ના.

મહને સંસારનાં સુગાંસંબંધોથી ખરી શાંતિ જણાતી નથી.

ગાંધીજી.

- “સુગાંસં, સ્વાયં જ્યાં મુખી, મદત્તા ત્યાં લગી મિત્રો; .
અશક્ત ત્યાં લગી પુત્રો, કુટુંબી સ્વાયંતા માટે.” ૧
- ઉપરનો પ્રેમ લલનનો, મિત્રો એ સ્વાયં જ્યાં મુખી;
ઉપરનો બ્હાલ દેખાડે, વિષનિમાં નાંખી દેાડે. ૨
- “અશક્તા દુદયે અવગાં, અદે શક્તા દુદય અવગાં;
અદે શક્તા અશક્તામાં, વખતના રંગ બેરંગી.” ૩
- અદે એ સ્વાયંતા સાધુ, ઉપરથી પ્રેમ દેખાડે;
વિષનુ વેગ નથી બેઠા, જમ નહિ કોળાયે ત્યારે. ૪
- ધયો પંખીતણો મેળો, મહુ નિજ માર્ગને લેયો;
મગીને નિજ જ્યાં ધાવું, ધણ મેળો ધયા એવા. ૫
- જગનુમા આઠાદિયે, કર્યા મેળો અનંતા દે;
મગ્યો નહિ ગાનિનો છાંડે, અદે આ તાત્રવા જગમાં; ૬
- મમજ આ જીવ મદાનદે, નાની સદુ મેલને જુદા,
સદુજની શાંતિ પદમીડે, મહાની વેગ આપી લે. ૭
- ઉપાધિ દુ.ખની ક્યાર, ઉપાયો જ કદા દોરી;
તથાપિ દુ.ખ દેખાડે, ઉપાધિ સગ દોરી દે. ૮
- અંદા તુષારની પેટે, અદે આગાતણાં મિંદુ;
પલકમાં સર્વ અગપાયો, કના મહુ દેખતાં ધાડો. ૯
- મધુગિંદુ મમા તુખડા, બધિયે દુ.ખ દેનારાં.

- સમજ નહીં ખડું દિલમાં, સુધારી હો છવન સાડું. ૧૦
 મહેને બાસે જગત્ સ્વપ્નું, હવે એ દૃષ્ટિનો સાક્ષી;
 નથી એ દૃષ્ટિનો દૃષ્ટા, તટસ્થત્વ હવે સહુમાં. ૧૧
 ખરો નિઃશય થયો મુજને, ફરે નહિ મુવની પેટે;
 વિચારીશું સુધારીશું, અહીંશું મુક્તિ નિઃસંશયી. ૧૨
 મહેને મહારો મળ્યો હીવો, સકળ કયાં બાસતા હોયો;
 પુદ્ગલિય સાધ્ય સાધીશું, અહીંને સાધને સધળાં. ૧૩

મુવત.

જ્ઞાનિનાં વચ્ચનાં જ્ઞાનિયો સમજે છે.

(હવે મને હરિ નામ શું. એ રાગ.)

જ્ઞાનિનાં વચ્ચનાં સમજે છે જ્ઞાનિયો વિચારી.

મૂળોમાં યાય આશાભારીદે.

જ્ઞાનિનાં ૦ ૧૬૩.

છ અધાએ એકેક અંગે, બાત્રી દાથી નિર્ધાર્યો;

એક બીજાનું યાપે ઉઘાપે, વિનંદાવાદને વધાયોદે. જ્ઞાનિનાં ૧

પામું મેનાનું એક રૂપાનું, કાલનું બાઈ જાણો;

નાનાની એક કહે છે રૂપાની, સમજ્યા વિના બરમાળોદે. જ્ઞાનિનાં ૨

નાપણાએ શાસ્ત્ર વચ્ચન મહુ, સ્વાદ્વાદરશન યાપે;

નમસ્ત્યાવિન્દ્ય અજ્ઞાનિમાં ત્રપડો. ખંડન મંડન યાપેદે. જ્ઞાનિનાં ૩

નાનનયોની વાન ન જાણે, પેનાને મન નાણે;

કાપેશવત્ સમજે ન કાનું. અભિજ્ઞાન અંતર આણેદે. જ્ઞાનિનાં ૪

નયોના જ્ઞાનવજ્ર નિર્મળ ધારે, વસ્તુ સ્વરૂપ ન વિચારે;
 જ્ઞાનિનું આયુ કુટી મારે છે; નદે નદિ અન્ય નાદે. જ્ઞાનિનાં ૫
 મૂર્ખોના વાદમાં ખાદ ઘાળી છે, ખરી સમજ કહે ખોટી;
 સૂનરી વાનરથી દુઃખ લડીતેમ, વાગે જ્ઞાનિને સત્ત્વોટીરે. જ્ઞાનિનાં ૬
 મૂર્ખોના ઘુન્દમોંદિ સમય વિચારી, જોતજો ચોખ્ખા નિદાળી;
 જેવી સભાનેયું જાળીને જોતયું, લખોને લેખખટુ બાળીરે જ્ઞાનિનાં ૭
 ચોખ્ખતા જેને પ્રગટી છે જોટલી, તેટલું માનશે સ્વાયું;
 બાકી બધું અહો પુવઃપેઠે, જોયાવિના સદુ કાચુરે. જ્ઞાનિનાં ૮
 વ્યવહારને નિશ્ચયનય સમજી, જોતજો જોતને વિચારી;
 સાપેશાવજી જૂડી છે વાળી, લેજો અંતરમાં ઉનારીરે. જ્ઞાનિનાં ૯
 બાધારહસ્યના ભેદ વિચારી, સમજો સાપેશાને સારી;
 અનુભવ કર્યો તો શિવ વર્યો, ઉપદેશક શુભ ધારીરે. જ્ઞાનિનાં ૧૦
 સમજ્યાવજી દર્શનનારે ઝઘડા, યયા અને વળી ધાર્યો;
 જુદિસાગરસ્યાદ્રાદ દર્શન; સમજ્યાથી ભેદ સદુ જાણેરે. જ્ઞાનિનાં ૧૧

શુરત.

વીરધા.

મનસાં માલિની—એ રાગ.

બહાદુર વીર હાત્રિય જટ બનીને, કરને કર્મથી શુદ્ધ;
 ખડાખર્દીનો ખેલ ખેત્રી, કરને આનંદ શુદ્ધ. બહા૦ ૧
 શુદ્ધ સુમતા દોષ ચિરપર, રીયત બખતર પાર;
 સ્વયંમતની દાલ બાંધી, હાથ પર દગિયાર. બહા૦ ૨
 સંજમ કાઢે દયા કટારી, માનની તરવાર;
 નિહાળ દોષ ઉપર બેઠી, ધાને જટ તૈયાર. બહા૦ ૩
 ધ્યાનની બંદુક પર તું, બલિની પિરતોલ;
 રુબુ બજનની બેઈ ના ત્યાં, મુઠ્ઠાને મંગળ ખોલ. બહા૦ ૪
 કર્મગ્રસ્ત આત્મા ધમને, કરને નહીં હાર;
 ધ્યાનની બંદુક ઘેરી, મોહને જટ માર. બહા૦ ૫
 શુદ્ધભાષિ તોષ ઘેરી, શત્રુ જટ સંહાર;
 રુણધાનકની બુમિ ઉલ્લંઘી, પામ શિવપુરનાર. બહા૦ ૬
 અક્ષય દેશ રહાદરે તું, આનંદ અપરપાર;
 શુદ્ધિસાગર વીર વહાલમ, પોતાને તું તાર. બહા૦ ૭
 મુ. પાસીતાજા આમ શાન્તિઃ ૩

મિત્રને પત્ર.

ચેતનજી ચેતો કોઈ ન દુનિયામાં લોકો એ રાગ.

કર્મયોગે બાહ્ય પ્રદેશમાં સંચરશું.

અન્તર પ્રદેશમાં અવતરશું'રે.

કર્મ.

- ભક્તોની પ્રેરણામાં કર્મ નિમિત્ત છે, પંચકારણ મળી આવે.
 બાહ્ય અંતરમાં કાંણુ કાર્યતા, વિહારમાં એમ થાવે રે, કર્મ-૧
 ઉપશમ આદિ યોગે અન્તરમાં, નિઃશંગતાએ વિહરશું.
 વિદ્નો આવે તેને ધ્યાનેહુકાવી, અંતરથી ઉજ્જવલ ફરશું'રે. કર્મ-૨
 પ્રારબ્ધ પર્યંત બાહ્ય વિહારમાં, ભગ્યા અને વળી ભમશું.
 પ્રારબ્ધ ભિન્ન જે અંતર દેશમાં, ભાવવિહારંયકી રમશું'રે. કર્મ-૩
 શાતા અગ્રાતા જેને આવે તે, ચેતન્યથી ભિન્ન ગણશું.
 સોડહં સોડહં અલખ જમાવી, તત્પ્રમસિ વેદ ભણશું'રે. કર્મ-૪
 આત્મસામર્થ્યથી જ્યારે ત્યારે પણ, શુદ્ધ સ્વરૂપ નિજ વરશું.
 રાગ દ્વેષ નહિ કર્મ ઉપર એવી, સહજદશામાં સંચરશું'રે. કર્મ-૫
 પ્રત્યક્ષ દર્શન હેએ સ્વરૂપ નિજ, વ્યાપ્તિના વાદ કેમ કરશું.
 શબ્દયકી પણ ભિન્ન પરબ્રહ્મ, અનુભવ જ્ઞાનથી વરશું'રે. કર્મ-૬
 પંચ પરમેષ્ઠિની પૂજ્ય પ્રભુ આ, બ્યાપક દેહમાં શુદ્ધાયા.
 ભુદ્ધિસાગર ભાવના કેસર-વિજય તિલકથી પૂજતયારે. કર્મ-૭

મુ. પાલેજથી લખેલ પત્ર.

સમતા,

આશા ઓરંતકી કયા કોજે એ રાગ.

મનના મોગ વરીજે, સાધુઆણે મનના મોગ વરીજે.
કર્મ કલક દરીજે. માધુ-૧

મનનાવળુ રીશા નદિ સેજે, મનના ગિય મુખ કપારી
મનના નિશિયમ મુલકારી, મનનાવળુ દુઃખજારી. માધુ-૧

મનનાવળુ મુટે નદિ મનના, મનના નંચન ખારી;
મનનાવળુ રેડાં નદિ નંચન, ઓરે તત્વ વિચારી. માધુ-૧

નમસ્કિયાના બેરો દારી, મનના નંચમાં ઝીંકો;
નિનક મેળન આનક પાખી, પંચનિનિને પીવો. માધુ-૨

મનનાવળુ વિદા મુલકારી, મનના મકામ મુલક ખાજી,
જીવનન નમના ન તો. જેવે કેવળ નાજી. માધુ-૨
મુ પાવીત્યાજી.

અપૂર્વ દિવસ ક્યારે આવશે?

(ઓધવઝ સંદેશો કહેશે શ્યામને, એ રાગ.)

એવો તે દીવસ અહો મારો ક્યારે આવશે,
મુનિવરની વાણી અમૃત પીવામ જો;
સત્યતત્ત્વજિજ્ઞાસા, મનમાં ઉપજો,
સમકિત સાચું, હૃદયવિષે પ્રગટાયજો. એવો. ૧

બાહ્ય અભ્યંતર નિર્ઘયતાને પામીને,
દેશધકીને સર્વધકી મુખકાર જો;
આત્મધ્યાનમાં રમણ કરીશું ભાવથી,
રાગદ્વેષનો નાશ કરી નિર્ધારજો. એવો. ૨

લાજ અજાણે સમતામાં મનડું રહે,
માન અને અપમાને મન સમતોલજો,
કંચન કામિની ઉપર પ્રેમ ન ઉપજો,
શિવ મુંઢરીની સાથે યાશે કોણજો. એવો. ૩

મુખ દુઃખમાં સમભાવે જીવન ગાળીશું,
જીવિત મરણે હૃય શોક ન હોય થાય જો;
પુદ્ગલ પુદ્ગલરૂપે મનમાં ભાસશે,
ચેતન ચેતનરૂપે નિત્ય જણાયજો. એવો. ૪

શત્રુ મિત્રપર સમતા સાચી આવશે.
સ્તુતિ નિન્દામાં હૃય શોક વિરમાય જો;
મુક્તિને ભવમા પણ સમભાવજ રહે,
અખંડ ઉપયોગે જીવન સદુ વતયજો. એવો. ૫

આત્માની આનંદ પ્રમારી ચાખવા,
સકળ સમાપિ સત્યપણે પ્રગટાયજો:

અલખ ખુમારી.

બાહ્યદશામાં જરા ન શાંતિ, અનુલવથી જો અવધારી;
 બાહ્યદશાથી ભવની વૃદ્ધિ, જન્મમરણ દુઃખ છે ભારી. ૧
 શરીરમાંહિ આતમ હીરો, શોધો સાચું પરખાયો;
 અલખ દશાની અલખ ધૂનમાં, બાહ્ય દશા દૂરે ધારો. ૨
 અંતરમાંહિ અવતરતાં ઝટ, આનંદની ઝાંખી ધારો;
 પદ્મકોનો ભેદ કયોથી, સાચે સાચું પરખાયો. ૩
 અંતરમાંહિ રત્ન ભર્યાં છે, જાણે છે તે અલખેલો;
 અંતર અનુલવ અમૃત આખે, મુક્તિપુરી ભવે પહેલો ૪
 અંતરનો અલખેલો ઢોળે, સહુ અધ્યાસો દૂર ધરો;
 પરમપ્રભુ મળશે અનુભવમાં, જાણે તે નહિ દૂર ખસે. ૫
 બાહ્ય પ્રદેશે ક્યો બહુ પલ્લ, નાથ ન મહારો પરખાણો;
 અંતરમાંહિ દૃષ્ટિ કર્યાથી, હીકો સાહિબ હરખાણો. ૬
 અંતર રહીશું અનુભવ લહીશું, યોગ્ય જનોને તે કહીશું;
 બુદ્ધિગગન પરમ મહોદય, આનંદધન અંતર વહીશું. ૭

એમ્ શાન્તિ: ૩

સુ. પંપુડા.

ચેતનને ઉપદેશ.

રાગ યાળી.

- અક્ષય દેશના સ્વામી રે ચેતનજી ચેતો,
સત્તાએ સુખસામી રે ચેતનજી ચેતો;
ચેતનજી ચેતો પ્યારા, અનંત શુભ આધારા,
શુભ પર્યાયાધારા રે. ચેતન૦ ૧
- સમતા સંગે રહેવું, અનંત સુખ નિજ દેવું,
ક્ષાયિક ભાવે રહેવુંરે. ચેતન૦ ૨
- શુદ્ધ પ્રદેશે ચાલો, અન્તરના સુખમાં મ્હાલો,
તમે ઠઠ સહુ ઠાલોરે. ચેતન૦ ૩
- શુદ્ધરૂપ જે તહારે, થતું કદી નહિ ન્યારે,
સત્તાએ રહેનારેરે. ચેતન૦ ૪
- બ્યક્તિભાવ સુધારો, મળ્યો વખત નહિ હારો;
પોતાને પોતે તારોરે. ચેતન૦ ૫
- સમાન રિયનિ મનની, સખોને સર્વ પ્રસંગે,
વર્નો સદશુભ સંગેરે. ચેતન૦ ૬
- સમય મળ્યો સુખકારી, ચેત્યાની બલિકારી,
ધન્ય ધન્ય નરનારીરે. ચેતન૦ ૭
- શુદ્ધ રમણતા રાખો, પરમાનંદ રસ ચાખો,
બુદ્ધિમાગર શુભ ભાખોરે. ચેતન૦ ૮
- મુ. ધોલેશ.

દયા.

ગાઝલ.

- દયાના ઉચ્ચ ત્રિદાનો, ખરેખર જ્ઞાનિયો બાળે;
દયાથી ગ્રાંતિ છે સાચી, ખરેખર જ્ઞાનિયો માળે. ૧
- દયાની વાન છે સાચી, રદયો હું તેડમાં સચી;
દયાવળ ખુબ અધારૂં, દયાવળ કર્મ નહિ ન્યારૂં. ૨
- દયા એ ધર્મ છે ખોટો. દયાવળ ધર્મ છે ખોટો;
દયાવળ મોશ નહિ કયારે, દયાવળ ધર્મને દારે. ૩
- દયાવળ ધર્મી નહિ કોઈ, વિચારો જ્ઞાનથી ભેજ;
જીવો છે જીવવન બ્દાસ, વિચારે ગ્રાંતિ મુખમાસ. ૪
- જીવો સદુ મિત્ર છે મારા, રવખાવે સિદ્ધાંત ધાર્યા;
દયા છે દ્રવ્યને બાવે, વિચારો મુકિત મુખ યાવે. ૫
- નહિ કોઈ કોઈનું વેરી, નહિ કોઈ કોઈનું ઝેરી;
દયાના બાવથી હેખું, દયાના બાવથી હેખું. ૬
- ચિ દાનંદ તારવા માટે, દયાની વાન ચિર માટે;
જીવ્યજિવિ ચિત્તમાં ધારી, અનંત મુખ કરનારી. ૭

સુ. વગ્ના.

દીવાલી;

શ્રી રાગ

- ૩૬૬ પર્વ અહો આ દીવાળીરે, બાહ્ય અન્તર નગરે મેં બાળીરે; આનંદની જ્યાં રેલું છે જા, જ્યાં ત્યાં હેખું ત્યાં લાગે રૂપાળીરે. ૩૬૭ ૧
- દુઃખી પણ મુખી થઇ કરના બાહ્ય શોભા બની જ્યાં રૂપાળીરે; ૩૬૮. બાહ્ય સમૃદ્ધિવાળા માનવ, ખરેખરા બન્યા જાંબળીરે. ૩૬૯ ૨
- સાધુસન્તો ધ્યાન ધરે છે, મોહમાયાનાં બીજ બાળીરે; ૩૭૦. મંત્રવાદિયો મંત્રજ સાધે, કાળીચાદશ રાત્રીએ મહાલીરે. ૩૭૧ ૩
- વીરમણુ નિર્વાણ સધાવ્યા, ત્યારે પ્રગટી દીપકની આલિરે; ૩૭૨. એક બીજાનું દેવું ચુકવી, થાય દેવાધરી જન બાલીરે. ૩૭૩ ૪
- કર્મનૃપનું દેવું ચુકવી, થાય સન્ત પુરૂષ મુખશાલીરે. ૩૭૪. વપારંભે કરે જુહારો, મુખશાંતિમાં દીવસ ગાળીરે. ૩૭૫ ૫
- સન્તજનોને નિત્ય દીવાળી, બાહ્યકાક સજે નહિ ઠાલીરે; ૩૭૬. દ્રવ્ય દીવાલી બાવ દીવાલી, જેવી વૃત્તિ તેને તેહ બહાલીરે. ૩૭૭ ૬
- નિરૂપાધિમય શુદ્ધ મમાધ, એવી આનંદમય મેં નિહાળીરે; ૩૭૮. જુદિમાગર મ. ગણ ૧૩૫. લટકાલી મદા અજવાળીરે. ૩૭૯ ૭

૨. અમદાવાદ

પરીથ નદિ આલના ફરે. પરીથ નદિ મુની વચમાં;	
વિારોને લાગીને, ખરી શિશુ તજી છે જે.	૧૪
વરીથ ના કોઈની સામે, વિનયની બાવના પડશે;	
કુસંગી મંગ દોષો બહુ. કુસંગી મંગને તજને.	૧૬
ગુરૂની પાસ બેઠીને, શિષ્યનણુ રૂપે માંત્રાયે;	
વિનયથી ચિત્તમાં પડશે, ખરો એ મારો છે તારો;	૧૭
કદાપિ બહુ બને બહુને, વરે એ વાદની વાણી;	
તથાપિ ચિત્તમાં પડશે, લગુના ત્યાં પ્રબુતા છે.	૧૮
મુખાલીથ નદિ કરી છાડું. ગુરૂને ગુડી મદુ કરશે;	
સલાહથી સર્વે આદરશે, બલમાં બાગ છે જે નું.	૧૯
ગુરૂ નિન્દા વરીથ ના નું, ગુરૂપર રીક્ષ નદિ કરશે;	
ગુરૂનું જ્ઞાન છે જે નું, ગુરૂ પ્રેમી સદા રહેશે.	૨૦
બમાયે એ કુસંગીઓ, કરી કુયુક્તિની કોટી;	
તથાપિ રાખશે શ્રદ્ધા, ગુરૂનો મંગ નદિ તજશે.	૨૧
ગુરૂની બદ્ધિ શ્રદ્ધાથી, સદાનાં ગુણ મંગવાનાં;	
ગુરૂની આજી કોખ્યાથી, પ્રતિષ્ઠા નદિ રહે ન્હારી.	૨૨
ઉપરના બદ્ધ પણુ મનુ, બનીને ધૂરશે તુંજને;	
ગુરૂથી વેગળો કરવા, ઉપરનો પ્રેમ દેખાડે.	૨૩
કુયુક્તિ જાગમાં પાડે, સજેલું સન્ય છેડાયે;	
અરે મન માનશે સાચું, ગુરૂને સ્વાયં નહિ કિચિત.	૨૪
બલો માટે અરે ન્હારા, ગુરૂની આજી માનીલે;	
ગુરૂનો દેવ કરનારા, નથી શિષ્યો અરે દુષ્ટો.	૨૫
ઝડી દીક્ષા ફરીદીની, જિનેન્દ્રોની ધરી આજા;	
મથા કહેણી તથા રહેણી, અચળ શ્રદ્ધા હૃદય ધરતું.	૨૬
કહીને જે ફરી બલતા, પ્રતિજ્ઞાઓ તજી દેતા;	
લવાંભવ દુઃખિયા તેનો, ગુણી એ ચિત્તમાં ચેનો.	૨૭
ખરી શિશુ જગરથી એ, જણાવી મહે' લલા માટે;	
બુદ્ધચળિ મત્પ માનીલે, વિચારી લે મુધારીલે.	૨૮

શ્રાવણશિષ્યને સદુપદેશ પત્ર.

ગાજલ

- ભણેલો પત્ર મહે' વાંચ્યો, વિચાર્યો માર તેનો મહે';
 ૬૭ છે ચિત્ત ચંચળતા, નથી નિઃશંકમન ત્હાર. ૧
- પ્રવૃત્તિ મોહના થોમે, હથેલી એ ખની ખતરો;
 પરિપક્વ વિચારોને, ખરેખર જાણ્યો પામે. ૨
- ૬૭ અપજની દૃષ્ટિ, મુદયા નહિ નવના મંથા;
 ૬૭ આકી જળાવાનું, યથાબુદ્ધિ સમજશે તું. ૩
- ઘણી શંકા પટે તુજને, સ્વયંમંથા વિચાર્યાથી;
 ગુરુગમ જાનવજુ બદાસ, ખરૂં નહીં હાથમાં આવે. ૪
- જિનાગમમાં કહ્યું જે જે, સકલ માયું અપેક્ષાએ;
 અપેક્ષા જાન છે ઉડું, પતકમાં બોધ ના થાયે. ૫
- ઘણા ગંભીર આશય છે, કરોને ચોચ્યતા માટે;
 અમુકજાને અમુકકાળે, સ્વયં તે બાકશે સાચું. ૬
- અચળશ્રદ્ધા અચળભક્તિ, ગુરુના બોધમાં ન્હારી;
 પ્રતીતિ જોઈએ તેવી, નથી એ માન મન સાચું. ૭
- હજારોના મમાગમથી, ખતે છે ચિત્ત ખતુ રંગી;
 ખરૂં શું? ને કયું જાહું, ખતુ વક્તા કયો સાચો? ૮
- ખરો ઉપદેશ કોનો છે? કયા માયા કયા જાહા?
 કયા ધર્મી હશે માયા, ન્હાને શંકા ૬૭ મનમાં. ૯
- ૬૭ એ સ્થૂલભુવિધથી, ભટકતું ચિત્ત ખતુ હામે;
 નથી વિજ્ઞાનની કુંચી. પરીણ બાળનીરે શી? ૧૦

કરી કુચુકિતયો ઝાઝી, ડકાવે છે સહુ નિશ્ચય; .
ખરી કૃષ્ટિ ખૂંટ્યાવળુ તો, પરીખા શી થવાનીરે. ૧૧

કયો નિશ્ચય કરી જાનો, પસકમાં વાપુની પેડે;
દરાયા ડારની પેડે, બટકનો ડામ તું બહુ તો. ૧૨

પટ્ટીમાં ગોષ આરવાશી, ગરુ તું માની સે ચકાડું;
મળે જો અન્ય વકનાઓ, થયા તું ગારનો ખીટો. ૧૩

અડગશ્રદ્ધાવિના તુજને, નથી ધાતી હૃદય શુદ્ધિ;
અધાનું વાજી રા કર્મો ડરે નહિ ગમ જો મનમાં. ૧૪

જિજ્ઞાસમતા નદરોએને, વિવેક કોઈ ગાનિયો જાણે;
કંઈકે કડકીવળુ ઝાઝા, મરુ મું ' નાન ના પામે. ૧૫

મળે તે મરુ જાણાવે છે, થયા શુદ્ધિ ડયા નામુ,
બટકવાની રૂટી રૂનિ, વધુ નહીં રવની શ્રદ્ધા. ૧૬

નુકરન જાણવા દાન રહિને નહિ જન. ઝાઝા,
કુતર નુશ ખડકમા, રૂટીમા ના ન પામે કે.વી ૧૭

જરુ છે વાજના વાજન, મરુ છે રૂટીવાની રૂટી
કુચુકિતનુ પદ ના છે વિચારનું. ૧૮

કુચુકિત જાણવા રવનેને, ન.વ. જ મરુ જ
ન.વ. જ જાણવા રૂટી રૂટી ન.વ. જ રવને ન.વ. ૧૯

જાણવે શ્રદ્ધા નુકરની જો, નથી ન.વ. : : : : :
જિજ્ઞાસુ છે નુકરની રે, ન.વ. જ રવને : : : : : ૨૦

ન.વ. જાણી જાણવે, નહિવે રૂ. : : : : :
કુચુકિત જાણવા રૂટી રૂટી નહિવે : : : : : ૨૧

- વિચારો ધર્મના ધરજો, મનોને લગ્ય આહરજો
 ખરી અધ્યાત્મની શાન્તિ, ઉપાધિને પહિરજો ૨૨
 ખરી તું યોગ્યતા કરજો, અરે તું પાત્ર થા પહેલો;
 શુરુતું કહેજી માનીને, ખરો થા ધર્મનો સંગી. ૨૩
 જ્યાં તરજો વિચારીને, ખરો તું ધર્મ આડરજો;
 ખરો છે આત્મનો ધર્મ, ઉપાયો બાણ વ્યવહારો. ૨૪
 ધરી નિશ્ચય હૃદયમાંહિ, પ્રવૃત્તિ ધર્મ વ્યવહારો;
 કરીને ઉચ્ચતા મનની, સકુળની શાંતિને વરજો. ૨૫
 લખ્યું પરમાર્થવૃત્તિથી, મ્હને નહિ સ્વાર્થ રે તહેમાં
 રૂચે તો માનજો કરજો, કર્મ કર્મો પરિહરજો ૨૬
 સહજ જે ધર્મ પોતાનો, ખરી સુદ્ધિ સદા તેથી;
 બુદ્ધચણિ સત્યશ્રદ્ધામાં, અનતા મુખની લીલા. ૨૭

મુરલ

મહારી કાર્યપ્રવૃત્તિની દિશા.

અર્થ.

- “દશે નદિ બાવીનું ધાર્યું, કદે ચિન્ના વળે નહિ”;
 તથા કે ચિન્ના, સ્વચ્છતા, થવાનું તે યોગે હોય.” ૧
- “મહાનું કૃત્ય કરશે મહા. મહાનું કર્મ મહા પાસે;
 મહાનું કાષિ મહા પાસે. વળે નહિ આપણું કિચિત્.” ૨
- યથા પ્રદિ મમજ્યેદે. એવો મહા જાણશે નહીં;
 નિશિત તં ન્યાં થવાનેદે. ઉપદાને રહેજાને ૩
- “નદેવ પુત્ર કવકાનાં. તૃપ તુમે ધણા આવે;
 યા. માતે પં. રે ના. મમજ છે થજી અનુસારે.” ૪
- નદેથી નાને મમ, વિશાળ જાનિયો નવે
 યથા. મદે રે. એ અચિદતા ધર્મની કયાથી? ૫
- “તે છે મદે. એ પદે છે નિત પાવેમાં;
 એવું. એ મદે નથી ન્યા દેવ. વા. નો.” ૬
- “મદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે.” ૭
- “મદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે.” ૮
- “મદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે.” ૯
- “મદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે.” ૧૦
- “મદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે.” ૧૧
- “મદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે.” ૧૨
- “મદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે. એ પદે.” ૧૩

મહાર સ્તવ૩૫.

ગ્રંથ !.

- નથી હું કે નથી તું એ, નથી મહાર નથી તહાર;
 પરિણમતું યથાપાત્ર, નથી ત્યાં દોષ, વસ્તુનો ૧
 ખરું જોવાય નહિ ત્યાં તો, ખરે એ દોષ, રહિતો;
 અરે અજ્ઞાનના યોગે, ખરું નહીં જાયતા છયો ૨
 છુટા અજ્ઞાનનો પડદો; જણાવી નહિ ખરી વસ્તુ;
 સહુ આચરણને છેડે, ખરી સર્વજ્ઞની કૃપિ. ૩
 અધુના જે જણાતું નહિ, જણાયે એ સહુ સારે;
 ધીરજ ધર ચાત્રને આગળ, જણાયે શ્રુતિદ્વાતો. ૪
 કદોને યોગ્યતા પ્રાપ્તિ, મળે તેથી ખરી શક્તિ;
 સ્વયંતે આવશે પાતે, ઉત્તરવધી વળે નહિ રે. ૫
 સમય આવે યશે સિદ્ધિ, તપાપિ ઉદયે રહેવું;
 નથી શંકા નથી અરો, નથી આંચક્યના, મનની. ૬
 ઠરું સમનાથથી સર્વે, દશા એ આનંદની મહારી;
 મહા ઇચ્છું સદા ધ્યાનું. અના. સાંચ કરવાનું ૭
 " અપૂર્ણ પૂર્ણના પામે, ધરાનું પૂવમાગાધી,
 ચિજ્ઞાનની સેવયં આનંદ, અંકારાંતરિ સરખે. " ૮
 નથી ત્યાં અન્ય નેશાપી, સેવયં અનનંદને કન્યે.
 નથી લેવું નથી હેવું. સેવયં નિત્ય રહે. ૯
 મનુષ્ય મળશે મળે છે એ, સ્વયંને કાલિ મહાર્ગ,
 ગણ્યું નહીં ખરું એ છે, ચિદાનંદ સ્વ દગ્ધ. ૧૦
 અનુભવ સત્ય દેખાડે. નિત્ય. ૧૧ એ જણાવે છે.
 શુદ્ધયન્તિ મત્ય સાન્નિધે, પડીશું ને નહીં ન રૂ ૧૧

મહારી આત્મોત્તરિમાં કર્મનો સદાગતા કે વિનાશતા?

પ્રશ્ન.

- મહારીએ તોં આત્મી મુખી, પ્રશ્નને પાઠ વેળાને
જ્ઞતામાં મહાત્મ આત્મી તોં, મહેત્વને અરે પાટે ૧
- પ્રજુમી ઐક્યતા નાંખે, અરે આ વિષ્ણુ નું નાંખે;
મહાત્મ્યાત્મી મહાત્મ નહિ, રહી જા કર્મ નું મહત્તી ૨
- કર્મો વિન મહત્તે ને જાન હમુ પાળ વિષ્ણુ નાંખે છે,
કર્મો અપરાધ નહિ જરૂરો, ખખાવ દૂર થા જરૂરી. ૩
- અરે જરૂર પાળ વ્યવસ્થા, હાથે છે મહત્તે હાથી,
સહે છે નહીંવત્. ૪ મુજાક રે? છે ને. ૪
- કમ થી પ્રાપ્ત રે. રી અરે દૂર ના થાતું;
સ્વકીયવીયગુણિયી, ખતે છે દૂર નું નહી. ૫
- જાને ત્યાં મુખી જાન નહા. કરે છે કર્મ મુજ સાથે;
સ્વકીયવીયગુણિયી, ખરે છે નું મહાત્તરે. ૬
- કર્મુ ધાયુ અરે નહા, રીજાતી હુ ખ દીધું તોં;
મહાત્મ્યો ને જાનવમા, હમુ પાળ હાકતું મુજને ૭
- કર્મો જે કર્મ ભોગવવા, હમુ પ્રારબ્ધ તું છે એ;
જરા નહિ હાજર મુજ ના જા, પાકમા દેકતું તજીએ ૮
- મહત્તે નિઃશય થયો નહી પ્રજનમહુસામ્યતાગરથી;
કરે. સે નાહં ને નહા, નથી પરવા નથી હરતા. ૯
- સ્વભાવે સદ્ગુણો નહુ છે પ્રકાસે કર્મ દગતથી;
સહજ આનંદ રસમા હુ, હવુ તું અવિશુ જાતી. ૧૦
- સ્વયં જગીયા થયા દર્શનુ, કરીશુ પૂર્ણતા જગની;
રહે નહિ કર્મ પરમાત્મ, જરી આ તાત્પર્યની નિહિ. ૧૧
- મહત્તે મહારૂ તકને હારૂ, જા. ભાવે હું વિભાવે તું;
ચિદાનંદી સ્વયં હુ છું, ગુણદર્શિ બ્યક્તિતા સાધુ. ૧૨

મહાર સંત્ય સ્વરૂપ અને જગત્ સ્વપ્નવત્.

ગજલ.

- “ મહને તારૂં અથું સ્વપ્નું. નથી તું કર્મ પોતાનું
:હને તારી ઉત્પત્તિનું, કયું સ્વપ્નું હવે નકકી. ” ૧
- “ કયું (જ્ઞાન :હે) તારૂં, કયું નકકી હવે ન્યાડું;
નથી ચારી હવે તારું. મહને મહારી ખરી ચારી. ” ૨
- “ સ્વયં જાણ્યો સ્વયં જોયો નથી તારી હવે પરવા;
જણુ ઉપકારમાં સારી, અરે અપકારમાં સાધી. ” ૩
- “ અરે ઉપકાર ને માટે ખરી વ્યવહારમાં પરવા;
અહો શતા અશાતાનું, દણિક સ્વપ્ન જણાવે છે. ” ૪
- પુલવા રહાય આપે છે, લડામાં લાગ એ તારો:
અહો તું ધન્ય !! શુભ કર્મ, અપેક્ષાએજ ઉપકારી. ૫
- તથાપિ હોય તો પણ શું ? નથી મહારૂં અરે અંતે;
તથી લેવું નથી દેવું સ્વભાવે હું સદા મુખી. ૬
- પ્રગટતી મામ્યતા તુજપર, હશે તો શું ? જશે તો શું ?
અનુભવ મુખની ઢંઢરી, સ્વભાવે સહુ પ્રગટતી એ. ૭
- સ્વભાવે શુંજ આશ્ચર્ય સ્વરૂપે એ સદા છે રે;
વિભાવિક વૃત્તિઓમાં હું !!! નથી નિશ્ચયધકી જોતાં. ૮
- સદા જીવો અમર દીના, જાનાં હું નથી સહુમાં
અખણનન્દની ધાના, અનતિ જ્યોતનો યોગી. ૯
- મહને જાણું કહું તે સહુ, કરેલાં કર્મ નિર્જવાં;
ખા નિર્જન્ય કયો જ્ઞાને છુપાવ્યું નહિ છુપાવાનું. ૧૦
- અનુભવ એ ભડો જાણો, હણીશું કર્મને તરશું;
સહજની જગહજે જ્યોતિ, બુદ્ધઅધિષ્ઠિત શુદ્ધ ઉપયોગે. ૧૧

સુરત.

અલખ ફકીરોની મરતાની.

ગજલ.

- “અમે ઉસ્તાદના ચેલા, ફકીરી વેળમાં ફરતા.
નથી દુનિયાતંબી પરવા, અલખની ધૂનમાં રહેતા; ૧
- “જગાવીશું હૃદયગુદા. મુનવીશું વિકરપાને.
જગાવીશું ચિદાત્માને. નથી લેવું નથી દેવું;” ૨
- હરાવીશું હડીલાને. હરાવીશું ખરી રિયરતા.
જાગવીશું ખરી સેવા, ક્રિયાયોગી સ્વપરમાટે; ૩
- ભણીશું ને ભણાવીશું, ચડીશું ને ચડાવીશું.
કરીશું ને કરાવીશું. અમારું સાધ્ય સાધીશું; ૪
- ક્રિયા યોગી જન્યા જનશું, જનીશું સામ્યતા યોગી.
ખરેખર જ્ઞાનના યોગી, યયા કિચિત્ પુરા થઈશું; ૫
- થઈ અધ્યાત્મમાં નિષ્ઠા. કરીશું ધર્મ જ્યવહારો.
અલખના હેરામાં જાવા સજીશું સાધનો સર્વે; ૬
- “અખપુલનન્દ લેવાને, કરી તન્મયતા લહીશું.
કરીને જ્ઞાનની હોળી, કરેલાં કર્મ જાગીશું;” ૭
- સરોવર સામ્યતા ઝાંઝી, સદા નિર્મલ જનીશું રે.
અમારી સૃષ્ટિ અન્તરની, જુવે છે વીરના ભકતો; ૮
- “અમારી શક્તિથી તરશું, ત તાં રહાય આપીશું.
ખધાના દુઃખમાં ભાગો, લઈશું દુઃખ ટાળીશું;” ૯
- “જણાવીશું જ્ઞાનજ્ઞાને, પ્રજુના પન્થમાં વડીશું.
કદી ક્યો ચાહે તે દુનીયા, અમારે વીરનું શરણું;” ૧૦
- ‘જહલુ કરવા ગુણો સર્વે, તજીશું નર્વ દોષોને.
જુદ્ધયજ્ઞિની ફકીરીમાં, અમીરી શહેનશાહી છે;” ૧૧

સુરન.

ભારા ધર્મરૂલાવવા કરેલી પ્રતિજ્ઞા.

ગાંધીજી

- “ભારા ધર્મ રૂલાવા. રિધી ઉ પ્રાણ આરુદ્ધિ;
 છુકાયો છું કરી યા દામ, અમારી એ પ્રતિજ્ઞા ઉ ” ૧
- “અન્યો છું વીરનો ચેલો, બનાવીશું સકલ વીરો.
 ક્યું અપણુ જીવન સપથું, અધિક નહિ ધર્મથી બીજું.” ૨
- “જરા જેનો જાનારાને, કરીશું કોટી ઉપાયો:
 જનાવીશું જગજીવો, કરીશું ધર્મનો ઉદ્ધાર.” ૩
- “કોઈશું નહીં કાચાથી, ભરીશું નહિ ભગાવ્યાથી;
 યદેલા દોષ પાળીશું, મત્તવીશું, જગત્ સપથું.” ૪
- “બનાવીશું બધાને જેન, પ્રજુતાં તરવ દેખાડી;
 બની બદાદર બગતવીશું, છુદ્ધયજિધ ધર્મની મેવા ” ૫

૧૯૩૧.

હીનું લક્ષણ નથી. કનંભ્ય કાયં તેજ કે જે કરવાથી બધાંત્રા સ્વસ્વરૂપ મમજી અજ્ઞાનરૂપ આવરણ દૂર કરી સ્વસ્વરૂપે તદાકાર થઈ રહે. અને જન્મ, જરા મરણનાં દુઃખ દૂર થાય. અને અમર, અખંડ, અચ્ચલ, અમૃત, પરમાત્મ પદની પ્રાપ્તિ થાય.

એ પરમાત્મપદની પ્રાપ્તિમાટે પ્રથમ સમ્યગ્જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ. સમ્યગ્જ્ઞાન, અનાદિકાગથી ત્રીતીર્થકસાદિ મહાપુરુષોના મુખમાંથી નીકળી રુદ્રપુરુષોને પવિત્ર કરે છે. સમ્યગ્ જ્ઞાન એક એવો સૂર્ય છે કે, તબ્બુ સુવનના પદાર્થો પણ તેનાથી જળાય છે. મત્યસૂર્ય જ્ઞાન છે. જ્ઞાનની વૃદ્ધિ માટે સન પુરુષોની સંગતિ કરવી અને તેમની પેવાવચ્ચ કરવી, તેમની આજ્ઞામાં રહેવું, તન, મન, ધનથી જ્ઞાનીની સેવા માં હાજર રહેવું. કે જેથી અતે સમ્યગ્જ્ઞાન, આત્મામાં પ્રગટ થાય. જેમ ગૃહમાં રિયનરીપક ગૃહમાં પ્રકાશ કરે છે, તેમ આત્મામાં ઉત્પન્ન ચર્ચુ જ્ઞાન પોતાના સ્વરૂપનો પ્રકાશ કરે છે. જગતમા અનેક જીવો સમ્યગ્જ્ઞાનના અજ્ઞાવથી અજ્ઞાનરૂપમહાપોરઅધિકારમાં બદકે છે. અને સ્વપદને જોગાથી શક્તા નથી સમ્યગ્જ્ઞાન, થયા બાદ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થાય છે, અને સમ્યક્ત્વ અનંતર મુક્તિપદ પ્રાપ્તિ સદજ છે.

ગુદરેવ, ગુરૂ, ધર્મની શ્રદ્ધા થયા વિના સમ્યક્ત્વની શ્રદ્ધા થતી નથી. સમકિત વિના સર્વ ધર્મ ક્રિયા મુક્તિ પ્રદા થતી નથી. અનંતાનુજંથી ક્રોધ, માન, માયા અને હેાબને દાય થયા બાદ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ છે. થાયા ગુણદાવે આંવેદો જીવ સમ્યગ્ જુષ્ટિ બલુવે.

મમ, મદિન. વિવેદ આદિકયાદિ ગુણ પ્રગટ થયા બાદ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થાય છે. સમ્યક્ત્વ વિના જ્ઞાન પણ અજ્ઞાન તરીકે બદલે. સમ્યક્દષ્ટિની ધર્મક્રિયા મુક્તિ પ્રાપ્તિ માટે બદલવી. અષ્ટાદશ

દેવ રહિત વીતરાગ ભગવાન તેજ સત્યદેવ છે. કારણકે, વીત રાગ, રાગ, દ્વેષ રહિત છે. અને તેથી તેમને અસત્ય બોલવાની જરૂર નથી. રાગ અને દ્વેષથી અસત્ય બોલી શકાય છે. વળી વીતરાગ ભગવત કેવળજ્ઞાનેકરી ત્રિબુવનમાં સૂર્ય - માન છે. તેથી તેમના જ્ઞાનમાં સર્વ પદાર્થો દ્રવ્ય, શુણ્ય, પર્યાય, પદ- દ્રવ્ય આદિ પ્રમેયો આરિસામાં પ્રતિબિંબની પેઠે વિપરીત બૂત થાય છે, પણ દ્વેષ પદાર્થોની પાસે જ્ઞાન કંઈ જતું નથી. જ્ઞાનપડે ભગવન ત્રણ બુવનને પોતાનામાં વિપરીત બૂત કરે છે.

પ્રશ્ન—હે સદ્ગુરૂ!!! આરિસામાં જેમ પ્રતિબિંબ મુખનું ભાસે છે, તેવી રીતે આત્મા અરિસામાં સર્વ વસ્તુઓનાં પ્રતિબિંબ પડતાં હશે ?

સદ્ગુરૂ—હે શિષ્ય પ્રતિબિંબ, રૂપી પદાર્થનું પડે છે. આદર્શ રૂપી છે, અને મુખ પણ રૂપી છે. તેથી રૂપી એવા મુખનું તદાકારવાળું પ્રતિબિંબ આરિસાની નિર્મળતાથી તેમાં ભાસ્યું. સમજવાનું કે રૂપી પદાર્થનું પ્રતિબિંબ પડે છે. અરૂપીનું પ્રતિબિંબ પડતું નથી. જેમ આકાશ અરૂપી છે, તેનું કોઈ પણ વસ્તુમાં પ્રતિબિંબ પડતું નથી, તેમ આત્માનું પણ કોઈ વસ્તુમાં પ્રતિબિંબ પડતું નથી. આરિસામાં જેમ અન્યવસ્તુ પ્રતિબિંબિત થાય છે, જેમ આકાશ અરૂપી હોવાને લીધે તેમાં કોઈ વસ્તુનું પ્રતિબિંબ પડતું નથી, તેમ આત્મા પણ અરૂપી છે તેમાં અન્ય વસ્તુનું પ્રતિબિંબ પડતું નથી.

શિષ્ય—હે સદ્ગુરૂ!!! સર્વ વસ્તુ આત્મામાં ભાસે છે એમ તમે કહો છો, અને હૃદય આરિસાનું આપો છો તો આરિસાની પેઠે આત્મામાં પણ અન્યવસ્તુઓનાં પ્રતિબિંબ પડે છે, અને તેથી આત્મામાં ભાસ થાય છે. એમ માનવું કેમ ન જોઈએ?

સદ્ગુરૂ—હે શિષ્ય !!! આરિસાનું હૃદયમાં અંગે એ આત્મા તે એકદેશી છે. આભાસની સાદૃશ્યતાને લેઈ હૃદયમાં આત્મા છે. કિંતુ

આરીમામાં અન્ય વસ્તુઓ પ્રતિબિંબિત થાય છે તેમજ આમાં અન્ય
 વસ્તુઓ પ્રતિબિંબિત થતી નથી. રૂપીચતુમાં રૂપીચતુનું પ્રતિ
 બિંબ પડી શકે છે. પણ અરૂપી એ ન આમાંમાં રૂપીનું પ્રતિબિંબ
 પડી શકતું નથી. 'યથા આકાશમ્' છતી પાંચનાર રૂપી વસ્તુની
 છતી પાડી શકે છે પણ અરૂપીની છતી પાડી શકતો નથી, કાચકે,
 અરૂપી પદાર્થની છતી પડી શકતી નથી. વર્તુ, ગંધ, રસ અને
 સ્પર્શવટે ચુકત એવા પર પુરુષના મનમાં કરી જનેતાં થતી.
 તેનું પ્રતિબિંબ રૂપી પદાર્થમાં પડે છે. આમાંની જાતિ જુદી છે.
 આત્મા ધનન આત્મા મકિય છે. અને પુરુષ રૂપી છે તેની
 જાતિ જુદી છે. પુરુષ મકિય છે. વર્તુ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શ
 સુષો પુરુષપરમાત્મામાં નહીં છે. પરમાત્મા મકિય છે,
 તેથી પરસ્પર એક બીજાને મળતા હી તથા વિખરવા (મુકું પદ્મ)
 રૂપ ક્રિયા કરે છે પરમાત્માનાં મકિય ચુક અનાદિ કાળથી છે.
 પરમાત્મામાં ક્રિયાનુક ક્રિયા કાલે નાથ થવાને નથી. માટે
 પરમાત્મામાં મકિયનુક અનાદિ અનંત છે. પરમાત્મા રૂપ પુરુષમાં
 પાંચ જાતિના વર્તુ અનાદિ અનંતને જાને છે. પરમાત્મા અનંત છે,
 અનંત પરમાત્માઓમાં રહેલ જે વર્તુ તેના પણ વર્તુના કાલિ
 વૃદ્ધિ થયા કરે છે, વર્તુનેજેઈ થવારી વર્તુના કાલિવૃદ્ધિ
 પરમાત્મામાં નહીં શાસ્ત્રી છે. પરમાત્મામાં સુરભિગંધ
 અને દુર્ગંધ એ બે ગંધ અનાદિકાળથી છે, અને અનનકાળ
 સુધી રહેવાના છે માટે તે બે ગંધ શાસ્ત્રી જાણવા, કોઈ
 પરમાત્મા-ં સુરભિગંધ, અને કોઈના દુર્ગંધ, કોઈ પરમાત્મામાં અનંત
 સુષો સુરભિગંધ, કોઈનાં અનંતવાન સુષો સુરભિગંધ, કોઈમાં
 અંધ્યાન સુષો, અનંતાના રથાને અનંતવાન અને અંધ્યાનના
 કોઈને અંધ્યાન સુષો સુરભિગંધ થાય છે. તેમ દુર્ભિ ગંધમાં પણ
 સમજા કેવું.

પ્રદગલ ગામનાં આગેમાં પાંચ જાતના રસ રહેલા છે, તેમાં
 ધૃત્યુદાનિવૃદ્ધિ સદાગ્રાસ પારણી રહી છે. પરમાણુ રંકધોમાં
 આ જાતના રસ રહેલા છે. તેમાં પણ ધૃત્યુદાનિવૃદ્ધિ
 સદાગ્રાસ પરિણી રહી છે. કેટલાક પરમાણુઓના બનેલા રંકધો
 પૃથ્વીયરૂપે પરિણમે છે કેટલાએક પરમાણુઓના રંકધો જળ
 ગ્રીયરૂપે પારણમે છે. તેમાં શીતરસની વિશેષકરી
 મુખ્યતા છે. કેટલાક પ્રદગલ પરમાણુઓના રંકધો અગ્નિ ગ્રી-
 રૂપે પરિણમે છે, તેમાં ઉષ્ણરસની મુખ્યતા છે. કેટલાક
 પ્રદગલ રંકધો વાયુ ગ્રીયરૂપે પરિણમે છે. કેટલાક પરમાણુઓના
 બંધા પ્રદગલ રંકધો વનસ્પતિગ્રીયરૂપે પરિણમે છે વિચિત્ર
 પ્રકારનાં વનસ્પતિઓનાં પણ ગ્રીય છે. પૃથ્વીરૂપ ગ્રીયમાં રહેનારા
 છોડને પૃથ્વીપ્રાણી છોડ કહે છે અગ્નિરૂપ ગ્રીય જેનું છે
 મેગા છોડને અગ્નિપ્રાણી કહે છે તે છોડે ઉષ્ણ
 રસની ગતિ છે. વાહુરૂપ ગ્રીયમાં બ્યાપીને રહેનારા
 છોડને વાયુપ્રાણી છોડ કહે છે વનસ્પતિરૂપ ગ્રી-
 યમાં બ્યાપીને રહેનારા છોડને વનસ્પતિપ્રાણી છોડ
 કહે છે આ પ્રકારે પ્રદગલ પરમાણુઓના રંકધો વિચિત્ર ગ્રીય
 રૂપે પરિણમે છે, અને તે ગ્રીયગ્રીય રૂપે છે અને તેમાં
 બ્યાપીને રહેનારા છોડે નિદ્રાવસ્થા વિચારી બેઠા અરૂપે છે.
 પૃથ્વીપ્રાણી, અગ્નિપ્રાણી, વાયુપ્રાણી, વનસ્પતિ
 પ્રાણી એ ચાર પ્રકારના પ્રાણીઓ છે કે જે તેમને એક
 રસોડિય રસ છે તેથી તે એકોડિય રસ છે એ ચાર પ્રકાર
 રૂપે જોઈએ તો શરીરના બધા પ્રકારનાં એકોડિય છોડે અગ્નિ
 ગ્રીયથી એક પ્રકારના રસ છે એકોડિય અગ્નિ
 ગ્રીય છે એકોડિય ગ્રીયના વાયુ પ્રકારના રસ છે એકોડિય
 વાયુ પ્રકારના રસ છે એકોડિય વાયુ પ્રકારના રસ છે એકોડિય
 વાયુ પ્રકારના રસ છે એકોડિય વાયુ પ્રકારના રસ છે એકોડિય

વનસ્પતિકાયજીવો એ પ્રકારના છે. સાધારણ અને પ્રત્યેક. તેમાં એક શરીરને વિષે અનંત જીવો હોય તે સાધારણ વનસ્પતિ જાણવી. આદુ, મૂળા, ગાજર, શકરકંઠ, રતાગુ, પિંડાગુ ઇત્યાદિ સર્વ વનસ્પતિને કુટતા ઝીંઝા અંકુરા તથા પાંદડાંની નાની કુપ-જો પાંચવરણી સેવાલ, ભૂમીફોડા, મોઘ, યેગ સર્વ જાતનાં કોમળ ફળ, સેલુના પાંદડાં, કુઆર, ગણેના વેણો, શુશુલી વૃક્ષ, અને છેવાં ઉગે તે વૃક્ષ ઇત્યાદિ સર્વ સાધારણ વનસ્પતિ જાણવી. તેમાં અનંતા જીવો વ્યાપીને રહ્યા છે. તેને બાદર નિગોહ પણ કહે છે, સૂક્ષ્મવનસ્પતિકાયારૂપ કેટલાક પરમાણુપુદ્ગલસ્કંધો પરિણમે છે. તેની અંદર ઉત્પન્ન થનાર જીવોને સૂક્ષ્મ વનસ્પતિ-કાયિક જીવો કહે છે. એને સૂક્ષ્મ નિગોહ કહે છે. તે જીવો ચા-દરાજમાં વ્યાપીને રહ્યા છે, જરા માત્ર પણ જગ્યા ખાલી નથી. પૃથ્વી આદિક પાંચ સૂક્ષ્મ અને બાદર શરીર રૂપે વૃક્ષ ગંધ, રસ અને સ્પર્શ વિચિત્ર પ્રકારનો ધારણ કરતાં પુદ્ગલ સ્કંધો જીવોને રહેવાના શરીર રૂપે પરિણમી રહ્યા છે. કેટલાક પુદ્ગલ સ્કંધો દ્વીન્દ્રિય જીવના શરીરરૂપે પરિણમે છે. કેટલાક પુદ્ગલ સ્કંધો ત્રીન્દ્રિય જીવના શરીરરૂપે પરિણમે છે. કેટલાક પુદ્ગલ સ્કંધો ચતુર્વિન્દ્રિય જીવોના શરીરરૂપે પરિણમે છે. કેટલાક પુદ્ગલ સ્કંધો દેવતાના જીવપ્રત્યયિક વૈક્રિય શરીરરૂપે પરિણમે છે, કેટલાક પુદ્ગલ સ્કંધો દેવતાના ઉત્તરવૈક્રિય શરીરરૂપે પરિણમે છે, જેવાં જેવાં રૂપ કરવાં હોય તેવા આકાર રૂપે દેવતા પુદ્ગલ સ્કંધો અહણ કરીને પોતાની શક્તિવડે ઉત્તર વૈક્રિય શરીરરૂપે પરિણમાવે છે. નારડીના જીવો અશુભ વર્ણ ગંધ, રસ અને સ્પર્શ ાગ્યા પુદ્ગલોને સ્વશક્તિયા અહણ કરી પોતાના : શરીરરૂપે પરિણમાવે છે. સાતે નરકમાં નારડી જીવોનાં શરીર જુદા જુદા પ્રકારનાં છે, તેમના પ્રત્યેક શરીર માં રહેલા વર્ણ ગંધ, રસ અને સ્પર્શ પણ જુદા જુદા પ્રકારના

ઉં. અને તે આત્મી પદ્મગુણાનિ વૃદ્ધિ, નારી સુવેના શરીરમાં
અમયે સમયે થઈ રહી છે.

જગત્, મનસર, જોગર, ૬ પરિગર અને બુદ્ધપરિ સર્પ,
એ નિર્વચના બેરો છે. મનસ, મગર, માંડ, દેડકાં, કાચગા એ
જગમાં રહેનાર નિર્વચ છે. ગો, રૂંદિની, રામખ, અન્ન, મિઠાક,
બગર ઉદ, સિંહ ઝાળી વિગેરે ચતુરના બેરો છે. ચકલી
મેનાં, પોપટ, વાચન, મગર, મમળી, પુતક, બારંડ પખી કૃત્યાકિ
જેચર નિર્વચના બેરો છે. પેટવડે ચાલે તેને ઉરપરિમર્ષ
કહે છે. માપ અજગર વિગેરે તેના બેરો છે. બુલવડે
ચાલે તેને બુદ્ધપરિમર્ષ કહે છે. નકુત, વિગેરે તેના બેરો છે.
પ્રાયઃ પાપની બાહુચ્ચનાથી જીવ નિર્વચની ગાત પામે છે. કેટલાક
પુદ્ગલ રકંધો મત્સ્ય જીવના શ'રૂપે પરિણમે છે. મત્સ્ય
જીવનાં શરીર પણ અનેક પ્રકારનાં છે. કોઈનાં નાનાં શરીર હોય છે,
કોઈનાં મોટાં શરીર હોય છે મત્સ્ય શરીર યોગ્ય પુદ્ગલોને સ્વશ
કૃત્યા ગ્રહણ કરી પોતાના શરીરરૂપે પરિણમાય છે જ્યાં મુખી
તે શરીરનાં જીવ બ્યાપીને રહેતો હોય છે ત્યાં મુખી તે સરિત
પુદ્ગલો કહેવાય છે, કેટલાક પુદ્ગલ રકંધો મગર જીવના શ'રૂ
રૂપે પરિણમે છે. મગરનો જીવ, સ્વશકૃત્યા પોતાના શરીર
યોગ્યપુદ્ગલોને આહારાર્થે ખેંચી શ'રૂ આદિ રૂપે પરિણમાય
છે. મગરનાં શરીર પણ અનેક પ્રકારનાં છે. તેમાં પણ પદ્મગુ
ણાનિ વૃદ્ધિ - મયે સમયે પરિણમી રહી છે. અહો! મગરનો જીવ કેવાં
કેવાં પુદ્ગલો ગ્રહણ કરેછે? કેટલાક પુદ્ગલરકંધો તે
મગરની ચામડીરૂપે પરિણમે છે કેટલાક પુદ્ગલો દાદ રૂપે
પરિણમે છે, કેટલાક પુદ્ગલરકંધો લોહી રાંસ, હાક રૂપે
પરિણમે છે, એ સર્વ, મગરના જીવે પ. પેદાં જે કર્મ તેથી
બને છે. પાપકર્મોદયથી મગરનો આ તારકાપ દાય છે.
આહ નામનું 'જુ'તુ, વિશેષ પાણીમાં દાય છે. આહનો જીવ

પોતાના શરીર યોગ્ય પુ ગત્થોને મહુલુ કરી શરીરરૂપે પરિણુમાવે છે. શ્રાહના જીવો અનેકે છે. તે જીવો પણ કર્મના યોગે તેવાં શરીર પ્રાપ્ત કરે છે, પોતાનું આયુધ્ય સંપૂર્ણ થએ છતે શરીરનો ત્યાગ કરી અપર શરીરમાં જીવ કર્મના યોગે પ્રવેશે છે. કેટલાક પુરુગલ સ્કંકધોને દેડકાના જીવો શ્રાહુ કરી પોતાના શરીર રૂપે પરિણુમે છે. ગર્ભજ અને સમુચ્છિત્ર એ બે પ્રકારનાં દેડકાં થાય છે. કેટલાક પુરુગલ સ્કંકધો કાચળા (કચ્છપ)ના શરીરરૂપે પરિણુમે છે. કેટલાક પુરુગલ સ્કંકધો કડીણુ ચામડી રૂપે પરિણુમે છે, કેટલાક પુરુગલ સ્કંકધો સતિ સ્કંકધોને કાચળાનો જીવ આહાર તરીકે પરિણુમાવે છે, કેટલાક પુરુગલોને કાચળાનો જીવ વિષ્ટા તરીકે પરિણુમાવી બહાર કાઢે છે. એમ આચળાનું શરીર સર્વ પુરુગલનુંજ છે, નુખ દુઃખાદિ શરીર દ્વારા થતી ચેષ્ટાથી કાચળાનો જીવ જળાય છે,

કાચળા અનેક હોય છે, તે સર્વને કર્મના યોગે વિચિત્ર પ્રકારનાં દુઃખો હોય છે. કેટલાક કાચળા મૃત્યુ પામે છે, કેટલાક ઉત્પન્ન થાય છે, એમ સદાકાળ એ પ્રમાણે બન્યા કરે છે. કેટલાક પુરુગલસ્કંકધોને ગાયનો જીવ આહારાર્થમ શ્રાહી પોતાના શરીર રૂપે પરિણુમાવે છે, ગાયનું બાલ નાનું પેટમાં હતું તે બહાર નીકળ્યા બાદ પ્રતિદિન દુધ પીતુ તથા ઘાસ ખાનું પ્રતિદિન વૃદ્ધિ પામે છે, ગાયનું બચ્ચું, સચિત્ત ઘાસ અગર અચિત્ત ઘાસને કુધા વેદનીય મટાડવા આહારાર્થમ શ્રાહુ કરે છે, તે ઘાસનો ઝીણો ચુરો થઈ પેટમાં ઉતરે છે, ત્યાં તેના ઉપર સૂક્ષ્મ ક્રિયા પચાવવા રૂપ થાય છે, તે ઘાસના પુરુગલોનું લોહી આદિ બને છે. અને અમાર પુરુગલોની છાણુ બની બહાર નીકળે છે. પુરુગલોની વૃધ્ધિથી શરીર વૃધ્ધિ કરતું ગાય તરીકે બને છે. ગાયો નામાન્યરીતવા બે પ્રકારની કહેવાય છે, એક નામમા રાંતનાર અને બીજી દિનાલવ આદિ પર્વતમા સમરી ગાય થાય છે તે, ગાયો અનેક છે. ગાયપ્રતિ બિન્ન

આકસ્પર્શી રૂપી પુદ્ગલ જે છે તેમાં કેટલાક દૃષ્ટિગોચરમાં આવે અને કેટલાક દૃષ્ટિગોચરમાં આવે નહીં. વાયુકાયના પુદ્ગલ તથા આહારક શરીરના ધુંધલા તે વિસ્ત્રા પુદ્ગલ અને છ પ્રકારના દ્રવ્યલે-
શ્યાના ઇત્યાદિક, વરતુ આકસ્પર્શી જે છે તેમાંહેલા જે પુદ્ગલના રક-
ધમાં કર્કશ અને ભારે સ્પર્શના પુદ્ગલ ઘણા હોય તથા સુકુમાલ, મૃ-
દુ અને હલકા પુદ્ગલ ઘણા હોય તે દૃષ્ટિગોચરમાં આવે નહીં,
એટલે આંખે કરીને દેખાય નહીં, ઉપરાંત ઔદારિક, વૈકિયઆદિ
પ્રમુખ સર્વના પુદ્ગલો દૃષ્ટિ ગોચરમાં આવે છે. તે માટે આક
સ્પર્શીરૂપી પુદ્ગલ દૃષ્ટિગોચરમાં આવે અને નહીં પણ આવે.
પુદ્ગલ પરમાણુઆ અનંત જીવોના તથા તે મધ્યેથી એકેક
જીવના જે અસંખ્યાતા પ્રદેશ તે યક્રી પણ અનંત ગુણ છે. રકધ
પણે અથવા છુટા પરમાણુપણે વધે તથા ઘટી જાય પણ પરમાણુ
પુદ્ગલપણે જે સંખ્યા છે તેમાં વધઘટ થતી નથી.

દયણુકાદિક જેટલા રકધ છે તે સર્વનું મૂલ્ય કારણ પરમાણુ
છે. એટલે સર્વ સચિત્ત તથા અચિત્ત રકધોનું પરમાણુઆ કારણ
છે. પણ એ પરમાણુનું કારણ કોઈ નથી, પરમાણુઆ સદા શાશ્વતા
છે. પરમાણુઆ અનાદિકાલના છે. તેમાં વર્ણ, ગંધ, રસ અને
સ્પર્શ રહેલા છે. અને તેને વિષે પણ પડુણુ હાનિ વૃદ્ધિ થઈ
રહેલી છે, પરમાણુ સૂક્ષ્મ છે, એક આકાશ પ્રદેશમાં અનંત
પરમાણુઆ સમાય છે. પણ પરમાણુ મધ્યે જીનું કોઈ દ્રવ્ય
સમાય નહીં. માટે પરમાણુ દ્રવ્ય સૂક્ષ્મ છે અને નિત્ય છે,
જેટલા પરમાણુ દ્રવ્ય છે તે રકધાદિ અનેક પણે પરિણમે, પણ
પરમાણુ દ્રવ્ય કોઈ વિણસી જાય નહીં. એવા પરમાણુઆ છે.
એક પરમાણુમાં એક રસ હોય, એક વર્ણ હોય, એક ગંધ હોય.
અને જીવો, ચીકણો, શીત, ઉષ્ણ એ ચાર સ્પર્શ માંહેલા ગમે તે
જે સ્પર્શ હોય. એવો એક પરમાણુ દ્રવ્ય છે અત્ર કોઈ શંકા કરે
કે પરમાણુઓ આંખે દેખાતો નથી તો તે કેવી રીતે મનાય ?

તેનો ઉત્તર પરમાણુઆથી બનેલાં ઘટ, પટ, ઢંડ, ચક્રાદિક કાર્ય દેખાવ છે, શ્રદ્ધાવાય છે, તે રૂપી છે તો તેના સંબંધનું કારણ પરમાણુઓ સુશ્રમ છે. માટે આંખે દેખાતા નથી. એમ વાયુ વાય છે, વૃક્ષ કંપાવે છે, પાંદડાં હલાવે છે, તે કાર્યને દૃશ્ય વાયુ છે એમ આપણે જાણીએ છીએ. તેમ ઘટનું કારણ પરમાણુઆ છે, એમ જાણવું પરમાણુઆ રૂપી છે તો તે થકી બનેલા ઘટ, પટાદિક પદાર્થો પણ રૂપી થયા છે, અને આકાશ પ્રદેશ અરૂપી છે. તો તેનો અનંત પ્રદેશી રકષ પણ અરૂપી છે. એમ સમજવું પરમાણુઓના દ્રવ્યગુણ વ્યાપકાદિક રકષ અનંતા છે તથા મુદા પરમાણુઓ કે જે દ્રવ્યગુણાદિક રકષ રૂપે નહીં પરિણમેલા તે પણ અનંતા છે. તે વધી રકષના મત્તે છે તો બીજા રકષમાદિથી મુદા થાય છે. અનંતવાન તથા અનંતપરમાણુઓ મળીને રકષી થાય છે. તે પણ અનંતા રકષ જાણવા. તેઓ જાણના રકષ એક આકાશ પ્રદેશ અવગાંડે, એમ અનંતવાના પ્રદેશ અવગાંડે છે. પણ એક વગાંડાની અવગાંડના અંગુલને અમંખ્યાનમે જામે અવગાંડે, વધતી અવગાંડે નહીં. અને અનંતિ વગેરે મળે અંગુલ, દા.ય, ગ.૩, પંચાંગાદિકને માને અવગાંડના થાય. ક્રમ્બાધિક નવેકની એના પગલુઓ નિમ્બ છે, અને પર્વાયાધિકનવની અંજાન એ અનિમ્બ છે કંગુકે, પગલુમાં રહેલા વર્ત, ગણ, રજ અને રાગ પડત.૪ છે શ્રી જગત્તી ભુવન સઉંમ સનકન સઉંમે કમ્બ છે તથા એકેક પરમાણુમાં અનંતા અનંતા પરમાણુ છે. એ અધિક પદ્મવજ્રના રૂપિન. ૪ વિગે.૪ પરમાં છે.

૧૮૧ પુનરુત્થાનક વન ૪૩૦ પાચને પ્રાંત એક છે તેનું નિર્ણયન

પુદ્ગલમાં ૫ પાંચ વર્ણ ૨ બે ગંધ ૫ પાંચ રસ ૮ આઠ સ્પર્શ અને ૫ પાંચ સંસ્થાન રહ્યા છે.

વર્ણ પાંચ. ૧-કૃષ્ણ ૨ નીલ ૩ પીત ૪ રક્ત ૫ શ્વેત.

ગંધ બે છે. ૧-મુરલિ ખીજો દુરલિ ગંધ.

રસ પાંચ છે-તિખો, કદુક, કપાયસો, ખાટો, મધુર

સ્પર્શ આઠ છે-શુદ્ધ, લઘુ, મૃદુ, ખરસ્પર્શ, શીત, ઉષ્ણ, સ્નિગ્ધ, રૂક્ષ, સંસ્થાન પાંચ છે:—

એક કૃષ્ણવર્ણમાં ૨ બે ગંધ રહ્યા છે. ૫ પાંચ રસ ૮ આઠ સ્પર્શ ૫ પાંચ સંસ્થાન એવં ૨૦ એ વીશને પાંચ વર્ણ શુણ્ણતાં ૧૦૦ શત લેદ વર્ણના થયા.

એક મુરલિગંધમાં પાંચ વર્ણ રહ્યા છે, તથા પાંચ રસ, આઠ પ્રકારના સ્પર્શ અને પાંચ સંસ્થાન એવં ૨૩ ત્રેવીશ દુરલિગંધમાં પણ ત્રેવીશ સરવાળે ૪૬ છેતાલીસ લેદ ગંધના થયા.

એકતિખા રસમાં-પાંચ વર્ણ તેમજ મુરલિગંધ અને દુરલિગંધ, આઠ પ્રકારના સ્પર્શ અને પાંચ સંસ્થાન ગણતાં વીશ લેદ થાય, પાંચે રસના મળી એકશત (સા) લેદ થયા.

ભારે સ્પર્શ હોય ત્યાં લઘુ એટલે હલકો સ્પર્શ ના હોય, મુંવાળો જ્યાં હોય ત્યાં ખર એટલે ખરસટ સ્પર્શ હોય નહીં. સ્નિગ્ધ એટલે ચોપટો સ્પર્શ જ્યાં હોય ત્યાં રૂક્ષ એટલે લુખો સ્પર્શ હોય નહીં. શીત સ્પર્શ જ્યાં હોય ત્યાં ઉષ્ણ સ્પર્શ હોય નહીં. એક ભારે સ્પર્શવાળા પુદ્ગલમાં લઘુ સ્પર્શ ટાંગનાં મૃદુ, ખર, શીત, ઉષ્ણ, સ્નિગ્ધ. રૂક્ષ એ ૬ ૭ સ્પર્શ હોય.

એક બારે સપર્યામા ૫ વર્ગ ૨ પાંચ ૫ રમ ૧ સપર્યા ૫ સંસ્થાન મરવાગે ૨૩ જેલીન થયા, તેને આડ રાગે ગુણનાં એકસો યોગની ૧૮૪ બેઠ થયા

એક નસથાનમા પાચ વર્ગે હોય, જે પાંચ હોય, પાંચ રમ, આડ સપર્યા હોય એવં હીસ મેઠ થયા. તેને પાંચે ગુણનાં ૧૦૦ એક રાગ બેઠ નસથાનના થયા.

૫ વર્ગના ૧૦૦ બેઠ, મધના ૬૨, રમના ૧૦૦ બેઠ, સપર્યાના ૧૮૪ બેઠ, મસથાનના ૧૦૦ એકગાનમેઠ, સરવાળે પાંચસે ત્રીસ બેઠ ૫૩૦ પુદ્ગલાગ્નિકાયના થયા, તેમજ ધનાગ્નિકાયના રકષ, દેશ, પ્રદેશ તથા દ્રવ્ય, દેશ, જાત, ભાવ અને ગુણ એ આડ બેઠ તેમજ અધનમે ૧૩.૪૫.૨૬૪, દેશ, પ્રદેશ તથા દ્રવ્ય, દેશ, કાલ બાવ અને ગુણ એ આ. નેઠ થયા, આકાશાગ્નિકાય, ના રકષ, દેશ, પ્રદેશ તથા દ્રવ્ય, જાત કાલ, ભાવ અને ગુણ એ આડ મેઠ છે ૩.૪.૫.૬.૭.૮.૯ નેઠ હોવાને લીધે તેના રકષ, દેશ પ્રદેશ તથા ૧.૨.૩.૪.૫.૬.૭.૮.૯ અને ભાવ તથા વર્ગના વજાન ૨૪ ગુણ ૨.૩.૪.૫.૬.૭.૮.૯ પાચ બેઠ થયા ચારના મગી રાગ મેઠ થયા ૧.૨.૩.૪.૫.૬.૭.૮.૯ પાચથે ત્રીસ બેઠમા આ ચારના ત્રીસ ને ડમના અનુવના ૫૬૦ પાંચસો નાડ બેઠ થયા ધનાગ્નિકાય, અધનમે ૧૩.૪.૫.૬.૭.૮.૯ આકાશાગ્નિકાય, પુદ્ગલાગ્નિકાય અને કાલ એ ૧.૨.૩.૪.૫.૬.૭.૮.૯ અનુવ છે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર ગુણ તેમજનાના નેલી ને ૫.૬.૭.૮.૯ છે

હવે પ્રથમ ધનાગ્નિકાયનું ૧૫૩૪ ૨.૩.૪.૫.૬.૭.૮.૯ ૧૩ ગણ દ્રવ્યને ગમન કિયાના નેઠાય આપી એ ધના ૩.૪.૫.૬.૭.૮.૯ લક્ષણ છે

તુમ્હને તેને આકાશાસ્તિકાચ દ્રવ્ય કહે છે. તેના પ્રદેશ અનંત છે. આકાશના બે ભેદ છે. ૧ લોકાકાશ. ૨ અલોકાકાશ. જે આકાશમાં આસ્તિકાચ, અધર્માસ્તિકાચ, જીવ તથા પુદ્ગલ છે. તેને લોકાકાશ કહે છે. અલોકાકાશ પ્રદેશ અનંત છે. અરૂપી, અચેતન, અક્રિય, અગાહનદાનગુણ એ ચાર ગુણ આકાશાસ્તિકાચ દ્રવ્યના છે. દ્રવ્ય ધિકનયની અપેક્ષાએ આકાશ નિત્ય છે. પર્યાયાધિકનયની અપેક્ષાએ આકાશ અનિત્ય છે. આકાશ શાસ્ત્રનું છે, અનાદિ કાળથી છે અને તેનો અંત નથી માટે અનંત છે. તેમાં અનંતા ધર્મ અનંતા ધર્માચ રજ્યા છે.

ગાથા.

મધમ્મદય્યં તિદ્ધ, ઉવત્તમકારણં મળિયં;

પ્રાગમં પુણ ભોગાદ, દાણલ્લિગ મુણેયવ્યં. ॥ ૧ ॥

૨૫ પુદ્ગલજ્વાલિકાચનું સ્વરૂપ કહે છે.

પુણગલ્લનમ્મમાય: પુદ્ગલજ્વાલિકાચ: મત્ત પરમાણુરૂપ: તેષ્ઠ સ્થોકે અનંતા: પર્વરૂપા: પરમાણવ: અનંતા: દ્વયગુર્વા અપ્યનંતા: ત્રયગુર્વા અપ્યનંતા: પર્વ સંખ્યાતાગુર્વા: સંખ્યા અપ્યનંતા: અસંખ્યા તાગુર્વાસંખ્યા અપ્યનંતા: પર્વકમિદન પ્રાકાશવેદને પર્વ સર્વસ્થોકેડ વિદ્યેયં પર્વ ચત્વાર્થાસ્તિકાચા અવેતના:

પુદ્ગલજ્વાલિકાચનું ૩૫ સ્વરૂપ કથન કર્યું છે. એ ચાર દ્રવ્ય અચેતન છે. અ. ૧૧૧ નિર્ણય છે.

ધનનિર્ણયન. ૧૦૦ ૫૫.૫ છે, એક ૩૩૫, દેશ અને પ્રદેશ ૨.૬. અનુદેશ. અધનનિર્ણયન. ૨૦૦ ૫૫.૫ છે. એક ૩૩૫ બીજો દેશ. ત્રીજો પ્રદેશ અને ૨.૬. અનુદેશ. અ. ૧૩૩.

[illegible]

અર્થઘટક, અયોગી, અભોગી, અરોગી, અભેદી, અવેદી, અહેદી, અખેદી, અકષાત્રી, અમ્ભાત્રી, અલેશી, અશરીરી, અનાહારી, અબ્યાબાધ, અનવગાહી, અગુરૂત્રયુ, અપરિણામી, અપ્રાણી, અગંસારી, અમર, અપર, અપરંપર, અબ્યાપી, અનાશ્રિત, અકંપ, લોકાલોક સાયક, શુદ્ધ ચિદાનંદ સ્વરૂપ એવા સિદ્ધ ભગવાન છે. તેમને પુનઃ પુનઃ નમુઃ છું. આડ પ્રકારના કર્મસાયથી સિદ્ધ પરમાત્માને આડ ગુણ પ્રગટ થયા છે. જ્ઞાના વરણીય કર્મના સંસારથી અનંત જ્ઞાન પ્રગટ્યું છે, દર્શનાવરણીય કર્મના સંસારથી અનંત દર્શન પ્રગટ્યું છે, જ્ઞાનનો વિશેષ ઉપયોગ અને દર્શન તે જ્ઞાનાન્ય ઉપયોગતરીકે જાણવું. સિદ્ધના જીવને પ્રથમ જ્ઞાન અને પદ્ધતિ દર્શન જાણવું, છદ્મસ્થ જીવને પ્રથમ મામાન્ય ઉપયોગ અને પદ્ધતિ વિશેષ ઉપયોગ જાણવો. વેદનીયકર્મના સંસારથી અબ્યાબાધ મુખ પ્રગટે. દર્શન મોહનીય અને આશ્રિતમોહનીયના સંસારથી સાયિકભાવે સમ્યક્ત્વ અને સ્થિરતા પ્રગટે છે આયુષ્ય કર્મના સંસારથી સિદ્ધને અક્ષય સ્થિતિ પ્રગટે. સિદ્ધ પરમાત્મા કદાપિ કાળે સંસારમાં અવતાર લેઈ શકતા નથી. અને જે સંસારમાં અવતાર લે છે તે સિદ્ધો તરીકે જાણવા નહીં. નામકર્મના સંસારથી સિદ્ધ અમૂર્તપણું પ્રગટે છે. જોતના સંસારથી અગુરૂત્રયુગુણ સિદ્ધને પ્રગટયો છે. અંતરાય કર્મના સંસારથી સિદ્ધ પરમાત્મા અનંત વીર્ય અવિભાવરૂપ પ્રગટ્યું છે એ આડ ગુણ સિદ્ધ પરમાત્માને સાદિ અનંત ભાગે પ્રગટયા છે, એક સમયમાં ત્રણ કાલના સર્વ વિચારને સિદ્ધ ભગવાન જ્ઞાનેકરી જાણે છે. વિશેષ સિદ્ધનું સ્વરૂપ અનુભવ પરિવ્રજીથી જોતુ તથા સૂત્ર આદિ પવિત્ર ગ્રંથોથી જ્ઞાનમુખે જાણવું.

સંસારી જીવનું નિષ્કર્ષ.

કર્મ સહિત જે જીવો તેને સંસારી જીવો કહે છે. જીવના બે ભેદ છે. સયોગી અને અયોગી. અયોગી તે ચક્રદાતા ગુણદાણે

વર્તના એ જાણવા. સયોગીના બે બેદ છે. ૧ કેવલી અને બીજો
 હૃદય, સયોગી કેવલી તેરમા ગુણકાળે વર્તનારા જાણવા.
 હૃદયના બે બેદ. ૧ દીર્ઘ મોદી અને બીજો ઉપશાંત મોદી
 દીર્ઘમોદી તે બારમા ગુણકાળે વર્તનારા એ જાણવા. ૨ સકપાથી
 સકપાથીના બે બેદ છે. ૧ યુગ્મિપ્રતિપક્ષ ૨ યુગ્મિરુદ્ધિત. યુગ્મિરુદ્ધિતના
 બે બેદ છે. ૧ અપ્રમાદી, ૨ પ્રમાદી. પ્રમાદીના બે બેદ છે. સર્વ
 વિરતિ અને દેશવિરતિ. સર્વવિરતિ તે છઠ્ઠાગુણકાળે વર્તનારા મુનિરાજ
 જાણવા. અવિરતિના બે બેદ છે. સમ્યગ્દૃષ્ટિ અવિરતિ અને મિથ્યા
 દૃષ્ટિ અવિરતિ. મમ્યગ્દૃષ્ટિ અવિરતિ તે ચોથા ગુણકાળે વર્તનારા
 જાણવા. મિથ્યાત્વના બે બેદ છે. ભગ્ય અને અભગ્ય ભગ્યના
 બે બેદ, અંધી બેદી અને અઅંધી બેદી. એ બેદ જાણવા, ઈર્ષની
 ઉપાધિથી એ સર્વબેદ જાણવા. અભગ્ય એવ કદાપિ કાળે મુક્તિ
 લાય નહિ. કારણ કે. તેનામાં મુક્તિ જવાની યોગ્યતા નથી.
 મુક્તિ જવાની યોગ્યતા જેને છે તે ભગ્યજીવો જાણવા.

સંસારી જીવો ગુણકાળા સહિત હોય છે, માટે ગુણકાળા કહે છે.

ગાથા

મિચ્છે ૧ સાસળ ૨ મોસે ૩ અવિરય ૪ દેસે ૫ વમત્ત ૬
 અવમત્તે ૭ નિવટ્ટિ ૮ અનિવટ્ટિ ૯. સુહુમ ૧૦ વસમ ૧૧ સ્વીળ
 ૧૨ સયોગી ૧૩ અયોગી ૧૪ ગુણા ॥ ૧ ॥

૧ મિથ્યાત્વ ગુણકાળા ૧૩-પ્રથમ ગુણકાળે મિથ્યાત્વી એવ
 હોય, તે મિથ્યાત્વના પાંચ બેદ છે. ૧ અલિંગ્યહિક મિથ્યાત્વ,
 લીધો હૈ મુદી શકે નહીં. ૨ અનલિંગ્યહિક મિથ્યાત્વ, કુદેવ,
 કુશુર, કુધર્મને ધર્મ સરીળા કરી માને પૂજે તેને અનલિંગ્યહિક
 મિથ્યાત્વ કહે છે.

જોડાને જોડા તરીકે જાણે પણ હક કદામથી તે મુકી નહીં. ઉત્સુક ભાવણ કરે, તે આભિનિવેગિક મિથ્યાત્વ જાણવું. કેવલી ભગવંત કથિત ધર્મમાં સંશય થાય તે સાંશયિક મિથ્યાત્વ જાણવું. શ્રી કેવલીના ધર્મનું કંઈ જાણપણું નહીં. એકેન્દ્રિય, બિલેન્દ્રિયની પેઠે તે અનાભોગિક મિથ્યાત્વ જાણવું. શ્રી કાળાંગમૂલમાં દશ પ્રકારે મિથ્યાત્વ કહ્યું છે:—

૧ જીવને અજીવ કરી જાણે તે મિથ્યાત્વ. ૨ અજીવને જીવ કરી જાણે તે મિથ્યાત્વ. ૩ ધર્મને અધર્મ કરી માને તે મિથ્યાત્વ. અધર્મને ધર્મ કરી માને તે મિથ્યાત્વ. ૪ મોક્ષનો માર્ગ જ્ઞાન દર્શન, આગ્રિ નેને મોક્ષ તરીકે માને નહીં તે મિથ્યાત્વ. ૫ નાનાજનાવના હેતુને મોક્ષ માર્ગ કરી માને તે મિથ્યાત્વ. ૬ મુક્ત થયા નથી તેમાં મુક્તપણાની જુદી તે મિથ્યાત્વ. ૭ મુક્તને વિષે અમુક્તપણાની જુદી તે મિથ્યાત્વ. ૮ વીતરાગોક્ત નાથુને વિષે અનાથપણાની જુદી તે મિથ્યાત્વ. ૯ અનાથુને વિષે નાથપણાની જુદી તે મિથ્યાત્વ.

અજીવજીવને અનાદિ અનન્તને બાને મિથ્યાત્વ છે. ભજ જીવને અનાદિ માત્ર બાને મિથ્યાત્વ છે. આદિ નાન દિયનિ પડિવાઈ જીવને જીવન્ય થકી અનમુદુને અને ઉન્નતથી અર્થ પુરુષના પરાવર્ત કાલમાં કાઈક દેખી ગિયનિ જાણવી.

૨ આત્માદન મુદાત્તનક કોઈ જીવ ઉપરના અવકાશથી પડયો છો: મિથ્યાત્વ મુદાત્તનક જ્યાં મુકી પડેલાં નથી ત્યાં મુકી વચ્ચે છે આત્માદીકા મુકી ને ન્યા નમતિનને ન્યાદ ને નેથી તેને આત્માદન મુદાત્તનક કહ્યું છે.

૩ મિથ્ય મુદાત્તનક જીવ કાલે પડનિક નમતિથી પડી છે. મે.દની રાત્રી ઉપરે મિથ્ય મુકે અર્થે, અથવા મિથ્યાત્વથી કાલે નમતિ મુદાત્તનક અ.ત્ત. વચ્ચે મિથ્ય મે.દની રાત્રી ઉપરે

મિત્ર સુહૃદાણે આવે, એ સુહૃદાણાને અંતર્મુકૂત કાલ છે, નાશીપર
લીપના મનુષ્યને જેમ અત ઉપર રૂચિ તથા દ્રેષ નથી તેમ નિઃ
સુહૃદાણાના જીવને તત્તર ઉપર રૂચિ પણ ના હોય તેમ દ્રેષ
પણ ના હોય.

અવિરતિ સમ્યગ્ દૃષ્ટિસુવા યથાનક-જે જીવ અનાદિ કાળથી
નિઃશ્વાત્વી હતો, ચેરાથી લાખ જીવ્યોનિ ભમતાં ભમતાં ગર્ભજ
પચેદ્રિય મનુષ્ય તરીકે ઉત્પન્ન થયો, કોઈ કારણ પામી સંસારથી
દિશ્મીન થઈ, જન્મ જરા મરણથી ભય પામે ત્યારે આ સર્વ સંસાર
વિનાશી સ્વાર્થમય ભાસે, વેરાગી થાય, યથાપ્રવૃત્તિકરણ કરે. યથા
પ્રવૃત્તિ કે શુ ભગ્ય તથા અભગ્ય જીવ પણ કરે. એ કરણ કરતો જીવ
ધર્મોનુશાન, તપ, જપ પ્રમુખ ક્રિયાઓ કરે પણ લેખે આવે નહીં.

જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, વેદનીય, અંતરાય એ ચાર
કર્મની ત્રીણ કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થિતિ છે. તેમાંથી પ્રત્યેકની
એકગણત્રીણ કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થિતિ અપાવે, અને
એકકોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ બાકી રાખે. નામ
કર્મ અને ગોત્ર કર્મ એ બે કર્મની વીણકોડાકોડી સાગરો
પમની સ્થિતિ છે. તેમાંથી એકગણત્રીણ અપાવે, અને પ્રત્યેકની એક
કોડાકોડી બાકી રાખે. જોડનીય કર્મની વિષત્તર કોડાકોડી સાગ
રોપમની સ્થિતિ છે. તેમાંથી અગણોત્તર કોડાકોડી સાગરોપમની
સ્થિતિ અપાવે, એ રીતે આયુષ્ય કર્મ વળીને બાકી સાતકર્મની
એક પદ્યોપમના અસંખ્યાતમા જાગે ન્યૂન એક કોડા કોડી સાગરો
પમની સ્થિતિ રાખે. એવો જે વેરાગ્યવૃદ્ધ દિશ્મીન પરિણામ તે
યથાપ્રવૃત્તિ કરજીજાણવું. એ પ્રથમકરણ, સર્વ પચેદ્રિય જીવ
અંતરિવાર કરે છે.

અપૂર્વ કરણ-શ્રીજીન કથિન માર્ગસૂચી અલ્પી શ્રદ્ધાધારે - ૧૮-મ
ભાવ જાણવાની રૂચિ થાય, આત્માશરીરનાં સંદેહ છે. પણ શરીરના
જિજ્ઞાસુ, વ્યવધિકનયે આત્મ નિષ્ઠ છે. પર્યાયાધિકનયે ૧૮

તમા અનિચ્છ છે. પણ દ્રવ્ય સ્વરૂપ સત્ય કરી માને. હોય તે છાંડ-
વું, ઉપાદેય એટલે આદરવું તેને વિવેક પ્રગટે. શુદ્ધત્વ વાંછ
રૂપ પરિણામ પ્રથમ કોઈ વખતે થયા નહોતા એવા જે પરિણામ
તે અપૂર્વકરણ જાણવું. એ બીજું કરણ સમકિત યોગ્ય
જીવને થાય છે. ત્રીજું અનિવૃત્તિકરણ જાણવું. દેવ શ્રી અરિહંત,
શુદ્ધ શુદ્ધ, સર્વજ્ઞકથિત સત્ય ધર્મ, અરિહંત કથિત આગમની
અદ્વારૂપ સમકિત જાણવું. સમકિતના ત્રણ ભેદ છે. ઉપશમ સમકિત,
ક્ષયોપશમ સમકિત, ક્ષાયક સમકિત. ઉપશમ સમકિત ચોથા શુભ્ર-
જ્ઞાથી તે અગિયારમા શુભ્રજ્ઞા સુધી છે. ક્ષયોપશમ સમકિત ચોથા
શુભ્રજ્ઞાથી તે સાતમા શુભ્રજ્ઞા સુધી છે અનંતાનુબંધી ક્રોધ,
માન, માયા અને લોભ અને સમકિત મોહનીય, મિશ્રમોહનીય,
અને મિથ્યાન્વ મોહનીય, એ સાત પ્રકૃતિ જે જીવ સર્વથા સંક્ષય
કરે તેને દાયિક સમકિત હોય છે.

ચોથા શુભ્રજ્ઞાણે ત્રણ પ્રકારના સમકિત મધ્યેથી કોઈપણ
સમ્યક્ત્વ હોય અવિરતિ શુભ્રજ્ઞાણે જઘન્યથી અંતર્મુદૂર્ત કાલ અને
ઉત્કૃષ્ટ છાસક આગરોપમ અગ્રેરો કાલ જાણવો.

॥ અજદમ મણુકોમં, અંતમુદૂર્ત મીસગં આચડ્યં ॥

॥ સપરિપેત્તીસયો, ઉક્કોસં અંતમુદૂર્તહુપં ॥ ? ॥

૫ દેશવિરતિશુભ્રરથાનક—અપ્રત્યાખ્યાનીય ક્રોધ, માન,
માયા, લોભના ક્ષયથી દેશવિરતિ શુભ્ર રથાનક પ્રાપ્ત થાય
છે. જીવને ત્રણ પચ્ચખખાણ ઉદયે આવે. જઘન્ય નમુહાર સહિ-
યનું પ્રત્યાખ્યાન ઉત્કૃષ્ટાં આવકનાં બાર ત્રણ ઉદયે આવે, તિર્યચને
પણ દેશ વિરતિ શુભ્રજ્ઞા પ્રાપ્ત થાય છે. કિંતુ દેવતા નારદીને
પાંચમું શુભ્રજ્ઞા પ્રાપ્ત થતું નથી. દેવતાને ત્રણ પચ્ચખખાણને
ઉદય નથી. આ શુભ્રજ્ઞાણી વિરતિ અંતર્મુદૂર્તની અને ઉત્કૃષ્ટી
એક દેશ ઉત્તરી પૂર્વ કોટી વપની વિરતિ જાણવી.

ગાથા.

દેમુણ પૂવ્વકોડી, ગુરુયં સુદુયંચ અંતમુદુદેસં,

છટ્ટાગારસંના, સુદુઆ સમયં ન મુદુ ગુરુઆ ॥ ૧ ॥

૬ પ્રમાદગુણસ્થાનક—પ્રત્યાખ્યાનીય કપાયના કાયથી છડું પ્રમાદગુણ સ્થાનક પ્રાપ્ત થાય છે, આ ગુણદાણે અંતમુદુદેસના કો-ધ, માન, માયા, લોભ હોય. તેની જઘન્ય અંતમુદુદેસ અને ઉત્કૃષ્ટ દેશોન પૂર્વકોડીવર્ણની સ્થિતિ જાણવી.

૭ અપ્રમાદ ગુણ સ્થાનકનો અંતમુદુદેસ જાને ગુણદાણાને લેગે મળી એકદેશ ઉભાં પૂર્વ કોડી વર્ણનો જાણવો.

૮ નિવૃત્તિકરણ ગુણસ્થાનકનો કાલ અંતમુદુદેસ માનજાણવો.

૯ અનિવૃત્તિકરણ ગુણસ્થાનકનો કાલ અંતમુદુદેસ માન.

૧૦ સૂક્ષ્મ સંપરાયનો કાલ અંતમુદુદેસ માન.

૧૧ એકાદ્યમું ઉપશાંત મોહ ગુણસ્થાનક અંતમુદુદેસ માન.

૧૨ બારમું ક્ષીણમોહ ગુણ સ્થાનકનો જઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ અંતમુદુદેસ માન

૧૩ સયોગીગુણ સ્થાનક—તેનો જઘન્યથી અંતમુદુદેસ માન અને ઉત્કૃષ્ટ એક દેશ ઉભાં પૂર્વકોડી વર્ણની સ્થિતિ તેરમા ગુણ-દાણાની જાણવી.

૧૪ અયોગી ગુણ સ્થાનકનો પાંચ દરવાશરનો ઉચ્ચાર કરતાં જેટલો કાળ થાય તેટલો જાણવો.

છઠ્ઠે ગુણદાણે વર્તનાર સંયતિ (સાધુ) જીનશાસનને કામે લખિ દેશરે, પણ સાતમે ગુણદાણે વર્તનાર સાધુ લખિ દેશરે નહીં, આદમા ગુણદાણે શુદ્ધસ્થાનનો પ્રથમ પાયો ક્યાવે,

જીવ, કર્મની નિર્જરા કરે, આત્માના દ્રવ્ય, ગુણ, પર્યાયને ધ્યાવે, વિકલ્પ સંકલ્પનો ત્યાગ કરે, અગ્યાનમું ગુણહારું એક જીવ ચાર વાર :પામે. એક જીવ એકભવમધ્યે બે વાર અગ્નિયાનમું ગુણહારું પામે. આકાશ ગુણહારાથી જીવ કર્મ ખપાવતો ત્રીજી વીર્ય ઉપયોગે શુક્લધ્યાનના બળે નવમે, દશમે ગુણહારું મોહનીય કર્મ ખપાવી બારમે ગુણહારું આવે. શુક્લધ્યાનનો દ્વિતીય પાયો એકલ્પ વિતર્ક અભિચાર નામનો ધ્યાવે, પદ્મતા ચાર ઘાતી કર્મ ખપાવી ધ્યાનાંતરાલે કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન પામે. તેરમા ગુણહારું સ્થિતિ હોય. તેરમા ગુણહારું વર્તનાર જીવને ચાર અઘાતિયાં કર્મ બાકી રહે. ચતુર્દશમા ગુણહારાને અંતે મોક્ષ સ્થાનમાં ગતિ કરી જીવ પરમાત્મારૂપે થાય. હવે મુક્તિ જવાના ભાવ માટે ભાવનું સ્વરૂપ કહે છે.

ભાવ સ્વરૂપ.

- ૧ આપશમિકભાવ. ૨ ક્ષાપિકભાવ. ૩ ક્ષયોપશમભાવ.
- ૪ ઔદયિકભાવ. ૫ પારિજામિકભાવ. ૬ સત્તિપાતિકભાવ.

ગાથા.

કેવલજ્ઞાનં દંસજ સ્વર્ગમ્ ; સર્વમંચ ચરણ દાણાદ્
નવસામા લક્ષ્મીભો ઉવમદિદ્ સમ્પ ચરણંચ ॥૧॥

જ્ઞાનાવરણીયના કાયથી પ્રગટયું તે ૧ કેવલજ્ઞાન, દર્શનાવરણીયકર્મના કાયથી પ્રગટયું તે ૨ કેવલદર્શન, દર્શન મોહનીયના કાયથી ૩ શુદ્ધ ક્ષાપિક સમ્યક્ત્વ, ચારિત્ર મોહનીયના કાયથી પચાસ તે ૪ ક્ષાપિક ચારિત્ર, દાનાદિ પાંચ અતરાયને કાયે પચાસ તે અનંતજ્ઞાન, અનંત જ્ઞાન, ભોગ, ઉપભોગ તેમ અનંત વીર્ય એ પાંચ સ્થિતિ પ્રાપ્તિની ભજવે.

૧ દેવજ્ઞાન, ૨ દેવતદર્શન, ૩ શાયક સમ્યક્ત્વ, ૪ શા
યિક ચારિત્ર, ૫ દાન, ૬ લાભ, ૭ ભોગ, ૮ ઉપભોગ, ૯ અનંત
વીર્ય એ નવ લોક શાયિક લાવના થયા.

ઉપશમ લાવના એ લોક ઉપશમ સમ્યક્ત્વ ૨ ઉપશમ
ચારિત્ર, ઉપશમ લાવે હોય.

ગાથા.

નાનાચત્ત અનાગતિચિત્ત, દંસણતિગંચ મિદ્ધિમ્મો
વેમમ સવ્વચારિત્તં, દાગાદગમિસ્મગા ભાવા ॥ ૧ ॥

મતિ, શ્રુત, અવધિ, મનઃપર્યવ એ ચારના આવરણના ક્ષયો-
પશમે ધનાર જે મનિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવ-
જ્ઞાન એ ચાર જ્ઞાન. મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન, વિલંગજ્ઞાન એ
ત્રણ અજ્ઞાન ક્ષયોપશમ લાવે હોય. ચંદુદર્શન, અચ્ચંદુદર્શન,
અવધિદર્શન એ ત્રણ દર્શન દર્શનાવરણીય કર્મના ક્ષયોપશમથી
હોય દેશવિરતિ આગ્નિ કોહનીયના ક્ષયોપશમથી હોય દર્શના-
વરણીય કર્મ ક્ષયોપશમે લોક સમ્યક્ત્વ હોય. સર્વવિરતિરૂપ
ચારિત્ર કોહનીયના ક્ષયોપશમે હોય. પાંચવિધ અંતરાયના ક્ષયો-
પશમે પાંચ લગ્નિષ્ટ જીવ પામે. પૂર્વે શાયિક લાવની પાંચ લગ્નિષ્ટ
કહી છે. તે દેવલીને હોય છે અને ક્ષયોપશમિત્રી જે પાંચ લગ્નિષ્ટ
કહી તે સર્વ સંસારી જીવને હોય છે. એ અદાર ક્ષયોપશમ લાવે હોય.

અક્ષાણ મત્તિદ્ધત્તા, સંયમ લેસા કસાય ગદ્ધ વેઆ, મિચ્છં તુરિય
મવ્વા, અમવ્વત્ત જિયત્ત પરિણા (૧) એતે ઉત્તરમેદાઃ

મિચ્છાત્વને ઉદયે થયું તે અજ્ઞાન. ઉત્તરમેદા જરૂરુવ્યયન મવ્વયનં
કુચ્છિય સીલં અસીલ મસદ્દિય, મસદ્દિ તદ્દ નાણં પિહુ મિચ્છદિદ્ધિસ્સ
અક્ષાણં ॥ ૧ ॥

આઠ કર્મના ઉદયથી થયું તે અસિદ્ધપણું ૨ અગ્રંથમ એટલે અવિરતિપણું તે અપ્રત્યાખ્યાનાવરણના ઉદયથી હોય. લેખ્યા વિવિધ પરિણામ ઉદયથી હોય. ૪ ૫ કપાય તે મોહનીય કર્મના ઉદયથી હોય.

ગતિ—તે નામ કર્મના ઉદયથી હોય, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, નપુંસકવેદ એ ત્રણ વેદનો ઉદય મોહનીય કર્મના ઉદયથી હોય. અતત્વ શ્રદ્ધાનરૂપે તે મિથ્યાત્વ એ ૨૧ એકવીસ ભેદ થોથા ઉદયિકલાવના જાણવા.

૫ પારિણામિકજ્ઞાવનાત્રણ ભેદ છે. ૧ ભવ્યત્વ ૨ અભવ્યત્વ ૩ હવત્વ. ભવ્યત્વ તે અજ. વ્યતાએ પરિણમે નહીં. અભવ્ય તે ભવ્યતાએ પરિણમે નહીં. હવ તે અ. હવતાએ પરિણમે નહીં. અહવતે હવતાએ પરિણમે નહીં. ૩ એમ પાંચે જ્ઞાવના ઉત્તરભેદ પડે ત્રેપન થયા.

આમ ચત્તારોમુ ૪ મામે પરિણામસોમણાયવ્યો ?

પુમ્મલ પરિણાનુદમ્મો, પંચવિહા કુંતિ મોહમિ ॥ ૮ ॥

ધર્માસ્થિતકાય ૨ અધર્માસ્થિતકાય ૩ આકાશાસ્થિતકાય અને કાલ એ ચારને પરિણામિક જાવ હોય. ધર્માસ્થિતકાયનો સ્વજ્ઞાવ ગાંતરુહાયનો છે, અધર્માસ્થિતકાયનો સ્વજ્ઞાવ રચાત સહાય છે. આકાશાસ્થિતકાયનો સ્વજ્ઞાવ અવકાશનો છે. કાલ પણ આવકિર્તાદ પરિણામે પરિણતપણાથી અનાદિ પરિણામિક જાવે છે, પુદ્ગલકાલસ્થિતકાયમા પરિણામિક અને ઔદયિક એ બે ભેદ હોય, તેમાં દ્વચાતુકાદિ સ્કંધ તે સ. દિકાલપણાથી આદિપરિણામિક જાવે હોય, બે પરમાણુ જુદા હતા, ને ભેદ થયા, ત્યારે બેપણાનું પરિણમન થયું, ત્યારે આદિપરિણામિક પણું કહેવાયું. અને જે મેરૂ પર્વતના સ્કંધ તે અનાદિ પરિણામિક જાવે છે તે અનાદિ કાલના ભેદ પરિણમ્યાથી અનાદિ પરિણામિકપણું કહેવાયું. હવે ઔદયિક જાવ કહે છે. અનંત

પરમાત્માત્મક જે સંકષ્પ છે તે જીવને બહુજી પ્રાયોગ્ય છે. અને ઔદયિકભાવ તે જીવ આશ્રી હોય. જીવે અંતર પરમાત્માત્મક સંકષ્પ બધા ત્યારે શરીરનામોદય થયો. એટલે જે સંકષ્પે ઔદરિક શરીરનો ઉદય થયો ત્યારે પુદ્ગલને ઔદયિક ભાવ કહેવાયો. અને જે કેવલાલ્પ છે તે જીવને અબદ્ધ છે તે પરિણામિક ભાવેજ છે.

મોહનીય કર્મને વિષે પાંચમાય છે. ત્યાં ઉપશમ તે અનુદયા વસ્થા ભરમાચ્છાદિત અગ્નિની પેઠે. અત્ર સર્વોપશમ લેવો. કારણ કે, દેશોપશમતો સર્વકર્મને હોય. ઉદયાગતને જેપવે અનુદયનો ઉપશમ કરે તે ક્ષયોપશમ. અત્યંતોછેદકરણ તે ક્ષાયિક. ઉદય કરે તે ઔદયિક. અને પારિણામિક તે જીવમદેશ સાથે લોલીભાવે મિશ્ર થાયું. તથા દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલની અપેક્ષાએ તથા સંક્રમણદિ રૂપેકરી જે પરિણામે તે પારિણામિક ભાવ. મોહનીય કર્મને વિષે પાંચ ભાવ કહ્યા.

દંસણ નાણાચરણે, વિગ્રે, વિગુરસમ દુનિ ચત્તારિ

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
વેમાઝનામ ગાણ, ઉવમમ મીમેણ રહિઆઓ ॥ ૧. ॥

દર્શના ચરણીય કર્મને વિષે, જ્ઞાનાવરણીયકર્મને વિષે, તથા અંતરાયકર્મનેવિષે ઉપશમિકભાવવિના ક્ષાયિક, ક્ષયોપશમિક, ઔદયિક, પારણામિક એ ચાર ભાવ હોય. તે મધ્યે જ્યારે કેવલ જ્ઞાન કેવલ દર્શનને ઉદય થાય ત્યારે ક્ષયોપશમ ભાવ હોય નહીં. ફક્ત ક્ષાયિક, ઔદયિક, અને પારણામિક એ ત્રણ હોય. જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, અંતરાય. મોહનીય એ ચાર જ્ઞાનાદિશુભના પાતક છે. માટે ધાતી કર્મ કહેવાય છે.

વેદનીય, આયુષ્ય, નામ. ગોત્ર એ આગ્નેરિષે ઉપશમિક ક્ષયોપશમ મક એ મિતિના ક્ષાયિક, ઔદયિક, પારિણામિક એ ત્રણ ભાવ સ્થાય, એ ચાર કર્મ દેશ ધાતી છે.

મિથ્યાત્વ તથા સાસ્વાદન ગુણુકાણે દાયોપશમ ભાવના અદાર ભેદમાં-
નાદશ ભેદ હોય છે. દાનાદિ પાંચ લબ્ધિ, અશુદ્ધર્શન, અઅશુદ્ધર્શન,
મતિ અજ્ઞાન, શ્રુત અજ્ઞાન, વિભંગ અજ્ઞાન એવાંદશ ભેદ દાયોપશ-
મિકં ભાવના પહેલે તથા ખીન્ત ગુણુકાણે જાણવા.

મોક્ષે મોક્ષં સમ્મં, તિંદસ દાણાઙ્ પળગ નાળ તિર્ગં
તુરિય વારસ નવરં મિસ્સચ્ચાણ્ય સમત્તં ॥ ૧ ॥

મિથનામા ત્રીજે ગુણુકાણે મિથસમ્યક્ત્વ ૧ અવધિદર્શન એ
બે વધ્યા. શેષ દશ પૂર્વના દર્શન ત્રણ, દાનાદિ લબ્ધિ મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન,
અવધિજ્ઞાન એ જ્ઞાન મિથ લેવાં. મિથ એવા બાર ભેદ
દાયોપશમિક ભાવના ત્રીજે ગુણુકાણે જાણવા. એથે અવિરતિ
ગુણુકાણે એજ બાર ભેદ જાણવા. કિંતુ વિશેષ એટલું છે કે મિથ
ગુણુકાણે જ્ઞાનતે અજ્ઞાને દરી મિથ હોય, અને મિથ હોય
અને એથે ગુણુકાણે જ્ઞાન શુદ્ધ હોય સમ્યક્ત્વ પણ શુદ્ધ હોય.

સમત્તુત્તા વારસ, વિરિં સ્વેણે તેર પંચમય,
છદે તદ્ સત્તરણ, ચટ્ટમમળ નાળ સ્વેચ્ચિણ ॥

એથે ગુણુકાણે જ્ઞાન ત્રણ, લબ્ધિ, દર્શન ત્રણ, દાયોપશમ
સમ્યક્ત્વ એવાં બાર ભેદ છે. પાંચમે ગુણુકાણે દેશવિરતિ ઉમેરિએ
ત્યારે દાયોપશમ ભાવના તેર ભેદ હોય. મનઃ પર્યવજ્ઞાન ઉમેરતાં
છઠ્ઠે તથા સાતમે ગુણુકાણે દાયોપશમ ભાવના આઠ ભેદ પામીએ,
દેશ વિરતિને ઠેકાણે સર્વ વિરતિ ભેદ લેવો.

અઠ્ઠમ નવમ દસમે, વિણુમમ્મત્તેણ હોટ્તે તેરસમં
હવસંત સ્વીણમોદે ચરિત્ત રહિઆય વારમંવે ॥

આઠમું અપૂર્વકરણ ગુણુકાણું, નવમું અનિવૃત્તિ કરણ ગુણુ
કાણું, દશમું સદ્મસંપ્રસાય ગુણુકાણું એ ત્રણ ગુણુકાણું દાયોપશમ

સમક્ષિત વિના દર્શન ત્રણ. દાનાદિ લાભ પમાન ચાર, સર્વ વિરતિ
 એ ૧૩ તેર ભેદ કાયોપશમ ભાવના હોય, કાયોપશમ સમક્ષિત
 ચોથા, પાંચમા, છઠ્ઠા. સાતમા, ગુણગણે છે. બીજે નથી. એકાદશમું
 ઉપરાંત મોડગુણસ્થાનક, બારમું ક્ષીણમોડ ગુણસ્થાનક એ બે
 ગુણગણે જ્ઞાન ચાર, દર્શન ત્રણ, દાનાદિ લાભ પાંચ, એવં બાર
 ભેદ કાયોપશમના હોય, અગ્યારમે ઉપશમ ચારિત્ર હોય, બારમે
 ક્ષાયિક ચારિત્ર હોય.

મિથ્યાત્વને ઉદયે થએલું જ્ઞાન તે અજ્ઞાન. આડ કર્મના ઉદયથી
 થયું તે અસિદ્ધપાતું, વિવિધ પરિણામ જનિત છ લેખ્યા, અપ્રત્યા
 ખ્યાનીય કપાયોદયથી થએલું અવિરતિપાતું. કપાય ચાર, ગતિ
 ચાર, વેદ ત્રણ, મિથ્યાત્વ એ એકલીએ ભેદ મિથ્યાત્વ ગુણગણે
 ઔદયિક ભાવના જાણ્યા.

ગાથા

વિદ્યુર મિચ્છલાવિણા, ચીમં મેવા દર્શનિત્તદપસત

તદ્ગુરુરિણ દગ નર, દગ નરવિણુ અન્નાળેણ નાપવ્વા ॥૧॥

મિથ્યાત્વ વિના સાર્વાદન ગુણગણે ઔદયિક ભાવના વીસ ભેદ
 પામીએ, સાર્વાદનને વિષે મિથ્યા વનો અભાવ છે. ત્રીજે તથા
 ચોથે ગુણગણે ઔદયિક ભાવના આગામીશ ભેદ હોય. તે અજ્ઞાન
 વના જાણવા શેષ અગિયાર લેખ્યાદ વેદક કપાયક ગતિ ૪ અક્ષ
 ૧૩ એવં આગામી ભેદ હોય

ગાથા.

દેમે સત્તરગ નારગ, ગડ દેવ ગડ અભાવ ઓ હુંતિ

તિરિયગડ અમંયમાખો, ઉદય છત્તસ્તન મયંતિ

દેશ વિનિ ગુણગણે ગો ૪૬ ભાવના નાર ભેદ પામીએ.
 વીકલ આગામીશાધ્યેથી નન્કયાન, દેવગન એ બે ભેદ હોય

નહીં. કારણ કે, રેવતા નારીને પ્રથમ કાર ગુણાણી હોય,
 ૧૭ પાંચમું રોય નહીં. નિર્ધેયજનિ અને અમંચમ વિના આદ્યિક
 જાવના ૧૫૨ બેઠ ૧૭ ગુણાણી રોય. નિર્ધેયજનિનો દરય ૭૭
 કુણાણી નથી. નિર્ધેયને ૫૬૯૦ પાંચ ગુણાણી રોય, અને
 અમંચમપાત્ર પાંચમા અને ૭. ૭૭ નો નંબરપાત્ર છે.

ગાથા.

આશ્વમેધાધારે, વાતમ મેદા દર્શતિ તત્ત્વદષ્ટ

તેજસ્માધારે, અદ્યમ નરવે અ દ્યમ મેદા ॥ ૧ ॥

પ્રથમ ગ્રણ લેશ્યા વિના બાકીના બાર બેઠ આદ્યિક
 જાવના માનમા અપ્રનન ગુણાણી રોય, આગળ તેનો દરય નથી.
 “વતઃ વદ્યમ તિલેવાણુ ઇય”

તેજેલેશ્યા અને ૫૬ લેશ્યાવિના આદ્યિક જાવના : દશ બેઠ
 આક્રમે અપૂર્વકરણ ગુણાણી અને નવમે અનિવૃત્તિ કરણ ગુણાણી
 રોય. તેજેલેશ્યા અને ૫૬ લેશ્યા પ્રથમ માન ગુણાણી હોય.
 ઉપર નથી. ૧ શુકલ લેશ્યા ગત ૨ બે પેઠ ૭ ગ્રણ અસિદ્ધ ૧
 કપાય ૪ આર એ દશ બેઠ હોય છે.

ગાથા.

આશ્વ વસાવતિ અગં વેઅતિગં વિના મર્વતિ વતારિ

દસમે ઉવરિમ તિગમે ત્યંમે વિના હંતિ તિત્તેવ ॥ ૧ ॥

પ્રથમ ગ્રણ કપાય, કોષ, માન, માયા વિના અને ગ્રણ પેઠ
 વિના દશમે ગુણાણી અક્રમન પગાય ગુણાણી ૧ એક અનિવૃત્તિ,
 અગ્રણ ગતિ, સંસ્કૃતલનો હોલ અને શુકલ લેશ્યા એ માન બેઠ
 હોય. કોષ, માન, માયા એ ગ્રણ કપાય નવમા ગુણાણી શુધી

હોયંછે. ઉપરના ગુણકાણે વેદ નથી. ઉપરના ગુણકાણે દ્રવ્યવેદ છે. પંજુ ભાવવેદ નથી. ભાવવેદ અભિલાષરૂપ છે અને દ્રવ્યવેદ તે ચિન્હ રૂપ છે. ઉપશાંત, શીળમોહ, સયોગી એ ત્રણ ગુણકાણે સંત્યજનના લોભ વિના અસિદ્ધ, મનુષ્યગતિ અને શુક્લ લેસ્થા એ ત્રણ ભેદ ઔદયિક ભાવના હોય. દશમાથી આશ્રમ લોભ નથી.

પરમે ગુણ સિદ્ધનં, મણુભાણ ગદ્ તદ્વચ્ચ દસંભે.

તુરિઆર્થો ઉવસંભે, ઉવગમસમ્મં મયે પરં ॥૧॥

અકેદમું અયોગી કેદલી ગુણકાણું—અસિદ્ધપણું, મનુષ્યગતિ એ બે ભેદ ઔદયિક ભાવના હોય. અકેદમું ગુણકાણું અલેશીને છે. એ ઔદયિક ભાવના ૨૧ એકવીસ ભેદ વિવરીને કહ્યા,

ઉપશમિક ભાવ કહે છે.

દ્વાથા ગુણકાણી માંડીને ઉપશાંત કહે ગુણકાણા ગુપી ઉપશમ સમ્યક્ત્વ હોય.

નવમ દગમે મંતે ઉવગમ ચાળં મયે નરાળં

દ્વાદશર્ગવિક માવ મેદાઃ

નવમા ગુણકાણે, દગમા સદ્ભમપ્રભાવ ગુણકાણે અગિઆરમા ઉપશાંતકેદ ગુણકાણે એ ત્રણ ગુણકાણે ઉપશમ આદિત્વ હોય.

ત્વાદગ મેષ મણિમો, ર્ષો ગુણકાણ મંદિગુ ॥

એ ધરી ઉપરના ગુણકાણા આશ્રમે શાયિક ભેદ કહીશું.

ત્વાદગ મન્દનં પુન, મુનિમાદ મુનકાળમે દુષ મણિયં

મોમે ત્વાદગ મન્દયં, ત્વાદગ વાળંય ત્રિગ કરિયં ॥

શાયિક નવવક્ત્ર સ્વચાગુણકાણી હોય, ભારમા ગુણકાણી શાયિક આદિત્વ હોય, એમ છનેવર ભાવનાને કહ્યું છે.

કર્મ ખપાવવા શુકલ ધ્યાનનો ત્રીજો અને ચોથો પાયો ધ્યાને છે. બાકી રહેલી કર્મની પ્રવૃત્તિયોને ખપાવી ચઉદમું શુદ્ધ સ્થાનક ઉલ્લંઘી કેવલજ્ઞાની સિદ્ધસ્થાનમાં સ્થિતિ અનંતમે ભાંગે વાસ કરે છે. ત્યાં અનંત સુખનો લોકતા આત્મા બને છે. શાયિક ભાવે સદાકાલ ત્યાં આત્માની લગ્નિધયો હોય છે.

આવી દેહી સિદ્ધદશા પ્રાપ્ત કરવા માટે જે જે હેતુઓ દેખાડયા તેનું અવલંબન કરવું. જ્ઞાનદશા પ્રાપ્ત કરવી. જ્ઞાની શ્વાસોશ્વાસ-માં અકલ કર્મને શય કરે છે. માટે તત્ત્વજ્ઞાન ઉપર અત્યંત રૂચિ ધારણ કરી તેની પ્રાપ્તિ માટે પ્રયત્ન કરવો. જ્ઞાનમય આત્મા છે. યોગની ક્રિયાઓ એટલે બન વચન અને કાયાની ક્રિયાઓ અંતે નાશ પામે છે અને આત્માનો જ્ઞાનશુદ્ધિ સ્વાભાવિક હોવાથી સિદ્ધમાં પણ સદાકાલ રહે છે. બાહ્યની ધાર્મિક ક્રિયાઓની અગત્યતા પણ તત્ત્વજ્ઞાનથી સમજાય છે અને જ્યારે એમ છે ત્યારે જ્ઞાન સુખાન કોઈ ઉત્તમ મોક્ષોપાય નથી. અન્ય દર્શનમાં પણ જ્ઞાનની મહત્તા વર્ણવી છે અને કહ્યું છે કે:—

જ્ઞ.નાગ્નિઃ સર્વં કર્માણિ ભસ્મસાત્ કુરુતેઽર્જુન

હે અર્જુન જ્ઞાનરૂપઅગ્નિ સર્વ કર્મને બાળી ભસ્મ કરે છે. આવી જ્ઞાનની મહત્તા જાણી સર્વ ધર્મમાં શુદ્ધ એવો આત્માનો જ્ઞાન ધર્મ પ્રાપ્ત કરવા ઉદ્યમ કરવો. શરીરાદિકની ક્રિયાઓ આત્માની નથી પણ આત્મધર્મની પ્રાપ્તિ માટે શરીરાદિકની શુષ્કિત કરવી પડે છે, અને અપવાદમાર્ગે શરીરાદિકની ગમન આદિ પ્રવૃત્તિ કરતાં પાંચ સમિતિયો ધારણ કરવી પડે છે. જ્ઞાનીને આત્મધર્મ સાધતાં શરીરાદિકની ક્રિયા નિમિત્તહેતુ પરિણમે છે માટે એકાંત હૃદવાદ કરવો નહિ. શરીર આદિવટે ધર્મ ના હેતુઓમાં પ્રવૃત્તિ કરીને ઉપાગમ ધર્મ પ્રાપ્ત કરવા આત્માનો શુદ્ધ પરિણામ ધારણ કરવો. સર્વ વિક્લાવધર્મનો નાશ કરવા આત્માનો શુદ્ધ ધર્મ અંગીકાર કરવો. જે જે અંશે આત્મધર્મ

જો છે તે તે અંશે પરભાવ ટળે છે. ઇચ્છાયોગ પ્રવૃત્તિયોગ
 માદિવડે આત્માના અનન્તગુણનો પ્રકાશ કરવો. સહે સહે અન્તર
 ણિ ધારણ કરવી. અને સદ્ગુણાનંદ મંગલમય પરમાત્મ
 નંદ પ્રાપ્ત કરવું એજ સાધ્ય લક્ષ્યની હિત શિક્ષા સ્વપરને સફલ
 આ:—

મળ્યાનામુપકારાય, કૃતૈષા જ્ઞાનદીપિકા.

વિદ્યાપુર્યા મહર્ષેણ, મુદ્ધિસાગરસાધુના (?)

સંવત્ જોગણિસ ઉપરે, જોગણુકાડ રસાડ;
 વિજયપુરમાં પ્રેમથી, કરતાં મંગલમાડ. (૨)

પોપ મુદી પુનમ દિને, જ્ઞાનદીપિકા અન્ધ;
 કરતાં મન ઉડાસગી, દીડા શિવપુર પન્ધ. (૩)

આરંભ્યો શ્રી માણસા, નગર વિષે મુખકાર;
 પૂર્ણ વિજયપુરમાં કયો, પદોપકાર કરનાર. (૪)

મુખસાગર ગુરૂની કૃપા, પામી કયો પ્રવાસ;
 મુદ્ધિસાગર જ્ઞાનથી, સદ્ગુણનંદ વિલાસ. (૫)

ઓમ્ શાન્તિઃ ૩

